

Jaarboek
1981 - 1982

HEBBEN MEEGEWERKT AAN DE SAMENSTELLING
VAN DEZE UITGAVE

Boone Irma
Colman Kamiel
Coucke Albert
Poppe Marie Therese
Quintyn Etienne
Talboom Magdalena
Van Cauteren Hubert

VERSLAG OVER DE WERKING VAN DE KRING: DIENSTJAAR 1982

JANUARI 15:

Bestuursvergadering met als voornaamste onderwerp: Het boekje "Inhoudstafel" van G. Beirens zal aan de leden gratis worden gegeven bij de bedeling van het volgend jaarboek!

Er wordt ook een vraag gericht aan de heer F. Weyers bouwheer bij de herstelling van de Zeelse toren, om voor de A. Vergadering te komen spreken.

FEBRUARI 26-28:

Medewerking wordt verleend aan de Gemeentelijke Cultuurbeurs. Een zeer verzorgde stand werd ingericht in samenwerking met de kantafdeling. Er werden voor deze cultuurbeurs ruim 1300 bezoekers genoteerd.

APRIL 25:

Eerste grote ruilbeurs in Gasthof Het Anker. Deze ruilbeurs werd door de kring ingericht in samenwerking met de heer D. De Block. Een tweehonderd bezoekers kwamen deze beurs bezoeken deels om te kijken, anderzijds om iets te ruilen.

JUNI 2:

Statutaire Vergadering in de raadszaal van het gemeentehuis. We kregen een voordracht door de heer Ferdinand Weyers, architect bij de verbouwing en herstelling van de Zeelse kerktoren. Deze voordracht was in drie delen te onderscheiden:

- a) Inleiding en kerkgebouw;
- b) Restauratie en administratie;
- c) Kronologisch overzicht van de restauratiewerken.

Door de Zeelse groep Fodiaz waren prachtige dia's gemaakt die bijzonder klaar de uitleg onderstrepten.

AUGUSTUS 8:

Bestuursvergadering met als voornaamste punt de bespreking over de grote Kantdemonstratie van september.

SEPTEMBER 18-21:

Grote Kantexpo met demonstratie in de raadszaal van het gemeentehuis door de kantwerksters van de H.O.K. Een pianorecital en een optreden van het jeugdensemble "Allegro" verzorgden deze mooie avond.

DECEMBER 17:

Een kerstkaartactie opgezet door de kantwerksters die mooie kaarten met kantmotieven lieten maken wordt ten voordele van de Kring gestart.

Vergeeten we tenslotte niet dat op 29 augustus de "Torenfeesten" plaats vonden. Ook daar werkte de kring aan mee, nl. door de foto- en diagroep Fodiaz die een dia'reeks projecteerden over de restauratie. Voor deze restauratie verkreeg de kerkfabriek een oorkonde van de O.-Vlaamse Heemkringen.

S.

VERSLAG OVER DE WERKING VAN DE AFDELING NAALDKANT

TENTOONSTELLING in de gebouwen van de rijksschool ter gelegenheid van de Cultuurbeurs te Zele.

DEMONSTRATIES van kant en kantwerken:

Lokeren op 8 mei ; Liedekerke op 22 en 23 mei ; Kortrijk op 30 en 31 mei ;

Mespelaar op 13 juni ; Westende op 11 juli ; Middelkerke op 14 augustus ; Wanzele op 15 augustus ; St.-Lievens-Esse op 29 augustus ; torenfeesten te Zele op 29 augustus ; Overmere op 4 september ; Herzele op 12 september ; Puurs op 18 september ; Affligem op 26 september.

LESSEN WERDEN GEGEVEN TE: Vilvoorde, Mechelen, Aalst, Brussel.

Aanleren van kantwerken aan Japanse dames te Zele op 9 september. Bezoek aan de kantschool van Alençon (F.) op 27-28-29 juli.

Tentoonstelling voor Rosemarijn van Aalst, werken van onze leerlingen, op 23-24-25 september.

WEDSTRIJD te Le Puy-en-Valay: twee prijzen met 2 werken, op 9 september. Helena De Maesschalck: prijs van Excellentie en Agnes Stevens de Ere-prijs.

HET HOOGTEPUNT TOT HEDEN:

Het vijfjarig bestaan met tentoonstelling van werken van de Iln.

Opening van de expo op vrijdag 17 september in aanwezigheid van een vierhonderdtal genodigden. Met de medewerking van het gemeentebestuur, met als muzikale omlijsting een pianorecital van Ann Kesteleyn en Patrick Norro; met het optreden van het jeugdensemble Allegro.

Schoolbezoek: ongeveer 2.400 scholieren (jongens en meisjes) kwamen de expo bekijken. Op 20 september kwam de afgevaardigde van onze koning, Mr Brouckaert de expo bezoeken.

Lessenreeksen vingen aan voor meisjes uit Sri Lanka, dit in samenwerking met andere dames. Hier kwam de samenwerking tot stand van kloskant en naaldkant, Duchessekant met naaldkant, de vroegere Brusselse kant!

Reeds is het aantal van 700 leden overschreden in 5 jaar tijd en er staat nog heel wat op het programma!

De verantwoordelijke voor de Kantafdeling I. Boone.

ZELE IN 1982

- 21 januari* Openstelling van het spoorwegviaduct op de oostelijke omleidingsbaan.
- 26-28 februari* Eerste Zeelse Cultuurbeurs.
- 20 maart* Sportakern-Zele viert een kwarteeuw werking met feestprogramma en vereremerkingen.
- 21 maart* K.V.L.V. 60 jaar jong: viering met eucharistie, academische zitting en jubelmaal.
- 27 maart-4 april* Lentekermis met jaarmarkt op 30 maart.
- 27 maart* Fodiaz kijkt 10 jaar door de lens.
- 18 april* Aanstelling van E.H. Leon Troubleyn als nieuwe pastoor in Huivelde. Pastoor Oelbrandt van Huivelde werd benoemd tot pastoor te Belsele (afscheid op 2 april).
- 18 april* De vereniging van de haarkappers viert het 50-jarig bestaan.
- 24 april* Een nieuwe woonwijk wordt betrokken: de straten luisteren naar de namen van Mimosa-, Narcis- en Orchideelaan.
- 30 april* Meiavondzang.
- 8 mei* P.V.V.-vrouwenbond viert gouden jubileum.
- 21 mei* De Koninklijke Verenigde Bakkers van Zele en omliggende bakken 75 jaar brood. Luisterrijke jubileumviering.
- 12-13 juni* F.C. Heikant Zele viert de voetbalkampioenen en promoveert naar de Derde Provinciale.
- 26 juni* Sint-Pieterviering en Rozenhoedfeesten.
- 29 juni* Koning Boudewijn is te gast bij de firma Syncoglas in het industriepark. De firma ontving vorig jaar de "Oscar van de export".

- 28 augustus E.H. Raf Vermeulen wordt medepastoor in de Sint-Ludgerusparochie.
- 29 augustus Torenefeesten: eucharistieviering, ontvangst van de oud-Zelenaren, feestelijkheden op het Marktpllein.
- 11 september Herdenkingsplechtigheden ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de verzetsgroeping B.V.L.-A.L.
- 18-21 september Vijf jaar naaldkant (H.O.K.) Openingsplechtigheid en tentoonstelling.
- 18 september Inwijding van de nieuwe gebouwen van de gemeenteschool.
- 1 oktober Plechtige opening van de nieuwe feestzaal "Gildenhuis".
- 1-10 oktober Oktoberkermis met jaarmarkt op 5 oktober.
- 8 oktober Eerste steenlegging van het waterzuiveringsstation door Jan Lenssens, Gemeenschapsminister van Leefmilieu.
- 10 oktober Gemeenteraadsverkiezingen. Zetelverdeling: C.V.P. 9 zetels, P.V.V. 2 zetels, S.P. 3 zetels, Z.B. 11 zetels, Z.A. geen zetel.
- 22-24 oktober De Bond van Grote en Jonge Gezinnen viert zijn diamanten jubileum.
- 30 oktober Viering van het zilveren jubileum van V.T.B. - Zele: projecties door eigen leden.
- November Tien opvoeringen van de succesrevue "Zeel, hoeveel joar es 't geleen" door Rhetorica.
- November Josée Standaert dirigeert 40 jaar het koor Makeblijde.
- 27 november Start van de 30ste Feeëricke Verlichting en verkoopsperiode.
- 26 december Medepastoor Rik Plaetinck wordt als pastoor aangesteld te Wetteren-Overbeke.

Etienne Quintyn.

HET BEVOLKINGSCIJFER OP 1 JANUARI 1982

1. Bevolking tot 28 februari 1981

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Totaal van de opnemingen Belgen en vreemdelingen	85	59	
Totaal van de afvoeringen Belgen en vreemdelingen	<u>53</u>	<u>52</u>	
Winst of verlies	+ 32	+ 7	
Bevolkingscijfer op 1.1.81	<u>9802</u>	<u>9752</u>	
	9834	+ 9759	= 19593

2. Bevolking van 1 maart 1981 tot 31 december 1981

Totaal van de opnemingen	305	296	
Totaal van de afvoeringen	<u>321</u>	<u>289</u>	
Winst of verlies	- 16	+ 7 =	- 9
Resultaat <i>volkstelling</i> 1.3.81			19.631
Verlies			<u>- 9</u>
Bevolkingscijfer op 31.12.81			19.622

ENKELE CIJFERS UIT DE BEVOLKINGSBEWEGING

Jaar 1875	12626 inw.
1900	12539
1920	14622
1940	15894
1960	17692
1980	19554
1981	19622

VREEMDELINGEN (inbegrepen in bovenstaande totalen)

Jaar 1975	644	w.o. 461 Turken
Jaar 1981	701	w.o. 532 Turken

ONS PRONCKSTUK

Sinds de zomer van 1982 is de toren van de Sint-Ludgeruskerk verlost van zijn keurslijf. Als men Zele nadert, bemerkt men opnieuw uit alle windstreken het rijzige gestalte van onze toren die fier boven het landschap uitsteekt. Schitterend is hij na zijn herstelbeurt te voorschijn gekomen. "Onze wachter" heeft ongeveer vier jaar geprangd gezeten in een gealvaniseerd buizenstel en is nu totaal vernieuwd.

Uit het verleden blijkt dat de Zelenaars ijverige en toegewijde mensen waren, vandaar dat het tot stand komen van kerk en toren, niet zo zeer te danken was aan de bescherming van een machtige heer of een abt, doch dat Zele dit kerkelijk monument te danken heeft aan de inwoners en hun ijver, aan hun noeste arbeid en hun ononderbroken inspanning.

Het kerkgebouw dateert van rond 1700 of de XVIIIde eeuw (1), opgetrokken in baksteenbouw met zandstenen voorwerkers. Zij werd gebouwd naar het voorbeeld van de Augustijnenkerken: een diep koor, de midden- en zijbeuken onder één dak (pseudo-basiliek), en met een afgeronde, zware achthoekige toren, doch door laagbouw toch verbonden met de kerk. De bouwmeester was de augustijnernonnik Jan Vrijeels.

Het kerkgebouw is opgericht in late barok met invloed van het Franse classicisme van Lodewijk XIV, een streven van evenwicht en symmetrie. De toren staat achter het koor. De achthoekige koortoren heeft een buitendiameter van ongeveer 12m en loopt verticaal tot aan de torenbetimmering. Het machtig gevaarte is een voorbeeld van originaliteit, kracht en fantasie.

De stenen toren kenmerkt zich o.m. door de hoeken die geschoord zijn door steunberen in dubbele lisenenvorm en een verticaal streven uitdrukken dat nauwelijks onderbroken wordt door horizontale banden ter hoogte van de verdiepingen. Op de hoogte van het kerkdak loopt een zware geprofileerde waterlijst dwarsdoor de steunberen.

Sinds geruime tijd stelde de kerkfabriek vast dat noodzakelijke herstelingswerken aan de toren zich opdrogen (5 maart 1972). Een ontwerper werd aangesteld, gevolgd door een advies van de hogere overheid. De opmetingswerken startten, een fotografische bundel en een verantwoordingsnota werden opgesteld. Alle gegevens werden in plan gebracht en het bijzonder lastenkohier met raming van de werken werd door de kerkfabriek op 1 april 1973 goedgekeurd. Het gemeentebestuur zond het dossier naar de gouverneur (P.T.D.G. en Kunstpatrimonium), verder naar Justitie, R.M.L.Z. om te belanden bij Openbare Werken.

---

(1) Raadpleeg der werken:

Josef De Keyser: *De Sint-Ludgeruskerk en de Kapel van O. L. Vrouw van VII Weeën te Zele* (1943) - Frans Michem: *"Zele en zijn geschiedenis"* (1957)

Talrijke werkbezoeken grepen plaats en tussen de maanden juli en oktober 1976 gaf elke dienst zijn advies. De openbare aanbesteding had plaats te Gent op donderdag 24 februari 1977. Na deze aanbesteding ging de bundel opnieuw zijn zelfde weg op. Zeven aannemers gaven prijs waarvan de Zeelse firma Dak- en torenwerken Francois Mariman, Wezepoelstraat 79 de laagste was: 8.141.689 fr. Op 10 april 1978 werd het bevel tot aanvang der werken overgemaakt aan de aannemer terwijl de aanvangsdatum bepaald werd op 1 juni 1978.

De voorbereidende werken - het plaatsen van een afsluiting en het inrichten van de werf - namen op deze datum een aanvang doch het was pas na de verlofperiode dat de zgn. steigerstelling definitief opgebouwd werd.

De aannemer maakte de toren beter toegankelijk en vernieuwde binnenin 89 trappen in blauwe steen. Daarboven volgden nog 65 gemetselde treden in baksteen, dit ter hoogte van de vierde zoldering.

De plankenvloeren op de onderscheiden verdiepingen werden vernieuwd in eikenhout van 41 mm en een ontbrekende verdieping werd voorzien zodat met deze herstellingen nuttige ruimten zijn vrijgekomen.

Ter gelegenheid van "Het Jaar van het Dorp" konden ongeveer 600 bezoekers op de dag van de dorpsfeesten op 3 september 1978 een bezoek brengen aan de toren (2). Pas daarna startten hoofdzakelijk de buitenwerken.

Dank zij de aangebrachte stellingen, het begaanbaar maken van het trappenhuis met de zolderverdiepingen en het reinigen van de witte steenvlakken, kon men van dichtbij zorgvuldig een bijkomend onderzoek instellen. In verscheidene werkbezoeken en vergaderingen (van oktober 1978 tot januari 1979) werd vastgesteld dat de witte steenvlakken sterk verweerd, uitgebrokkeld en in slechte toestand verkeerden. Foto's en onderzoekproeven aan de Rijksuniversiteit van Gent wezen uit dat een gemotiveerde bundel diende opgesteld om dit bijwerk te doen uitvoeren. Het bundel met de resultaten werd door de kerkfabriek en het Bureau der Kerkmeesters goedgekeurd op 1 april 1979 om verder zijn administratieve weg af te leggen. Dit eerste bijwerk kon starten op 16 april 1980.

Na het ontbloten van de loodslabben en het wegnemen van de schaliën, schaliënberden en beschermingen, stelde men op 24 april en op 2 mei 1979 vast dat nagenoeg alle verbindingen en koppen van de balustrade in de lantaarn rot waren, dat de koppen en de verbindingstukken van de helm rot zijn tot op een lengte van ongeveer 50 cm en dat ook de voeten van de kepers rot en zelfs af zijn. Dit was tevens het geval met de

---

(2) Wij verwijzen naar ons artikel in het Jaarboek 1977-78 nr 9 "Restauratiewerken aan de toren van de Sint-Ludgeruskerk" p. 100-101-102.

verbindingen van de hals en de peer boven de lantaarn. Ook daar waren de voeten van de kepers en de pennen rot of afgebroken.

De torenbetimmering verkeerde in een bedenkelijke staat zodat dit tweede bijwerk meer dan noodzakelijk bleek. Opnieuw moest een dossier samengesteld worden. Deze bundel werd goedgekeurd - na de nodige opmetingen en het nemen van foto's - op 1 juli 1979 en zou nu verder zijn administratieve weg volgen. De werken konden hervat worden op 1 december 1980.

Het parament of de vlakke muur met de acht steunberen moest grotendeels ontmanteld en volledig gerestaureerd worden. Na het vervangen van de fel verweerde Balegemse steen en het uitkappen en invoegen (cement gemengd met Doornikse kalk) werden de gevels systematisch gereinigd en voorzien van een beschermlaag.

De vermaarde Balegemse steen - er waren drie soorten: de grijze, de witte en de gele steen - is echter niet meer ter beschikking. Men moet een gelijkaardige steen verwerken de zgn. roche jaune afkomstig uit de groeven van Massangis in Frankrijk. De beschrijving zegt dat de steen volgens "de oude wijze moet behouwen worden". De steenblokken worden vooraf in het werkhuis aan de voet van de toren stuk voor stuk uitgepast, bewerkt en behouwen.

De omgeving van de Zeelse toren leek één bouwverf toen men aan de ontmanteling van het houten gedeelte begon. Op donderdag 12 april 1979 - Witte Donderdag - werd het 5,50 m metende kruis om 11.09 u. van de toren neergelaten. Het jaartal 1848 was onderaan nog duidelijk te zien doch de ingegrifde naam was onleesbaar geworden. Het metaal van de haan en de twee koperen bollen waren heel dun geworden. De haan vertoonde kleine kogelgaten en was op een drietal plaatsen doorschoten...

De torenbetimmering van de peervorm, de hals en de lantaarn werden ontmanteld. Er kwam veel meetwerk bij te pas. De stukken werden gedeeltelijk in het magazijn geconstrueerd - zoals de peer - en andere gedeelten moesten ter plaatse opgetimmerd worden zoals de zware balken en de ingewerkte balustrade van de lantaarn.

In de voormiddag van maandag 18 augustus 1980 greep een korte plechtigheid plaats aan de voet van de toren. In aanwezigheid van architect Weyers, de aannemer en zijn personeel en enkele leden van de kerkfabriek, wijdde deken Van Driessche het nieuwe kruis dat daarna met de lift naar boven werd gehaald. Om 10.10 u. stond het kruis op de toren.

Het haantje - zinnebeeld van waakzaamheid - diende nog te wachten tot dinsdag 2 september 1980. Na een korte ceremonie werd het schitterend kleinood om 11 u. op de hoogste punt van Zele geplaatst. Wij zullen

voortaan opnieuw weten van waar de wind komt... Na deze datum zag men stelselmatig en volgens de in verschillende stadia nog uit te voeren werken, de steigerstelling van hoogte verminderen.

Met het kruis en de haan meet de torenbetimmering 25,60 m. De stenen romp wordt opgevangen door een 4,90 m hoge helmvorm, gevolgd door de zgn. appel van 4,20 m. Daarboven staat de 4,60 m houten, open lantaarn. De stoere balustrade is afgedekt door een 2 m hoge hals. Boven de lantaarn staat de zgn. peer (3,50 m) die op een spits uitloopt en bekleed is met een "loden broek", met daarop twee koperen bollen van respectievelijk 50 en 28 cm diameter.

Na het herstel van het houtwerk werden de schaliën op de helm, de appel, de hals en de peervorm, alsook de loodslakken, vakkundig aangebracht. De 13 torenluiken werden eveneens vernieuwd en geschilderd in de groen-geel-rode kleuren.

De vierde verdieping, de zolder van de drie klokken, is voorzien van acht galmvensters met telkens zeven galmplanken. De vier vernieuwde uurwerkplaten hebben een diameter van 2,80 m en elke plaat weegt ongeveer 85 kg. Een merkwaardigheid van onze toren is het astronomisch uurwerk dat de volledige datum, het uur en het maangestalte aanduidt. Het bevindt zich ter hoogte van de derde verdieping (geplaatst op 27 maart 1982) waar ook de machinekamer voor de uurwerken staat. Het gelijkvloers en de eerste verdieping worden aangewend als bergplaatsen terwijl de tweede verdieping gewoon een zolder is. Al deze verdiepingen en zolders werden netjes vernieuwd.

Ook rond de 19 ramen van de torenromp kwamen nieuwe omlijstingen van dezelfde steen (maart 1979). De zgn. blinde vensters - rond 1900 met bakstenen en bezetwerk dichtgemetseld - werden opengemaakt en voorzien van ramen met "brons bâtiment" (68% koper) en antiek glas. Deze geslaagde vernieuwing geeft een warme aanblik en een fraai uitzicht aan het geheel van de toren.

Aan de voet van de toren - de zuidkant - bevindt zich een calvarieberg en verder een viertal merkwaardige grafgedenkenstenen, muurplaten of herinneringen aan het oude kerkhof dat zich tot in 1837 rondom de kerk bevond

- de staande grafsteen van Z.E.H. Petrus, Frans, Jacobus Sinave, pastoor, overleden op de 16de van de Slagtmaend 1823.
- het grafgedenkteken van E.J. Van Oosthuysse, pastoor overleden op 31 december 1874.
- de witte muurplaat van Lininus Marquenie, pastoor overleden op 20 februari 1888.
- de gedenksteen van de familie Engelbert De Decker (+ 19.05.1828) zijn huisvrouw Maria De Belie (+ 06.10.1830) en de gedachtenis van hun 11 kinderen.

De totale hoogte van de toren kan bijgevolg als volgt bepaald worden:

— de achthoekige stenen toren meet	33,50 m
— de houten betimmering of de bekroning	19,20 m
— het kruis	5,70 m
— de haan	<u>0,68 m</u>
	59,08 m

Waren er aanvankelijk 250 werkdagen voorzien voor het oorspronkelijk project dan zouden de bijwerken respectievelijk 400 en 100 werkdagen bedragen om de volledige restauratie uit te voeren. Wat op een 650 werkdagen komt.

Voor de volledige restauratie werden ongeveer volgende verwerkte materialen aangewend:

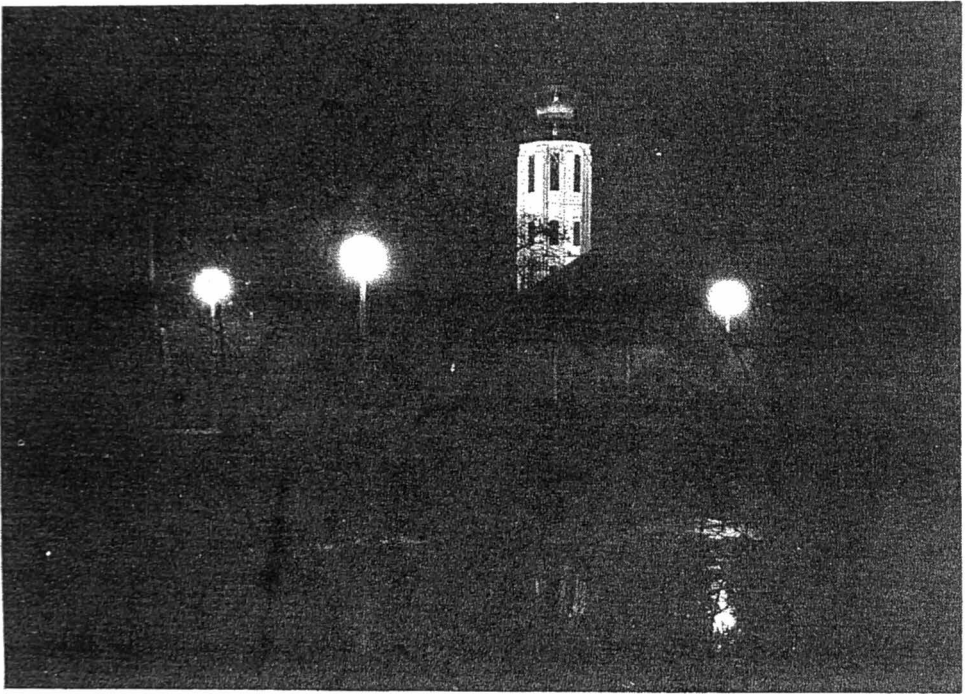
— witte steenwerken:	
rechthoekige stukken	± 139 m ³
— geprofileerde- en lijstwerkstukken	± 24 m ³
— te verwerken herbruikbare stukken	± 29 m ³
— houtwerken: vloerconstructies, kepers, schalieberd, palen, balustrade, bekroningen, plankenvloeren	± 36 m ³

Oorspronkelijk bedroegen de restauratiekosten iets meer dan 8 miljoen fr. doch de noodzakelijke bijwerken hebben het bedrag meer dan verviervoudigd. De totale kostprijs liep op tot 35 miljoen fr. waarvan 60% of 21 miljoen fr. door de staatskas wordt gedragen terwijl provincie en gemeente ieder 20% of 7 miljoen fr. moeten bijpassen.

De Zelenaars hebben met uitzonderlijke belangstelling het verloop van de restauratiewerken van "hun" toren gevolgd. Architect Weyers uit Sint-Niklaas en Francois Mariman met zijn medewerkers halen eer van hun werk. De Zelenaars mogen terecht fier zijn want de schitterend vernieuwde kerktoeren verdient meer dan ooit de eretitel welke de Wase kroniekschrijver Daneel Braem destijds gaf aan "onze wachter" als het "Pronckstuk van den Lande van Dendermonde".

Overwegende wat F. Brenders, inspecteur R.M.L.Z. schreef over de reanimatie in de monumentenzorg: "Een eerste en dwingende noodzaak is het verspreiden van een nieuwe gedachtengang inzake de bedoelingen van de klasseringen. Het lanceren van een nieuwe term zou reeds een beslissende stap in deze richting kunnen zijn. Het woord klassering moet vervangen worden door reanimatie dat een veel rijker begrip is en dat ook meer de werkelijke inhoud van de maatregel dekt. De klassering beoogt immers niet een monument te bevriezen maar het is integendeel de bedoeling het monument nieuw leven in te blazen."

Sinds een tiental jaren reikt het verbond van de Kringen voor

1978 1982

TER GEDACHTENIS AAN DE RESTAURATIEWERKEN
VAN SINT-LUDGERUSKERKTOREN

DE KERKRAAD

DE SECRETARIS	DE VOORZITTERS	DE SCHATBEWAARDER
MAURICE ANTHUENIS	ROBERT GOOSSEN†	ETIENNE COOREMAN
	LOUIS WALRAVE	
DE BURGEMEESTERS		Z.E.H. DEKEN
AVIL GEERINCK†		JEAN VAN DRIESSCHE
JOZEF DE BRUYNE		
LEDEN		
URBAIN DE BRABANDER-ANTOINE VAN EETVELDE-FRANS MOENS		
ALBERT DE DONDER-GILBERT TROCH-THEO VAN DRIESSCHE		
GASTON OSTET-GASTON QUINTIJNT-JOSEPH DE BUST		
AANNEMER		ARCHITEKT
FRANCOIS MARIMAN		FERNAND WEYERS

Heemkunde in Oost-Vlaanderen oorkonden-met-kunstfoto uit aan mensen en instellingen die door een restauratie bijdragen tot het behoud van het cultureel patrimonium. In oktober 1982 ontving deken Jan Van Driessche en Louis Walrave, voorzitter van de kerkfabriek van de Sint-Ludgeruskerk deze oorkonde. Onze toren was één van de 32 bekroonde restauraties in onze provincie.

De voltooiing van de torenwerken bleek een geschikte reden om te feesten. Onder impuls van de gemeentelijke gezinsraad en Karel Poppe, schepen van het gezin, werden grootscheepse feestelijkheden op het getouw gezet met als bijkomende attractie een verbroedering met de oud-Zelenaars.

Zondag 29 augustus 1982: dag van de torenfeesten, waaraan alle verenigingen hun medewerking verleenden. Aan het weer te zien, moet ook de weermaker van Zeelse afkomst zijn.

Alle plechtigheden, feestelijkheden, attracties, tentoonstellingen, demonstraties van oude ambachten en voorstellingen - te lang om in detail te gaan - bleken schlagers op zichzelf. De torenfeesten waren een schot in de roos.

In een stralende zomermorgen zetten de feestelijkheden in met een geconcelebreerde jubelmis en een plechtige ontvangst op het gemeentehuis van de over-talrijk opgekomen oud-Zelenaars.

Rond de middag begonnen de honderden medewerkers uit de verschillende organisaties op het verkeersvrije marktplein hun tenten en kraampjes op te zetten. Het keurig opgestelde programma werd binnen de minitieuze geplande tijdsruimte afgewerkt: muzikale uitvoeringen, optreden van turngroepen en majoretten, toneel, ballet en volksdansen, doorlopend torenbezoek, volksspelen en pretmakerij.

In en rond de kraampjes werd het een gezellige drukte en een verbroedering zonder voorgaande. Alle ingrediënten waren voorhanden om een dorpsfeest heden te dage te doen slagen: wijn, bier, koffie, wafels, pannekoeken, vlaaien, rijstpap, pensen en worsten, snoep, smuis, boerejongens en boeremeisjes... De torenworp en het volksbal vormden tenslotte een apotheose.

Naast de ingang van de sacristie zal de aangebrachte gedenkplaat ons blijvend herinneren aan de geslaagde restauratiewerken 1978-1982 van de Sint-Ludgeruskerktoren.

Tekst en foto's Etienne Quintyn.

DE WATERSTANDEN VAN SCHELDE EN DURME.

Onze gemeente wordt over een zekere lengte begrensd door de Schelde en de Durme. Die waterlopen zijn in België grotendeels onderhevig aan eb en vloed, in tegenstelling met de Maas waarvan het water steeds in dezelfde richting afvloeit voor wat het gedeelte in België betreft, maar wat niet het geval is dicht bij de zee bv. in Nederland.

De Schelde kent in Frankrijk de eb en vloedwisseling niet.

Weinig van onze medeburgers echter hebben enig besef van de wisselende waterstanden van Schelde en Durme en vooral van de eigenaardigheden eraan verbonden.

Dit spel van eb en vloed, van afnemende en opkomende tij, bestaat vanaf het ontstaan van die stromen, maar natuurlijk niet met dezelfde cijfers dan deze die wij nu kennen. Zij wisselen van jaar tot jaar. Het hoogtepil van het water in die stromen was vroeger heel wat lager dan nu het geval is.

In onze kinderjaren, 60 jaar terug, waren de dijken van de Scheldestroom zeker een paar meter lager.

De Heer Wilfried Christiaens denkt dat de dijken langs de Schelde nog niet zo heel lang bestaan. Hij meent dat zo 'n kleine 2000 jaren geleden het winterbed der Schelde minstens tot Avermaat en Veldeken heeft gereikt. (Zie jaarboek 1975-1976).

Hij is een Scheldekenner bij uitstek en ik houd terdage rekening met zijn veronderstelling. Maar toch zit er hier omtrent bij mij iets dwars. en dit is het volgende. De romeinse heirbaan ligt te Zele Dijk slechts een hondertal meter van de huidige stroombedding.

Als die heirbaan werkelijk uit de tijd van de Romeinen dateert, dan kan die grond waarop die heirbaan gelegd is werkelijk niet zo sompig geweest zijn, en zeker niet onderhevig aan de regelmatige overstromingen van de hogere tijen.

Wat moeten wij ervan denken? Dat er in de tijd van de Romeinen er wel reeds een dijk langs de stroom was, ongeveer op de plaats van de huidige dijk, ofwel dat het waterpeil van de Schelde in die tijd van zulk een geringe hoogte was dat het niet honderd meter landinwaarts kan stromen, ofwel dat die heirbaan niet uit de tijd van de Romeinen dateert maar wel van veel latere datum. Naar dit alles kunnen wij slechts gissen, maar wij zijn geneigd de mening van de Heer Christiaens te delen, namelijk dat de waters van de Schelde vroeger regelmatig een paar km het land overstroonden en dit omwille van volgende vaststellingen.

In 1947 liet ik op mijn bedrijf in de Veldekenstraat verbouwingswerken uitvoeren - minstens op een km afstand van de Schelde. Wij kregen geen vaste grond om er de grondvesten te leggen. Wij graafden dan op een hoek van het gebouw minstens 2,5 m diepte en vonden er een zwarte slijkgrond zoals ge langs de stroom vindt en ook nog heel wat resten van riet.

Op die diepte zijn wij dan nog op een afgezaagde (het leek meer op een afgekapte) stam van een boom of tronc gestoten waaraan nog de zware wortelkrans te zien was. Wij zijn dan op die stam begonnen met beton (dieper graven was ons te moeilijk) maar de resten van die oevergewassen en die aangeslibte grond waren voor ons duidelijke bewijzen dat hier een regelmatige overstroming plaats gevonden had. Ten ware dat hier tot op Veldeken, en misschien nog verder, er zich een "kille" zou bevonden hebben naar Veldeken toe.

Die romeinse heirbaan komt zeker in het gedrang als die kille zo breed zou geweest zijn, dat er toen - 2000 jaar geleden - geen brug kon overgelegd worden volgens de toen gekende technieken. Het doel van deze bijdrage echter is, onze lezers enig inzicht te geven van de huidige wisselingen van de waterstanden van Schelde en Durme te Zele.

De berekeningen over die toestanden, en de eigenaardigheden die wij er uit afleiden, halen wij uit de cijfers van de Getijtafels van de Antwerpse Zeediensten. Wie meer wil weten over de getijden in 1983, van dag tot dag, kan die getijtafels bestellen bij:

Ministerie van Openbare Werken
Antwerpse Zeediensten
Rek. A. Loodsgebouw te Antwerpen
Postcheck. 000-2005820-54 Prijs 40 fr.

DE UREN VAN HOOG EN LAAG WATER IN DE SCHELDE TE ZELE.

De getijtafels uitgegeven door de Antwerpse Zeediensten zijn afgeleid uit de tienjarige gemiddelden van de laatste jaren. Zij geven echter geen tijden voor Zele. Ze geven alleen de tijden van hoog en laag water te Antwerpen en vermelden dan bv. dat Dendermonde hoog water heeft 1 uur 54 min. na Antwerpen; Schoonaarde 2 uur 32 min. en Wetteren 3 uur 20 min. na Antwerpen. Laag water is het te Dendermonde 2 uur 30 min., te Schoonaarde 3 uur 31 min. en te Wetteren 4 uur 42 min. na Antwerpen.

We nemen voor Zele de gemiddelden van Dendermonde en Schoonaarde zodat wij te Zele - Dijk hoog water hebben 2 uur 13 min. na Antwerpen, en laag water ongeveer 5 uur na Antwerpen.

Het water van de Schelde is dus te Antwerpen al volop aan 't stijgen als het bij ons nog daalt, en het is in Antwerpen reeds aan het dalen als het bij ons nog stijgt.

Het waterpeil van de Schelde te Zele-Dijk tegenover dat van Oostende is nog meer verschillend. Als wij in de radio horen of in de bladen lezen het uur van hoog water in Oostende dan is dat voor Antwerpen 2 uur 48 min. later en in Zele ruim 5 uur later.

Merk wel op dat er enig verschil is van tijd van eb en vloed aan de grens Zele-Grembergen tegenover deze aan de grens Zele-Berlare.

Een voorbeeld van het verschil met Oostende.

Op 1 mei 1983 bv. zal de eerste hoge tij van die dag te

Oostende zijn	te	3 uur 31 min.
Antwerpen	te	6 uur 10 min.
Zele	te	8 uur 23 min.

OPGEPAST: Bij de uren - in de bijdrage aangegeven, moet vanaf de toepassing van het zomertijd uur een uur bijgeteld worden.

HOOGTE VAN DE WATERSTANDEN.

De diensten van de Zeeschelde geven ook de hoogte aan van de waterstanden maar alleen tot Antwerpen.

Het hoogste waterpeil ligt boven 5.80 m en wel op volgende dagen.

1 maart 1983	5.88 m.
9 september	5.87 m.
10 september	5.86 m.
11 augustus	5.84 m.
12 augustus	5.82 m.
28 februari	5.82 m.
31 januari	5.81 m.
2 maart	5.81 m.

Dat zijn de hoogten ten opzichte van het vergelijkingspunt van het Krijgsdepot (N.K.D.).

In 1976 - het laatste jaar dat wij de berekeningen maakten - was de grootste hoogte 5,80 m., zodat wij nu - in 1983 - 8 centimeter water meer krijgen dan in 1976.

De laagste hoge tij zullen wij hebben op 8 april 1983 en zal zijn 3,91 m. In 1976 was dat 4,22 m. zodat wij in 1983 meer wisseling krijgen in de hoogte van het waterpeil.

AFWIJKINGEN.

Er kunnen zich echter alle dagen van het jaar afwijkingen voordoen, zowel in de tijd als in de hoogte.

Bij sterke en aanhoudende westen- of noord-westenwind doet zich een plus verhoging voor, die 1 meter kan bereiken terwijl daarbij een vervroeging van het getij vele minuten kan bedragen.

Uitzonderlijk bij zware storm kan de afwijking bij hoog water 2 meter overtreffen. Gewoonlijk gebeurt dan de vloed (stijgende tij) in kortere tijd, maar dan zal de eb (dalende tij) meestal dezelfde tij langer duren.

Bij sterke aanhoudende oostenwind daarentegen doet zich een verlaging voor die 1.20 meter kan bereiken zowel wat hoogtepeil als wat laagtepeil betreft, en daarbij is dan ook een vertraging van enkele minuten.

EEN EIGENAARDIGHEID.

De meeste dagen van 1983 hebben tweemaal hoge tij en tweemaal lage tij. Er zijn echter 25 dagen die maar één hoge tij hebben, en er zijn 25 andere dagen die maar één lage tij hebben.

De oorzaak hiervan is, dat het verschil tussen hoge en lage tij verschilt van ruim 12 uur tot ruim 13 uur. Die 25 hoge tijen en die 25 lage tijen die maar eenmaal per dag voorkomen, zijn er dan altijd rond het middaguur.

Voor de hoge tijen tussen 11 uur 26 en 12 uur 32.

Voor de lage tijen tussen 11 uur 31 en 12 uur 26.

De uren van die tijen en de datums zijn ons allemaal bekend, maar wij gaan daar geen opsomming van geven, het zou ons te ver leiden.

HOOG EN LAAG WATER VAN DE DURME.

In Zele is het in de Durme hoog water ongeveer 1 uur 35 min. na Antwerpen (in de Schelde 2 uur 13 min.) en ongeveer 5 uur laag water later dan in Antwerpen (in de Schelde ook ongeveer 5 uur). In de Durme is het dus vlugger hoog water dan in de Schelde.

NOG EEN EIGENAARDIGHEID.

Het water van de Schelde en Durme stijgt vlugger dan het daalt. Te Dendermonde stijgt het water van de Schelde ongeveer 4 uur 40 min. En het daalt ongeveer 7 uur 45 min.

Het water van de Durme echter stijgt te Waasmunster gedurende ongeveer 2 uur 20 min., maar het daalt ongeveer 10 uur. Dit is wel één van de oorzaken van de toeslijking van de Durme, het slijk met de snelle vloed in de rivier meegesleept heeft met de trage eb te veel tijd om te bezinken.

Kamiel Colman.

VIJFENVEERTIG JAAR KINDERWELZIJN

Het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn afdeling Zele is opgericht op 1 januari 1938 onder voorzitterschap van mevrouw Alfons Rupus-Van Driessche, afgevaardigde van K.A.V.; als ondervoorzitster mevrouw Rene De Smedt-Verhaeghe, afgevaardigde van C.M.B.V.; als secretaresse, verslaggeefster en schatbewaarster mevrouw Benoit Rubbens-De Smedt van C.M.B.V.

Als eerste dokter fungeerde Armand Rubbens en aangezien het werk aanstonds groeide, werd hij in 1941 bijgestaan door dr Daelman die beiden eervol ontslag namen wegens leeftijdsgrens in 1942. Beide dokters werden opgevolgd door dr. Frans Gossey van 1942 tot 1968 en na eervol ontslag, opgevolgd door een kinderarts dr. Henri Van Winckel uit Lokeren, die het nog steeds waarneemt.

De eerste verpleegster was juffrouw Colette Vermeir, die nog hetzelfde jaar werd vervangen door juffrouw Maria Poppe tot in 1948 en op haar beurt werd vervangen door mevrouw Geerinck-Van Houtte. Na haar ontslag in 1951 werd zij opgevolgd door mejuffer Martha Van Genabeth (mevr. Marcel Jaspers-Van Genabeth) die nog steeds ten dienste staat.

Volgorde der proosten: E.H. Rombout, E.H. Maes, E.H. Martens, E.H. Vermoesen, E.H. Ghyselen en tenslotte E.H. Annaert die het nog steeds waarneemt.

Verder werden nog een tiental comitédames aangesteld die om de beurt wekelijks dienst deden om de moeders met kinderen te verwelkomen: in het wachtkamertje, het ontkleedkamertje, de weegkamer, (waar hun aanwezigheid, het gewicht en het gewichtsverschil in een boekje werden opgetekend welke de moeders mochten bijhouden) en uiteindelijk bij de dokter en de verpleegster. Daar werden de kindjes gratis onderzocht, het gewicht en de groei werden nauwkeurig opgevolgd. De dienstdoende dokter zal ingeval hij iets onregelmatig bij het kindje waarneemt ter plaatse geen geneesmiddelen voorschrijven maar de moeder, met haar kindje verwijzen naar een geneesheer volgens haar eigen keuze.

De lokaaltjes waren klein maar altijd zeer netjes. De raadplegingen gingen door in de benedenverdieping van de kliniek der Zusters van de H. Vincentius à Paulo, Koevliet. Daarna werd alles overgebracht naar de ruime en moderne lokalen waar ze nog steeds zijn. Dit alles was te danken enerzijds aan de tussenkomst van dokter Eugeen Van Cauteren, destijds voorzitter van het O.C.M.W. en aan zijn secretaris Wilfried Thienpondt die de lokalen ter beschikking stelde en anderzijds aan de toenmalige burgemeester Avil Geerinck en zijn schepencollege, die de lokalen lieten verbouwen en in orde brachten.

Speciaal willen wij hier vermelden dat de oorlogsjaren bijzonder druk waren. Er was dikwijls een speciale bedeling van kindervoeding zoals kindermeel voor de pap, verder koekjes, cacao, appelsienen, citroenen of iets dergelijks. Daarvoor kwamen de moeders soms een ganse namiddag aanschuiven; de aanbiedingen waren dan ook onbegrensd.

Het bestuur in 1959.

*Zittend v.l.n.r. : mevr. Hofman-Van Acker, mevr. Ernest Cauwe-Famelaer, mevr. Frans Bracke-Talboom, mevr. Alfons Rupus-Van Driessche (+), mevr. Maurice Laget-Heyvaert (+), mej. Gaby Arens, mevr. De Vriendt-Cerrens (+), mevr. Benoit Van Acker-De Wilde (+).
Staaude v.l.n.r. : mej. Maria Fierens, mej. Alida Walrave, mevr. Audenaert-Burms, mevr. Charel Kestelyn-Christiaens, mevr. Marcel Jaspers-Van Genabeth, mevr. Agnes Morel, mevr. Frans Gossey-Brun, mevr. Louis Walrave-Troch, mevr. Willy Van Langenhove-Bossu.*

Het werk voor kinderwelzijn is steeds toegankelijk voor iedereen, ongeacht de stand of de opinie. Het bestuur is sindsdien ook al vernieuwd. De eerste voorzitter is in 1968 opgevolgd door mejuffrouw Agnes Van Acker, die ontslag nam in 1972. Zij werd opgevolgd door mevrouw Antoon Van Acker-De Beule, die het nu nog waarneemt. De eerste ondervoorzitter werd na haar overlijden in 1956 opgevolgd door mevrouw Agnes Morel, nog steeds dienstdoende.

De eerste secretaresse werd na haar overlijden in 1941 opgevolgd door mevrouw Ernest Căuwe-Famelaer. Zij nam ontslag in 1964 en werd opgevolgd door mejuffrouw Magda Haegens (mevrouw Emiel Verstrepen-Haegens) welke ook op haar beurt ontslag nam in 1965. Zij werd opgevolgd door mevrouw Frans Bracke-Talboom, die het is blijven waarnemen tot in 1980. Deze functie werd dan gesplitst als volgt: mevrouw Gerard Poppe-De Witte (K.A.V.) werd secretaresse en mevrouw Ernest Vermeiren-Feber (C.M.B.V.) werd verslaggeefster en schatbewaarster.

Mocht het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn nog vele jaren in volle bloei voortijveren tot welzijn van moeder en kind.

EMTEE.

EEN GENERATIE UURWERKMAKERS GING VOORBIJ

Het « Huis Hertecant » was te Zele zeker geen onbekende. Wie keek niet naar de gevel om te zien hoe laat het was; immers de voorgevel pronkte met een prachtige klok met twee wijzerplaten, zodat men komende van de Markt of van de Oudburgstraat steeds kon zien hoe laat het was.

De stichter van het « Huis Hertecant » was de heer Karel Hertecant. Hij was geboren in 1819 en overleed op 8 december 1895. Hij huwde de dochter van Jacobus De Block, uurwerkmaker te Berlare. Bij de dood van Jacobus nam Karel de zaak over op 1 oktober 1855. Veertien jaar later, op 9 augustus 1869 bracht Karel de zaak over naar de Cesar Meeusstraat nr. 1 te Zele. Deze zaak in uurwerken en gouden siervoorwerpen bleef hier gevestigd en werd van 1885 tot 1929 verder gezet door Germain Hertecant. Na diens overlijden dreven de dochters Marie (geboren 31-5-1887) en Evelyne (geboren 3-5-1890) de handel verder tot 31 december 1969. Toen werd alle handelsactiviteit stopgezet. Juffrouw Evelyne had zeker een bepaalde specialiteit! Zij was zeer bedreven in het plaatsen van oorringetjes bij de jonge meisjes. Het was trouwens een kortstondig ingrijpen en alles was gebeurd. Een kurkje achter het oorleletje, een naald vooraan, even een prikje en alles was voorbij. Een kort gilletje werd door de kleine meisjes wel geslaakt, maar gauw wat (fijne olie) aan de wonde en dan vlug een zilveren ringetje in het gaatje geschoven. Dit om het dichtgroeien te beletten. Nadien kwam er wel een gouden oorbelletje in de plaats van dit zilveren ding. Mooi zijn mag wel eens pijn doen! Evelyne overleed op 19 september 1982 in het O.C.M.W. waar beiden opgenomen waren.

Germain Hertecant was een specialist in het plaatsen van torenuurwerken en klokken. Zo vinden we dat hij torenuurwerken geplaatst heeft in verscheidene kerktorens en andere in het bisdom Gent. We laten hieronder een lijst verschijnen met de plaatsingen van deze kerk- en torenuurwerken: De toren van het stadhuis te Aalst kreeg zijn uurwerk in 1880. De O.L. Vrouwekerk te Daknam pronkte met het uurwerk in 1892. De St Martinuskerk te Burcht kreeg het torenuurwerk in 1894. De O.L. Vrouw Hemelvaartkerk te Eksaarde kreeg het torenuurwerk geplaatst in 1894. De St Willebrorduskerk te Knesselare had ook het torenuurwerk in 1894. Te Zele kwam in de St Ludgerustoren de klok klaar in 1895, dit onder Pastoor Haems en burgemeester C.P. Meeus. Lokeren Doorselaer kwam aan de beurt in 1900; dit in de O.L. Vrouwetoren. Kruibeke volgde met de kerk O.L. Vrouw ten Hemel die het uurwerk verkreeg in 1901. Te Overmere in de O.L. Vrouw Hemelvaartkerk werd het uurwerk geplaatst in 1903. Het kerkje op de Sint Onolfsdijk te Dendermonde kreeg het uurwerk in 1904. In Hamme werd op het gemeentelijk hospitaal een uurwerk geplaatst in 1909. Lokeren Heiende met zijn H. Hartkerk verkreeg het torenuurwerk ook in 1909. Te Zwijndrecht kreeg de kerk van de H. Kruisverheffing het torenuurwerk in 1928.

H.V.C.

EVOLUTIE VAN ENKELE KENMERKEN VAN HET LANDELIJK LANDSCHAP TE ZELE

Dit artikel berust op een verhandeling voorgedragen aan de Rijkuniversiteit te Gent tot het behalen van de graad van Licentiaat in de Wetenschappen, groep Aardrijkskunde, door Marie-Thérèse Poppe, Academiejaar 1981-1982. Promotor van deze verhandeling was Professor Dr. G. Schmook.

INLEIDING

Hoe sterk is de gelijkenis tussen het landschap van het einde van de 18de eeuw en dit van vandaag?

Wij hebben gepoogd dit verschil in situatie tussen deze twee tijdstippen te kenschetsen aan de hand van een aantal landschapselementen zoals bodemgebruik, parcelering, afsluitingen en agrarisch structurele factoren zoals pachtsverhoudingen en bedrijfsversnippering.

Een belangrijke bron hiervoor was een landboek uit 1775. Wij hebben tevens een zo grondig mogelijke kritiek gemaakt van dit landboek en het geconfronteerd met het juist even oude document, zijnde de vermaarde kaart van Ferraris.

De belangrijkste resultaten van deze studie worden in dit artikel weergegeven.

HET LANDBOEK (1)

Als basismateriaal voor de verhandeling werd het 18de eeuwse landboek gebruikt dat in het gemeentehuis bewaard wordt. Het draagt de titel «Ommelooper ende terrier ofte landt ende caertebouck der prochie van Zele liggende binnen den lande van Dendermonde» en werd opgenomen van 1772 tot 1775 door de landmeters Carolus Josephus CARBONELLE en Philipus Joannes LE MAIEUR. Het landboek bestaat uit vier banden van 43 cm x 27,5 cm en vormt een uiterst gedetailleerde inventaris van het grondgebied van het toenmalige Zele.

De landmeters hebben de gemeente ingedeeld in 59 «wijken». De wijkindeling is gebaseerd op de begrenzing door straten en eventueel beken; de excentrisch gelegen wijken worden uiteraard ook door de gemeentegrenzen afgebakend welke soms, en dan meer bepaald in het oosten en het westen van de gemeente, middendoor de percelen lopen. Deze wijken corresponderen dus niet met wat wij over het algemeen onder het woord wijk verstaan, namelijk een bepaalde bewoningskern.

---

(1) *Zie verh. pp. 27-43.*

van het doek in 1775

Zo wordt wijk 1, Huyveldeke genaamd, begrensd door de huidige Buffelstraat, de straat Hansevelde, de Hermietstraat en de grens met Grembergen. Wijk 42, de Capellekouter, is de zone gelegen tussen de Langemuntstraat, de Driesstraat, het begin van de Wezepoelstraat en de Kouter- en Oudburgstraat.

Voor elke wijk is een kaart voorhanden. Sommige kaarten blijven binnen de afmetingen van een blad, andere zijn groter en worden uitgevouwen. Met een windroos wordt de richting van het noorden aangewezen. De schaal bedraagt 1/3700 en wordt aangegeven door een lijnschaal in roeden. Voor sommige wijken, waaronder het Dorp en het Scheldebroek, is de schaal tweemaal zo groot (1/1850).

Op deze kaarten vinden we alle toenmalige perceelsgrenzen terug. Bovendien werden de percelen gekleurd naargelang de aard van het bodemgebruik: «Zaeylandt» werd geel gekleurd; «meerschen», «graslan», «maeygars» kregen een lichtgroene kleur. Percelen bos, evenals boomgaarden, werden ingetekend met boompjes terwijl «geweet», een heideachtige vegetatie, werd aangeduid door middel van struikjes. Gearceerde rechthoekjes mogen geïnterpreteerd worden als moestuinen (lochting). Gebouwen worden weergegeven door rode rechthoekjes. Ook beken en veldwegen werden aangeduid.

Elk perceel is genummerd. Voor elke wijk begint de nummering vanaf nummer één. In volgorde van de nummering op de kaart wordt elk perceel afzonderlijk beschreven: de naam van de eigenaar wordt vermeld, de richting t.o.v. het voorgaande perceel, de aangelanden en de oppervlakte. De oppervlakten worden steeds gegeven in oude Dendermondse landmaten: Bunders — Vatzaad — Roeden. (1)

In de marge wordt de aard van het bodemgebruik aangeduid. Ook vinden we er de vermelding «prop.». (propriëtaris) indien de eigenaar zelf het perceel in gebruik heeft. In het andere geval wordt de naam van de pachter genoemd.

Het landboek laat een zeer degelijke indruk na. Het 18de eeuwse sierlijke handschrift is goed leesbaar. Ook de kaarten zijn zeer verzorgd. Het zijn als het ware kleine schilderijtjes met, op enkele uitzonderingen na, het geel als sterk dominerende kleur. Waar nu het grootste deel van het landbouwareaal van onze gemeente onder gras ligt, overheerste toen immers het akkerland.

Niettegenstaande we bij het in elkaar passen van de kopijen van de afzonderlijke kaarten tot één kaart van de gemeente enige moeilijkheden

---

(1) 1 Bunder = 1ha 33a 95,75ca

1 Vatzaad = 16a 74,43ca

1 Roede = 33,489ca

ondervonden kunnen we toch zeggen dat de landmeetkundige nauwkeurigheid van de kaarten vrij behoorlijk is. Een maatstaf ter vergelijking zijn de plans van Popp. Philip Christian Popp publiceerde van 1842 tot 1879 de kadastrale plans van ca. 1800 gemeenten in een «Atlas cadastral de la Belgique», waaronder ook Zele.

Het landboek vertoont echter ook een aantal onvolkomenheden. In de 18de eeuw bestond er nog geen uniforme spelwijze voor persoonsnamen.

Enkele voorbeelden :

- Aertsens, Aerssens, Haerssens
- De Marschal(c)k, De Maersch(c)k, De Maesschal(c)k
- Van Uytvang(e), Van Uytfang(e), Van Uytvanck, Van Uytfanck
«Van», «De»,..., worden wel al eens weggelaten:
- Van (den) Bossche.
- (De) Schaepdrijver
- (Van) Poel

Voor wat betreft de persoonsnamen blijkt dat sommige voornamen wel eens onder een ander vorm voorkomen :

- Gillis = Guille = Guilliaeme
- Paulus = Pauw

Ook de spelling van plaatsnamen is allesbehalve konsekvent :

- Kouterstraete, Couterstraete, Cauterstraete, Kauterstraete
- Sandbergh, Zandbergh
- Veldekensstraete, Vellekensstraete

(We willen er wel op wijzen dat de huidige Veldekensstraat in het landboek staat aangegeven als «straete leidende van het dorp naar Groot Velleken», terwijl het de huidige Langestraat is die toen Vellekensstraete werd genoemd. Gezien we in het landboek toch een aantal foutjes gevonden hebben laten we de mogelijkheid niet buiten beschouwing dat het hier misschien ook om een vergissing van de landmeters gaat.)

Daar namen als Van Driessche, Goossens, Roels zeer frequent voorkwamen en het bestand voornamen tevens niet zo gediversifieerd was mag verondersteld worden dat op een bevolking van meer dan 7000 zielen er verschillende personen waren met dezelfde naam. Er zijn in onze gemeente nu ook nog heel wat mensen die naamgenoten hebben, denken we maar eens aan de vele Maria's Van Driessche die trouwens enkele jaren geleden een receptie kregen aangeboden op het gemeentehuis waarvoor een TV-ploeg van het toen populaire programma Echo naar Zele kwam. Heel spijtig is het dat in het landboek de homoniemen niet uit elkaar worden gehaald. Slechts zelden wordt een tweede voornaam vermeld. Dit kan uiteraard tot de nodige verwarring leiden.

In gelijkaardige landboeken van andere gemeenten worden dikwijls gegevens verstrekt over het al dan niet voorkomen van bomen en struiken

langsheen de percelen. Dit ontbreekt evenwel in het Zeelse landboek. Hetzelfde geldt voor de belastingsaanslag op de percelen grond.

Niettegenstaande deze genoemde tekortkomingen blijft ons waardeoordeel over dit uiterst goed bewaarde landboek toch zeer positief. In onze moderne 20ste eeuw met zijn overvloed aan informatie allerlei vinden wij zelfs nergens een dergelijk document dat ons inlicht over de identiteit van de gebruikers van de landbouwpercelen. Bovendien gaat het hier om een 18de eeuws handschrift, wat reeds afgezien van de inhoud, een onschatbare waarde voorstelt.

RECONSTRUCTIE DER LANDBOUWBEDRIJVEN VAN 1775 (1)

Daar voor elk perceel in het landboek ook de gebruiker vermeld staat was het mogelijk om aan de hand van het landboek de landbouwbedrijven van 1775 te reconstrueren. Voor elke boer maakten we een lijst waarop perceelsnummer en oppervlakte voorkomen van de door hem geëxploiteerde gronden. Aldus kunnen we voor elke boerderij de bijhorende gronden aanduiden.

We telden 63 bedrijven die groter waren dan vijf bunders. (6,7 ha). (2)

Het toenmalige grootste bedrijf werd uitgebaat door een zekere Frans Roels en had een oppervlakte van 18,3 ha. De bedrijfszetel was gelegen in de Vossestraat (huidige Kalvariestraat, boerderij van Jozef Pletinck).

DE KAART VAN FERRARIS (1)

Onder het bewind van Maria Theresia (1740-1780) werd door luitenant-generaal graaf Jos. de Ferraris, directeur-generaal van de Oostenrijkse artillerie in de Zuidelijke Nederlanden, het plan ontworpen voor een topografische kaart van de Oostenrijkse Nederlanden en aanpalende grensgebieden. Dit zou de eerste algemene topografische kaart worden van onze gewesten.

De kaart werd gemaakt voor militaire doeleinden. De Oostenrijkers waren immers niet thuis in onze streken en een goede kennis van het terrein is voor militairen van groot belang. De kaart bleef geheim en

---

(1) Zie verh. pp. 41-42

(2) Op sommige gebruikerslijsten kwamen meerdere erven voor. In dergelijke gevallen gaat het waarschijnlijk niet om een boer die verschillende erven uitbaat, maar om verschillende boeren met dezelfde naam. De gronden die zij uitbaten kwamen aldus door mekaar op 1 lijst terecht en het was onmogelijk om te achterhalen welke percelen van die lijst bij welke van de vermelde erven behoren. Deze lijsten werden dan ook buiten beschouwing gelaten met als onvermijdelijk gevolg dat dit vermelde aantal van 63 bedrijven niet exact is. Het ware aantal ligt waarschijnlijk iets hoger, rekening houdend met het feit dat we dus een aantal bedrijven geëlimineerd hebben.

(1) Zie Verh. pp. 44-81

werd slechts uitgevoerd in drie handschriftelijke exemplaren op schaal 1/11520 waarvan er zich nu één bevindt in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel. Thans bestaat er wel een reproductie van die kaart, uitgegeven door Pro Civitate, op schaal 1/25 000 (dat is dezelfde schaal als die van de huidige topografische kaarten).

De Ferrariskaart is zeer gedetailleerd. Niet alleen wegen, maar ook veldwegen komen er op vóór. Buiten de agglomeraties worden individuele huizen en gebouwen aangeduid, binnen de agglomeraties worden huizenblokken getekend. Ook beken en vijvers worden afgebeeld. De begroeiing wordt met zeer veel details weergegeven: bossen, heide, akkerland en weiland zijn van elkaar te onderscheiden; ook de levende afsluitingen rondom de percelen werden opgenomen. (2)

Door haar minutieuze afwerking maakt de Ferrariskaart een betrouwbare indruk. Toch wordt er soms getwijfeld aan de degelijkheid en de nauwkeurigheid van het werk van Ferraris en zijn karteerders, omwille van de vlugheid waarmee de kaart werd opgenomen (1771-1778). Voor sommige gebieden werden inderdaad slordigheden en kartografische vervormingen ontdekt.

Aangezien het landboek en de Ferrariskaart ongeveer van dezelfde datum zijn (1772-1775 tegenover 1771-1778) leek het interessant beide bronnen aan een grondige vergelijking te onderwerpen. A priori zouden we kunnen veronderstellen dat de nauwkeurigheid van het landboek het grootst is omdat het met medewerking van plaatselijke instanties werd opgemaakt en een relatief kleine oppervlakte bestrijkt. Aan de hand van een vergelijking kunnen we aldus een waardeoordeel geven over de Ferrariskaart voor wat betreft het grondgebied van Zele.

Beschouwen we enkele elementen van naderbij:

- Het wegenpatroon is op de Ferrariskaart zeer behoorlijk weergegeven. Nergens komen opvallend grote vervormingen voor. Slechts hier en daar werden de kronkels in een weg of veldweg door Ferraris duidelijk anders getekend dan in het landboek.
- Het wegenpatroon vertoont nergens grote hiaten. Slechts een aantal veldwegen en kleine straatjes, of gedeelten ervan, ontbreken. In elk geval vinden we bij Ferraris ook de veldwegels terug die diagonaal de kouter kruisen en die typisch zijn voor een open kouterlandschap.
- Het bodemgebruik, meer bepaald het contrast tussen akker- en grasland en het voorkomen van beboste percelen, stemt bevredigend overeen met de gegevens van het landboek.

---

(2) *Verdere beschrijving: zie Verhulst, cursus, pp. 61-64*

- Van een percelering is op de kaart van Ferraris geen sprake. Slechts wanneer perceelsgrenzen gevormd werden door wegen of levende afsluitingen zijn ze te herkennen. Een rechtstreekse vergelijking was dus onmogelijk. Waar afsluitingen wel werden weergegeven door Ferraris bleef anderzijds het landboek in gebreke. We konden de nauwkeurigheid van Ferraris hier dus ook niet controleren. Daar we echter te Zele met een bijna volledig gesloten landschap te maken hebben en het afsluitingsnet uiteraard niet in contradictie kan zijn met het perceleringspatroon was een zekere confrontatie toch mogelijk. Deze viel positief uit voor Ferraris. Waar blokvormige percelen overheersen vormen ook de afsluitingen een dergelijk net. Zijn de percelen strook- of repelvorming en gericht volgens een bepaalde as, dan herkennen we deze structuur ook in het afsluitingsnet. Slechts voor een tweetal wijken vinden we de hoofdstructuur van het perceleringsnet moeilijk terug in het afsluitingsnet van Ferraris.
- Zowel wat betreft het aantal erven als het aantal gebouwenblokjes afzonderlijk stellen we vast dat het aantal bij Ferraris iets lager ligt dan in het landboek. In het landboek werden 1009 erven en woonhuizen geteld, tegenover 819 op de Ferrariskaart. Beide cijfers liggen bovendien in de buurt van het aantal woonhuizen dat Waterschoot vermeldt voor 1774. (1) In het landboek komen 2320 gebouwenblokjes voor (woonhuizen, stallen en andere optrekjes, kapelletjes), op de Ferrariskaart 1877. Dit verschil is aanvaardbaar, zeker als men er rekening mee houdt dat Ferraris op een kleinere schaal gewerkt heeft, wat verantwoordt dat de opname van de gebouwen niet zo gedetailleerd gebeurde, dat niet alle kleine stalletjes werden opgetekend.

Al bij al kunnen we alleen maar besluiten dat de Ferrariskaart voor het grondgebied Zele een zeer behoorlijke weergave is van de 18de eeuwse realiteit.

PERCELERING (1)

Bekijken we een perceelskaart van Zele, dan valt op dat de percelen landbouwgrond vrij klein zijn. Akkers en weiden van enkele ha groot komen nagenoeg niet voor.

Wat de vorm van de percelen betreft kunnen we een indeling maken in blokvormige, rechthoekige, strook- en repelvormige percelen, waarbij

(1) D. Waterschoot, 1774, p. 2: 1022 huizen. (Het aantal inwoners bedroeg toen ongeveer 7600 of $\pm 7,4$ per huis. Ter vergelijking 1981: 6614 woonhuizen voor 19600 inwoners of $\pm 3,0$ per huis.)

(2) Zie Verh. pp. 103-108

blokvormige percelen een lengte hebben die minder dan 2 x zo groot is dan de breedte. voor rechthoekige percelen ligt de verhouding lengte / breedte tussen 2 en 3, voor strookvormige tussen 3 en 4, voor repelvormige percelen is de lengte meer dan 4 x zo groot dan de breedte.

Na meting bekwamen we volgende resultaten :

- blokvormige percelen: 38 %
- rechthoekige 24 %
- strookvormige 16 %
- repelvormige 22 %

De percelen landbouwgrond zijn dus overwegend blokvorming en dit geldt voor alle delen van onze gemeente.

Alleen de kouter onderscheidt zich door een merkelijk hoger percentage repelpercelen (36%). De kouter komt waarschijnlijk overeen met het oudst ontgonnen akkerland van de gemeente en dit verschil in ontginningsperiode komt dus tot uiting in de perceelvorm.

Repelpercelen overwegen uiteraard ook in Durme- en Scheldebroek en langsheen de Lokerenbeek, maar dit staat in verband met de vochtigheid van deze gebieden. Repelpercelen hebben immers een betere afwatering.

Het grootste deel van de wijk Heikant was tot in 1620 een heidegebied en werd pas dan ontgonnen. De percelen hebben hier echter dezelfde vorm als in de overige delen van de gemeente. Er is wel een grotere regelmatigheid in de schikking en de oriëntatie te bespeuren.

Buiten de bebouwde kom is de percelering van 1775 merkwaardig goed te vergelijken met deze van vandaag. Hier en daar werden twee percelen verenigd tot één enkel of omgekeerd. Ingrijpende wijzigingen zijn echter niet te bespeuren.

AFSLUITINGEN (1)

Levende afsluitingen, met name bomen- en struikenrijen vormen een belangrijk element in het landelijk landschap. Weliswaar vormen ook prikkeldraad en grachten afsluitingen tussen de verschillende percelen of groepen van percelen, maar we laten deze zuiver functionele afsluitingen buiten beschouwing en beperken ons tot die afsluitingen die in mindere of meerdere mate het zicht belemmeren en aldus het open of gesloten karakter van het landschap bepalen.

Wie nu een wandeling maakt door Zele merkt dat er tot in alle uithoeken van de gemeente heel wat bomen voorkomen langsheen de weidekanten, hoofdzakelijk wilgen en populieren. We hebben hier zeker niet te doen

---

(1) Zie verh. pp. 93-102

met een open landschap zoals we dat bijvoorbeeld in de polders aantreffen. Was de graad van geslotenheid van het landschap twee eeuwen geleden gelijk aan deze van vandaag?

Spijtiggenoeg verstrekt het landboek ons hieromtrent geen informatie. Gelukkig beschikken we nog over die andere belangrijke 18de eeuwse bron: de Ferrariskaart. De kaartlegende maakt een onderscheid tussen bomenrijen en hagen. Met deze hagen worden voor het merendeel struikenrijen bedoeld en geen gecultiveerde hagen.

Bij een eerste blik op de Ferrariskaart valt onmiddellijk het sterk gesloten karakter van het Zeelse landschap op. Slechts de kouter onderscheidt zich als een duidelijk minder gesloten gebied. Met de kouter bedoelen we voornamelijk de Oude en Kleine Kouter, dit is het gebied gelegen tussen de Langestraat, de Kouterstraat en de Gentse Steenweg tot aan het Torenhof, de Oude Heirweg (veldbaan) en Veldeken. Afsluitingen zijn eveneens zo goed als onbestaande in de alluviale stroken langsheen Schelde en Durme.

De afsluitingen bestaan bijna uitsluitend uit struikenrijen. Bomenrijen komen op de Ferrariskaart enkel voor langsheen de wegen, veldwegen en dreven.

Bekijken we de situatie van vandaag dan zien we dat de rollen omgekeerd zijn: de levende afsluitingen zijn in hoofdzaak bomenrijen. Echte struikenrijen zijn zeldzaam. Die ommekeer heeft zich waarschijnlijk voltrokken op het einde der 18de eeuw. Voor het land van Waas vonden we volgende vermelding: «de beplanting der canadapopulieren is alhier sedert 30 à 40 jaren zo sterk vermeerderd, dat men deszelfs gelijken nergens zoude aantreffen.» (1) Ook buiten het Land van Waas en hier in het bijzonder te Zele kan men aannemen dat deze trend gevolgd werd, zij het dat de populieren niet in zo'n sterke mate domineren.

Over een niet onbelangrijk open gebied kan men uitkijken wanneer men zich halverwege de Bakkerstraat bevindt. Staat men met de rug naar Huivelde gekeerd dan heeft men links van zich d'Hauwlanden en rechts de Ruggenen. Dit gebied vertoonde in de 18de eeuw een even dicht net van afsluitingen als de omgevende gebieden. Einde 18de, begin 19de eeuw werden de struikenrijen hier blijkbaar eveneens verwijderd, maar niet vervangen door populieren, wilgen of enige andere levende afsluiting.

Opvallend is wel dat vandaag de meeste overblijfselen van struikenrijen ook in dit deel van de gemeente voorkomen en dit vooral in de zone tussen de Neereindestraat en de Buffelstraat. Sterk overheersend zijn de

---

(1) *Van den Bogaerde, 1825, p. 120*

zwarte els en diverse wilgensoorten met struikvormige habitus. Minder voorkomend zijn de éénstijlige meidoorn en de gewone es. Bosbraam komt regelmatig voor tussen de andere soorten.

Ook al vinden we nog heel wat « groene kanten » in onze gemeente toch moeten we zeggen dat de levende afsluitingen gedegenereerd zijn als we de situatie van vandaag vergelijken met die van twee eeuwen geleden. Niet alleen zijn er minder afsluitingen, de afsluitingen in de 18de eeuw bestonden bovendien bijna uitsluitend uit struiken, terwijl ze nu hoofdzakelijk uit bomenrijen bestaan. Deze bomenrijen hebben een minder sluitend effect dan struiken: bomen staan enkele meters van elkaar en laten onder de kruin door nog een ruim zicht open.

Ons landschap is dus opener geworden.

BEDRIJFSVERSNIPPERING (1)

We zeiden reeds dat de oppervlakte van de individuele percelen landbouwgrond, zowel van weiden als van akkers, zeer beperkt is. Dit is een vrij algemeen verschijnsel in de Zandstreek, dat in de huidige omstandigheden zonder meer als hinderlijk voor de landbouw kan bestempeld worden. Men beschikt immers over tal van machines die het bewerken van grote oppervlakten niet alleen mogelijk, maar zelfs rendabeler maken. Bij het merendĳel van de landbouwbedrijven liggen die dan toch al kleine percelen bovendien nog behoorlijk ver van elkaar en van het erf verwijderd.

Dit was ook zo in de 18de eeuw. We hebben een 60-tal bedrijven bestudeerd uit 1775 waarvan de bedrijfsoppervlakte groter was dan vijf bunders (6,7 ha). Van al deze bedrijven samen hebben we de gemiddelde oppervlakte berekend van de gebruikseenheden: wanneer een boer beschikt over een aantal percelen die aan elkaar grenzen, dan beschouwen we dit als één enkele gebruikseenheid, zelfs al zijn ze door eender welke afsluiting van elkaar gescheiden. Zo rekent men voor een bedrijf dat 10 percelen omvat, waarvan er drie aan elkaar grenzen, aldus één blok vormend, en de andere zeven afzonderlijk voorkomen, acht gebruikseenheden aan. De gemiddelde oppervlakte van deze gebruikseenheden bedroeg in 1775 amper 0,70 ha. Bovendien was de gemiddelde afstand van de boerderij tot de percelen groter dan 800 meter en dit in vogelvlucht gemeten.

Komen we terug naar 1982 dan zien we dat de oppervlakte van de gemiddelde gebruikseenheid toch gestegen is tot 1,12 ha en de voornoemde gemiddelde afstand gedaald tot iets minder dan 650 meter. Deze verbetering is vrij gering en staat zeker niet in verhouding tot de

---

(1) Zie verh. pp. 111-140

mate waarin de technische middelen evolueerden. De drang naar efficiëntie die in andere takken van de economie centraal staat is in de landbouw blijkbaar minder sterk ontwikkeld. De technische middelen evolueren wel, maar het landschap zelf wordt veel moeilijker veranderd. Een landschapsverandering vergt immers een materiële en dus financiële inspanning. Wil men de percelen vergroten dan moet men niet alleen afsluitingen verwijderen, maar onder andere ook nivelleringswerken uitvoeren. Elk perceel heeft immers een min of meer bolvormig oppervlak: het niveau is iets hoger in het midden dan aan de rand. Voegt men enkele percelen samen tot één grote entiteit dan moet men het oppervlak effenen en eventueel vroegere grachten dempen. Bij dergelijke werkzaamheden zou de continuïteit van de bedrijfsexploitatie wel eens in het gedrang kunnen komen: bij de overgang van de ene toestand naar de andere zou het land tijdelijk onbruikbaar zijn, met alle gevolgen vandien.

We kunnen er ook een stukje psychologie aan vastknopen en de eerder behoudsgezinde ingesteldheid van de boer vermelden. (1)

Deze en andere factoren remmen de spontane evolutie naar een open landschap met gebruikseenheden van enkele ha groot. Nochtans valt het niet te ontkennen dat dergelijke toestand voor de boer tijds- en kostenbesparend zou zijn. Toch zou het te simplistisch zijn om terwille van het verhoopte economische voordeel van een landschapsverandering enerzijds en gezien de vaststelling dat een duidelijk merkbare verandering er tot nu toe niet spontaan en geleidelijk gekomen is anderzijds, te concluderen dat een door de overheid georganiseerde en verplichte ruilverkaveling een noodzaak is. De zaak is te complex.

Zeiden we dat de evolutie naar een grotere oppervlakte van de gebruikseenheden uiterst traag verloopt dan moeten we er toch op wijzen dat deze evolutie de laatste jaren een versneld tempo heeft aangenomen. Waar de waarde van de gemiddelde gebruikseenheid tussen 1775 en 1959 slechts steeg van 0,70 ha tot $\pm 0,80$ ha, bedroeg de stijging gedurende de laatste 20 jaar 0,32 ha. Dit is een relatieve stijging van niet minder dan 40% op korte tijd. We kunnen dit hoofdzakelijk verklaren door het feit dat heel wat kleine bedrijven werden stopgezet en door naburige bedrijven opgeslorpt. Daar er ook nu nog een behoorlijk aantal kleine bedrijven voorkomen die binnen onafzienbare tijd zullen verdwenen zijn kunnen we voorzien dat deze trend zich in de komende tien à twintig jaar in toch wel merkbare mate zal voortzetten en er dus toch een spontane evolutie naar grotere gebruikseenheden zal plaatsvinden.

Hoe is ten slotte de situatie in andere delen van de Zandstreek? Vergelijken we hiertoe de bedrijfsversnippering te Zele met deze te Drongen (2), een gemeente ten westen van Gent met ongeveer dezelfde

---

(1) Zie G. Schmook, 1967, *ibid.* 175-176

(2) Zie G. Schmook, 1964

oppervlakte als Zele, dan zouden we zeggen dat Zele als het ware «achterop» is op Drongen. De bedrijfsversnippering te Drongen was in 1950 reeds beduidend kleiner dan deze te Zele in 1982. Bovendien vertonen de huidige Zeelse bedrijven van 15 à 25 ha een gelijkaardige bedrijfsversnippering als deze van Drongen in 1604!

BESLUIT

Om enig inzicht te krijgen in het 18de eeuwse landschap van onze gemeente beschikken wij niet alleen over de Ferrariskaart maar ook nog over een prachtig en goed bewaard landboek uit 1775.

Zo kwamen wij te weten dat het landschapsbeeld twee eeuwen geleden een geslotener karakter had. Niet alleen kwamen er toen nog meer levende afsluitingen voor dan nu, bovendien bestonden ze hoofdzakelijk uit dicht bijeenstaande struiken terwijl het nu vooral slopen latende populieren en wilgen zijn die onze velden omzomen.

De oppervlakte weiland in de 18de eeuw was zeer gering. Sindsdien nam het belang van de veeteelt toe, wat gepaard ging met een sterke uitbreiding van het grasareaal ten koste van het akkerland.

Kenden we een ommekeer in het bodemgebruik, aan de perceelsgrenzen zelf werd weinig geraakt. Zelfs vele percelen met een sterk onregelmatige vorm, en dus onpraktisch om machinaal te bewerken, vinden we nog onveranderd terug.

In de enorme bedrijfsversnippering die we voor de 18de eeuw vaststelden is slechts weinig verbetering gekomen.

Ondanks de vermelde wijzigingen kunnen we besluiten dat het landelijk landschap zich doorheen de eeuwen sterk gehandhaafd heeft, dit in tegenstelling tot de bebouwde zone, die in de loop van twee eeuwen niet alleen enorm uitbreidde, maar ook grondig van uitzicht veranderde.

BIBLIOGRAFIE :

DAELS, L. en VERHOEVE, A. (1963): Les déformations topographiques de la carte de Ferraris. Tijdschr. Belg. Veren. Aardr. Studies, jg 32 (2), 1963, pp. 301-310.

DE SCHRIJVER, H. (1936): De oude landmaten in Vlaanderen, Gent, 1936.

GYSELING, M. (1957): De toponimie van Zele. In: MICHEM, F., Zele en zijn geschiedenis. Uitgeverij Standaard-Boekhandel; Antwerpen-Brussel-Amsterdam, 1957, pp. 377-388.

GYSELING, M. (1960): Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (voor 1226). Belgisch Inter-universitair Centrum voor Neerlandistiek, 1960, 2 delen.

MICHEM, F. (1957): Zele en zijn geschiedenis. Uitgeverij Standaard - Boekhandel, Antwerpen-Brussel-Amsterdam, 1957.

MIJS, M. (1970): Evolutie van het landschapsbeeld en de bewoning in het gebied tussen Schelde en Durme. *De aardrijkskunde*, 1979-4, pp. 359-391.

SCHMOOK, G. jr. (1958): Het probleem der afsluitingen en zijn toepassing op de omgeving van Drongen bij Gent. *Tijdschr. Belg. Veren. Aardr. Studies*, jg 27(2), 1958, pp. 365-411.

SCHMOOK, G. jr. (1964): Het agrarisch complex te Drongen; Persistentie en evolutie in zijn belangrijkste aspecten gedurende 350 jaar. *Doctoraatsproefschrift*, R.U.G., 1964.

SCHMOOK, G. jr. (1967a): Der Kausalitaetsbegriff in der agrarischen Geographie. *Acta geographica Lovaniensia*, 5, 1967, pp. 161-185.

SCHMOOK, G. jr. (1967b): Evolutie van het landelijk landschap ten SW van Gent, als bijdrage tot de genese van het agrarisch complex in Zandig-Binnen-Vlaanderen. *Koninklijk Aardrijksk. genootschap van Antwerpen*, deel 78, 1967, pp. 65-116.

SCHMOOK, G. jr. (1976): The spontaneous evolution from farming on scattered strips to farming in severalty in Flanders between the sixteenth and the twentieth centuries: a quantitative approach to the study of farm-fragmentation. In: BUCHMAN, R.H. (Edit.), *Fields, farms and settlement in Europe*, Hollywood, 1976.

SLICHER VAN BATH, B. (1976): De agrarische geschiedenis van West-Europa 500-1850. Wageningen, 1976.

SNACKEN, F. (1961): Streekindeling en begrenzing van het Land van Waas. *Tijdschr. Belg. Veren. Aardr. Studies*, jg. 30(2), 1961, pp. 217-255.

VAN DEN BOGAERDE, A.J.L. (1825): Het district Sint-Niklaas, voorheen Land van Waas, provincie Oost-Vlaanderen; beschouwd met betrekking tot deszelfs natuur-, staat- en geschiedkunde; gevolgd door een bijzondere beschrijving van elke stad, dorp of gemeente in hetzelfde gelegen. E. Dorey, St.-Nikl., 1825, 3 delen.

VAN UYTFANGHE, M. (1980): De Durme vroeger en nu, of de teloorgang van een welvaarts- en probleemrivier. *Heem- en Oudheidkundige Kring van Zele*, jaarboek 1978-1979, 1980, p. 53-115.

VERHULST, A. (1964): Het landschap in Vlaanderen in historisch perspectief. Antwerpen, 1964.

VERHULST, A. (1980): Retrospectieve menselijke aardrijkskunde, cursus gedoceerd in de tweede kandidatuur aardrijkskunde.

WATERSCHOOT, D. (1774): Beschryvinge van de Princelyke en yverryke Parochie van Zele, Dendermonde, 1774.

«VAN GRAANKORREL TOT BROOD»

vijftig en meer jaar geleden

Het zelfbakken is «in», schrijft men nu in allerlei drukwerken en reclamepamfletten, om broodmeel, bloem en andere benodigdheden voor broodbakken aan te prijzen. Gebruik uw vrije tijd nuttig, voegt men erbij. Maak van het «zelfbakken» uw hobby, een hobby waarmee U nog iets kunt verdienen.

Vijftig jaar en meer geleden, en zeker ook tijdens de oorlogsjaren was bakken geen hobby maar een noodzakelijkheid, om zeker te zijn van het dagelijks brood. Bakkers waren er toen niet zo veel. En wat vooral bijdroeg om tot zelfbakken over te gaan, was het feit dat de landelijke bevolking zelf het nodige broodgraan kweekte.

De opbrengsten per hectare waren destijds echter niet zo hoog als nu. Van de hand van Alfons Bosmans uit de Kouterbosstraat verschenen reeds een paar studies over de landbouwgeschiedenis van Zele. Wij nemen hieruit enkele gegevens.

1. Een oven in een alleenstaand gebouwtje dat in de boomgaard staat bij Georges Sichien, Langevelde 46.

In 1920 was de gemiddelde opbrengst per ha tarwe niet hoger dan 2000 kg. Nu gaat dat in de tarwestreken tot 7000 kg. Er wordt in onze streken en zeker ook in Zele bijna geen tarwe meer verbouwd. Hoogstens nog een paar ha. Ook rogge wordt nog weinig verbouwd.

Bezaaide oppervlakte tarwe in Zele:

in 1880	404 ha
1910	181 ha
1940	40 ha

Tijdens de oorlogsjaren was er wellicht een stijging, maar daarover geeft A. Bosmans geen cijfers.

in 1970	echter nog slechts 12 ha
1975	5 ha

Nu in 1982 nog slechts een paar ha.

Rond de Eerste Wereldoorlog had iedere boer toch een «plek» (ongeveer 17 aren) of zelfs twee «plekken» tarwe; ook heel wat niet-boeren hadden enkele «roeden» tarwe. Die oppervlakten werden inderdaad niet uitgedrukt in aren maar in «roeden» en «vatzaad». Een are was gelijk aan 3 roeden; één roede was dus $33,33\text{m}^2$; ^{16,66} roeden was een «vatzaad» en 6 vatzaad was gelijk aan 1 ha.

of 16,66 aren was een vatzaad.

2. Een aangebouwde oven aan het «achterhuis» van de woning. Buitenzicht van de oven bij mevrouw Octaaf De Bruyne, Kruisstraat.

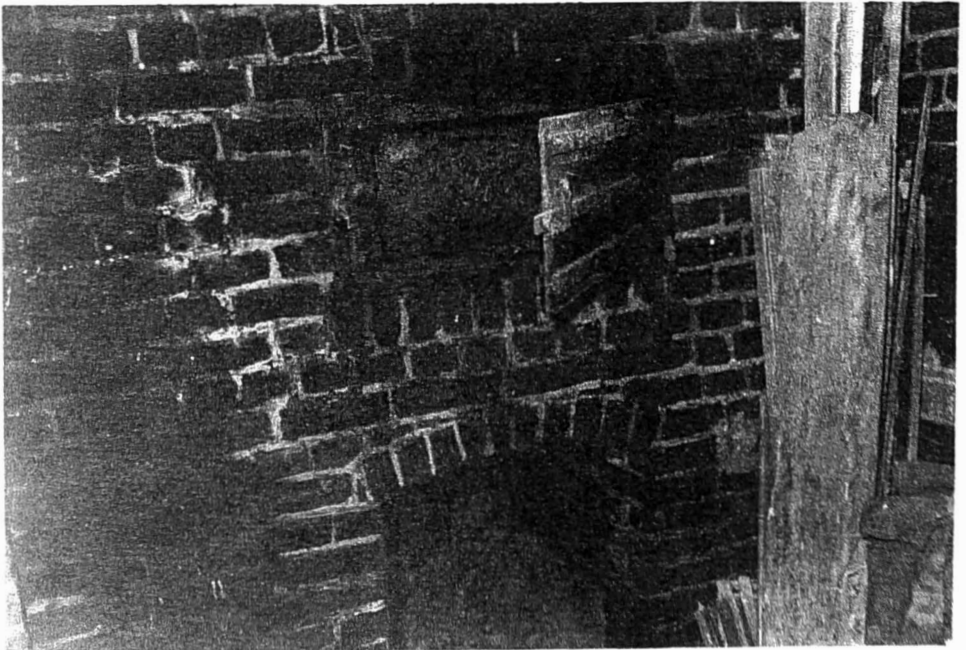
We gaan hier nu niet de beschrijving geven van al de bewerkingen die moesten gebeuren om tot de graankorrel te komen, als daar zijn: de grondbewerkingen, het zaaien, het wieden en het dorsen. Wij zien het graan in zakken of los op de zolder en denken aan het bakken.

Het graan diende natuurlijk eerst gemalen. Daarom werd de tarwe naar de « mulder » gebracht of haalde de mulder op zijn wekelijkse ronde de « kluts » zelf van de zolder om op zijn wagen te laden. In onze streken gebeurde het malen met windmolens; in andere streken met watermolens.

Tijdens de oorlogsjaren 1914-1918 en 1940-1945 werd veel graan gemalen met handmolentjes die te vinden waren bij burger en boer.

Tarwemeel werd soms gezift met het meelzift of in een maalderij gebuild om er een zeker percent zemelen uit te verwijderen.

Hiermede zijn wij gereed om het bakken te beginnen. Tientallen jaren terug, destijds algemeen, en nu nog sporadisch, gebeurde het bakken in de grote stenen oven, die soms gebouwd was, afzonderlijk staande in de boomgaard of op een uithoek; ofwel aangebouwd aan het « achterhuis » van de woning en dan met de « muil » van de oven in dit achterhuis of achterkeuken uitgevend.

3. De « ovenmuil » uitgevend in de achterkeuken of in een aangebouwde stal. Onder de oven worden de aardappelen gedurende de winter bewaard: de patattenkelder.

Alleenstaande was de oven als een klein gebouwtje, gedekt met pannen; sommige van die ovens hadden onder de eigenlijke oven nog een kelder voor aardappelen.

Bij die alleenstaande oven was vooraan buiten de oven een kleine overdekte ruimte voor de persoon die de oven moest «heten», waar hij kon staan of zitten en waar ook de zak met vlaslemen, een «spins» hout of «houtscheien» konden geplaatst worden. Wij vinden in Zele nog zo een paar alleenstaande ovens waarvan één nog in tamelijk goede staat. De «ovenhater» wierp af en toe een dubbel handvol lemen in de oven waarin het vuur was aangestoken en met de «ovenroede» (rokelkodde) werden de gloeiende lemen heen en weer geschud. De vuurgensters vlogen dan als een vuurwerk tegen het gewelf en dooreen de ovenruimte. In iedere gemeente waren er zo mannen of vrouwen die speciaal gekend waren als beste «ovenheters».

Het heen en weer bewegen van de «rokelkodde» een ijzeren roede met houten handvat op de onderkant van de overmuil diende om het vuur aan te wakkeren en gaf tevens een aangenaam ritmisch geluid.

In Zele werd ook veel met hout gestookt; het elsenhout was hiervoor zeer geschikt en in onze streken voldoende beschikbaar rondom de akkers. Wie met hout stookte moest niet bestendig bij de oven blijven zitten.

Bij ondervinding zag men aan de witte rose uitslag van de vloer en het gewelf als de oven heet genoeg was om het brood te ontvangen.

Eens het bewerkte deeg als broodvorm daarin gebracht, bij middel van een «ovenpaal» (of ovenpoil), werd de scheel toegedraaid of achter ijzeren haken gezet. Soms werden de openingen dichtgestreken met slijk om de warmte goed binnen te houden. Dit toesmeren gebeurde wanneer de ovendeur niet goed sloot. Na ongeveer één uur was het brood gebakken.

Een oven in de boomgaard was doorgaans de eigendom van de boer. Wanneer de oven op een uithoek stond, was hij soms de eigendom van enkelen uit de buurt die gewoonlijk wekelijks kwamen bakken. Er was voor al die bakkers een toegangsweg tot aan de oven. De grond bleef dan meestal eigendom van één boer en werd aanzien als een soort «seisgrond».

Er ontstonden ook wel eens ruzies omdat twee ovengebruikers op hetzelfde uur wilden bakken, of omdat er één was die slordig of vuil met het materiaal omging. Als hij gemeenschappelijk gebruikt werd, noemde een dergelijke oven een «ovenbuur».

Het kwam veel voor dat, wanneer de oven eigendom was van één boer, verschillende gebruikers uit de gemeente ook hun brood in de oven

kwamen steken bij dat van de eigenaar. Sommige ovens konden tot 30 broden te gelijk bakken.

Het opwerken of gereedmaken van het deeg dient zeker beschreven. Het meel werd in de «baktrog» (of moelse) gedaan; midden in de meelmasa werd een putje gemaakt, daarin de gist met warm water en wat suiker, toegestrooid (gedekt) met wat meel en dan laten rusten. Na een tijdje begon de gist te werken. De gebruikte gist was ofwel gedroogde gist in blokken, ofwel natte biergist die hier bij ons vooral werd afgehaald op de Zandberg in de brouwerij Landuyt. Wat keukenzout werd afzonderlijk in het meel gemengd.

Als de gist met warm water en suiker goed aan het rijzen was, begon de persoon die het deeg moest gereed maken, de massa meel met de gist te mengen, onderwijl steeds warm water toevoegend. Met de vuisten kneedde hij de massa; dan weer werd het hele geval gekeerd, weer met de vuisten bewerkt tot alles een homogeen geheel vormde.

Men liet dan het deeg een tijdje met rust, goed afgedekt met de meelzak of een oud deken om alles warm te houden. In de winter werd de «moelse» bij de stoof geplaatst.

De tijdsruimte was steeds goed uitgekiefⁿnd. Tegen dat de oven bijna voldoende heet was, werd de deegmasa in stukken gesneden, ieder stuk werd bewerkt tot een brood, en dan nog enkele minuten met rust gelaten om «te gaan» (te rijzen).

Brood «terten» met de voeten werd vooral gedaan als er brood gebakken werd met roggemeel in, of met roggemeel alleen, omdat die massa zo moeilijk kneedde. Dit was dan bestemd als «paardebrood» d.i. brood voor de dieren. Door roggemeel te kneden kon je «bleinen» krijgen op de vingers.

Intussen was de oven heet; met een natte zak aan een «kodde» vastgemaakt, werd de meeste asse van de ovenvloer geveegd en opzij in de oven bijeengebracht. Het brood werd dan op de «ovenpoil» gelegd en één voor één in de oven geschoven, na eerst met de duim een putje te hebben geduwd in het midden van het brood. Als er van twee verschillende bakkers het brood gelijktijd in de oven moest, dan duwde er een van de bakkers soms twee putjes in, om het te herkennen. Gewoon dagelijks brood werd zo op de ovenvloer gelegd. Dan werd de oven dicht gemaakt zoals wij het hoger reeds beschreven.

Soms werd ook een «krentenbrood» (korentenbrood) gebakken. Dit werd gewoonlijk in een ronde vorm (platine) gelegd, in tegenstelling met het gewone brood dat men rechtstreeks op de «plaveien» van de vloer legde.

Liefhebbers van «pollen» maakten enkele minuten voor dat de oven

voldoende heet was, een plaatsje op de ovenvloer vrij. De pol (platgedrukte deeg) werd daar neergelegd en vlug was hij gebakken en tot 4,5 cm opgetrokken. In werkelijkheid was hij 1,5 cm tot 2 cm dik aan spijs, omdat de korst van de bovenkant omhooggetrokken was, twee tot drie centimeters luchtlatend tussen de werkelijke spijs en de bovenkant.

Eens het brood gebakken, zoals gezegd zo ongeveer na een uur, werd het met de « ovenpoil » uit de oven gehaald en in de « moelse » rechtgezet (niet plat gelegd) of op een daartoe bestemde schraag geplaatst. Heel de gebuurte kon dan de heerlijke geur van het vers gebakken brood ruiken.

De vrijdag vóór kermis moesten de vlaaien gebakken worden en die waren gewoonlijk afkomstig uit heel de buurt. Dan zag je de vrouwen, met in de hand een gevulde « vlaaietest » voorzichtig stappend om niet te morsen, of met een kruiwagen met enkele testen erop naar de oven trekken.

De vlaaien gingen de oven in zodra de « bakte » brood er uit was, na eerst de oven nog eens wat opgewarmd te hebben. En iedere huismoeder had zowat haar eigen recept om vlaaien te maken.

Het gebakken brood kon na enkele uren op tafel gebracht worden. De boerin nam het brood, zette het tegen de borst en, vooraleer ze begon te snijden, maakte zij met de punt van het mes, teatraal een kruisteken op de onderkant van het brood: aldus de Heer dankend voor het dagelijks brood.

*tekst: Kamiel Colman
foto's: Etienne Quintyn*

ZEELSE SOLDATEN VOOR FRANKRIJK

DE CONCRIPTIE TE ZELE GEDURENDE DE FRANSE OVERHEERSING (1795 - 1814)

door

Dr ALBERT COUCKE

*In memoriam
dr Avil Geerinck,
burgemeester van Zele
(1971 - 1980).*

DERDE DEEL. (1)

NAPOLEON OP HET TOPPUNT VAN ZIJN MACHT.

(1806-1811)

Heel de duur van zijn keizerschap heeft Napoleon oorlogen moeten voeren in een onafgebroken strijd tegen Engeland dat, beducht voor een machtig heerser aan de overzijde van het Kanaal, steeds opnieuw Europa tegen Frankrijk te wapen riep. Sinds Nelson in oktober 1806 bij Trafalgar de Franse vloot vernietigd had, bleef Napoleon slechts één mogelijkheid over: Engeland bekampen langs zijn bondgenoten op het vasteland.

Onder de republiek had Frankrijk ook voortdurend oorlogen gevoerd, maar deze hadden tot doel gehad Frankrijk te beveiligen binnen zijn natuurlijke grenzen, verbonden met een in vrije naties verenigd Europa. Nu echter komt er een ommekeer in de Franse politiek: het Franse keizerrijk ontwikkelde zich stilaan tot een Europees rijk, dat geheel Europa wou verenigen in een kontinentaal blok tegen Engeland.

Deze oorlogzuchtige politiek van de keizer bracht voor de bevolking zware lasten mede. Het ergst getroffen waren de minder begoede gezinnen, die hun beste steun verloren. Hoe meer Napoleon won aan macht, hoe meer hij de last van de militaire dienst vergrootte door de conscriptielichtingen op te drijven evenals de bijkomende voor het leger vereiste prestaties.

Het gaat erom soldaten te leveren voor de legers die over de Rijn trekken, die strijden in Italië en Spanje en die de kusten bewaken tot Hamburg. Ieder jaar maait de conscriptie het kruim van de jeugd weg, haar last drukt van jaar tot jaar zwaarder. Terwijl de lichting van de klas 1806 7.414 jongelingen uit onze provincies betrof, trof die van de klas 1811 er 11.510. De nood aan manschappen steeg zo hoog dat men stilaan genoodzaakt was de klassen van de komende jaren op te roepen, zodat knapen van 18 jaar dienden te marcheren. Ook de klassen van de voorgaande jaren, die zich reeds buiten schot waanden, werden toch nog slachtoffer van de conscriptie.

Dit alles werd door de bevolking niet in dank afgenomen.

---

(1) Zie I^e en IIe deel in het Jaarboek van de Heem- en Oudheidkundige Kring Zele, 11, 1979-80 en 12, 1980-81.

1^e Hoofdstuk.

Het jaar 1806.

A. De oorlog tegen Napels.

Onder de beschuldiging gedurende de afgelopen oorlog de neutraliteit te hebben geschonden, door de gelande Engelse troepen te steunen, verklaarde Napoleon de Bourbons vervallen van de troon van Napels ten voordele van zijn broeder Jozef. Hij zond generaal Masséna met een leger van 50.000 man om het koninkrijk voor Jozef te veroveren. De Bourbons vluchtten naar Sicilië, waar zij zich wisten te handhaven, terwijl Jozef in het ongestoord bezit kwam van het op het vasteland gelegen gedeelte van zijn koninkrijk.

De keizer was echter verplicht een groot deel van zijn leger aan te wenden voor de militaire bezetting van Italië. Dit zou voortaan zijn lot worden: hij triomfeerde dank zij het overwicht van zijn legers, maar steeds zouden de overwonnenen ernaar streven het vreemde juk af te werpen. Zo gebeurde het nu in Italië, later zou het zich herhalen in Tirol, Holland, Hamburg, Saksen, Pruisen en Oostenrijk.

B. De conscriptie van de klas 1806.

1. De wet.

Het senaatsbesluit van 24 september 1805 (2 vendémiaire XIV) had 80.000 man ter beschikking gesteld van de regering te lichten onder de conscrits van het jaar 1806. (1) Het uitvoeringsdecreet kwam slechts elf maanden later, op 3 augustus 1806 en schreef de lichting voor van 50.000 man voor het actief leger en 30.000 voor de reserve. De loting moest beginnen einde augustus en de rekruten zouden begin oktober naar hun eenheid vertrekken. (2)

Voor het Scheldedepartement betekende dit een lichting van $842 + 507 = 1349$ man. Voor het arrondissement Dendermonde bepaalde de prefekt het aandeel op $257 + 154 = 411$ man, terwijl het aandeel voor het kanton Zele door de onderprefekt bepaald werd op $21 + 13 = 34$ man. (3)

---

(1) *Bulletin des Lois* 59, nr. 1062. Op 1 januari 1806 keerde men terug tot de oude Gregoriaanse kalender, zodat het jaar XIV slechts liep van 23 september tot 31 december 1805. De dienstplichtigen van deze periode, geboren tussen 23 september en 31 december 1785, werden gevoegd bij de conscrits van het jaar 1806, geboren tussen 1 januari en 31 december 1786.

(2) *Bulletin des Lois* 109, nr. 1803. *Décret Impérial*.

(3) *Affiche in 'GAZ*.

CONSCRIPTION 1806.

DÉPARTEMENT DE L'ESCAUT.

TABLEAU relatif à la répartition entre les Arrondissemens de Sous-Préfecture, et à la sous-répartition entre les Cantons ou Arrondissemens de Justice-de-Paix, des 842 Conscrits pour l'Armée active et des 507 Conscrits pour la Réserve que le département de l'Escaut doit fournir dans la levée ordonnée par le Décret Impérial du 3 Avril 1806, sur la classe de 1806.

RÉPARTITION entre les Arrondissemens de Sous-Préfecture, arrêtée par le Préfet.

ARRONDISSEMENS.	CONTINGENT.		
	ARMÉE ACTIVE.	RÉSERVE.	TOTAL.
GAND	281	170	451
AUDENARDE	200	120	320
TERMONDE	257	154	411
ECLOO	104	63	167
Total	842	507	1349

RÉPARTITION entre les Cantons de Justice-de-paix, arrêtée par les Sous-Préfets.

CANTONS.	CONTINGENT POUR			CANTONS.	CONTINGENT POUR		
	Facil.	la Réserve.	TOTAL.		Facil.	la Réserve.	TOTAL.
ARRONDISSEMENT DE GAND.				ARRONDISSEM. DE TERMONDE.			
Cruystraten	22	13	35	Alost, les 2 Justices de paix	53	32	85
Deynas	20	12	32	Beveren	24	14	38
Evergem	19	12	31	Gillis (St.)	24	14	38
Gand } Nord et Est	44	27	71	Hamme	17	10	27
Gand } Sud et Ousst.	42	25	67	Lokeren	23	14	37
Lochristy	21	12	33	Nicolas (St.)	22	13	35
Nazareth	19	12	31	Tamise	22	13	35
Nevele	23	14	37	Termonde	27	16	43
Oosterzele	28	17	45	Wetteren	24	15	39
Somergem	28	17	45	Zelo	21	13	34
Wasschoot	15	9	24	TOTAL	257	154	411
TOTAL	281	170	451	ARRONDISSEMENT D'ECLOO.			
ARRONDISSEM. D'AUDENARDE.				ARRONDISSEMENT D'ECLOO.			
Audenarde, les 2 just. de paix	45	27	72	Assenede	19	11	30
Grammont	25	15	40	Axel	12	7	19
Herzele	24	14	38	Capryk	20	12	32
Marie-Hoorebeke	21	13	34	Ecluse (L')	4	2	6
Nederbrakel	18	11	29	Ecloo	21	13	34
Ninove	23	14	37	Hulst	16	10	26
Renaix	24	14	38	Oostbourg	7	5	12
Sottegem	20	12	32	Ysendyk	5	5	10
TOTAL	200	120	320	TOTAL	104	63	167

Pour copie conforme :

Le Secrétaire général de Préfecture, *signé* P. TINEL.

II. Het opmaken van de conscriptielijst 1806 voor Zele.

Zoals door de wet was voorgeschreven, was men rond de jaarwisseling op het sekretariaat begonnen met het opmaken van de conscriptielijst voor het jaar 1806. Als vertrekpunt diende de lijst van de jongens geboren tussen 23 september 1785 en 31 december 1786. Deze lijst, steunend op de gegevens bevat in de parochieregisters, bevatte 167 namen. Na het aftrekken van de 65 overledenen (40%), de uitgewekenen en de elders ingeschrevenen bleven er 94 over (4). Zo is op 28 januari 1806 de lijst gereed van de conscrits 1806. Commune de Zele. Hierop zijn in alfabetische volgorde nog 89 namen vermeld, daar men een vijftal niet gevonden heeft. (5) Deze lijst wordt, samen met die van de andere vier gemeenten van het kanton naar Dendermonde gestuurd.

Op basis van deze vijf lijsten vormen ze aldaar de «Tableau général des conscrits de 1806. Canton de Zele». Een kopie van deze lijst, gedagtekend op 18 augustus 1806, wordt dan naar Zele gezonden (6). Ze bevat in alfabetische volgorde 175 namen, waaronder de 89 uit Zele.

Op 20 augustus zendt de onderprefekt van Dendermonde het bericht dat in de mairie aldaar op 4 september zal overgegaan worden tot het bepalen van de rangorde en tot het onderzoek van de conscrits. (7)

In haar zitting van 15 oktober stelt de rekruteringskommissie te Gent dan de definitieve lijst op voor het kanton Zele. Hiervan werd een afschrift opgestuurd naar de mairie van Zele, gedagtekend op 3 januari 1807. In de rand staat genoteerd: «reçu le 9 février 1808» (8). We kunnen ze als volgt samenvatten:

	Z	B	G	O	U	(9) Totaal	Nummers
hommes propres à être mis en activité	58	21	16	21	7	123	1 à 123 (10)
placés à la fin du dépôt (11)	6	2	4	2	—	14	124 à 137
réformés	22	2	3	6	2	35	138 à 172
Totaal	86	25	23	29	9	172	

(4), (5), (6), (7), (8) G.A.Z.

(9) Z(ele), B(erlare), G(reimbergen), O(riemere), U(itbergen).

(10) Helenaal vooraan, dus voor nr 1, staat Van Langenhove Jean Emmanuel uit Zele, die zich niet op de loijng heeft aangeboden.

(11) Men kon achteraan het depot geplaatst worden wegens broederdienst, als kostwinner, als wees, enz. Hoe verder achteraan, hoe kleiner de kans opgeroepen te worden.

Als eindfase vinden we dan te Gent het officiële register voor de conscriptie 1806 voor het Schelddedepartement, met als onderdeel Canton de Zele, dat 141 namen bevat (12).

III. *Oproeping van de klas 1806.*

Nog voor het einde van het jaar 1806 werd de klas 1806 binnengeroepen. Voor Zele ging dit als volgt:

A. *Opgeroepen naar Gent op 3 oktober — bestemd voor het 13e Rég't de Ligne — vertrokken uit Gent op 15 oktober en aangekomen bij hun regiment op 8 oktober: 15 man, namelijk:*

1. DE VYLDER Ange — François en Marie Jacqueline Schiettecat — Z, 28 mei 1786 — Z, Bos, — Werkman — opgenomen in het militair hospitaal te Turijn op 22 nov 1806, aangekomen bij zijn Regiment op 20 dec 1806. In 1815 noteert de mairie: vertrokken als conscrit en niet meer opgedaagd. (13)
2. CLAUS Charles Benoit — Jean Livin & Bernardine Windey — G, 7 okt 1785 — Z — landbouwwerkman.
3. DEWILDE Joseph — Corneille & Jacqueline Drieghe — O, 20 maart 1786 — O — Landbouwer.
4. VERCAUTEREN Pierre Jean — Corneille & Anne Marie Dewispelaere — G — Landbouwer — Zit op 8 maart met dit Regt, 7e Cie, le Bon te Campolongo (It.)
5. CORNELIS Dominique — Joseph & Marie Heynderickx — Z, 23 dec 1785 — Z, Wezepoel — Werkman — Vertrokken naar Gent, maar gedeserteerd — Reeds op 4 okt aangehouden en door de gendarmerie naar het 10e Rég't Cuirassiers gebracht. Daar aangekomen op 22 april 1807.
6. DEWILDE Dominique Joseph — Egide François & Marie Joseph Lockafeir — Z, 23 juni 1786 — Z, Zandberg — Wever. Op de geboortelijst 1786 in Gaz staat nevens zijn naam «décédé à Trévèze le 27 août 1807». Waarschijnlijk vergissing.
7. COOREMAN Grégoire Benoit — Jean François & Isabelle Van Goethem — Z, 5 dec 1786 — Z, Burg — Koopman. Is op 4 juli 1809 foerier bij de 2e Cie Grenadiers van het 13e Rég't de Ligne.
8. DE LOOSE Pierre Ferdinand — Jean François & Anne Marguerite Leeman — G, 24 april 1786 — G — Landbouwer — Gestorven in het hospitaal te Treviso (bij Venetië) op 20 okt 1807. Koorts.
9. RAEMDONCK Pierre François — Jacobus en Joanna Van Eetvelde — Z, 11 sept 1786 — Z, Durmen — Landbouwer. Opgenomen in het hospitaal te Châlons-sur-Marne op 19 okt 1806. Fusilier in het 13e

---

(12) R.G., Schelddedepartement 1582.

(13) Naam, ouders, geboorteplaats en datum, woonst, beroep en verdere lotgevallen (voor zover bekend)

- Régt de Ligne. Opgenomen in het militair hospitaal te Treviso (bij Venetië), op 26 aug 1807 en er gestorven op 27 september 1807. Koorts.
10. SACRE Gilles — Gilles & Anne Marie Duchêne — Luik, 26 april 1786 — G — Landbouwwerkman.
  11. WAGEMAN Pierre Jean — Corneille & Marie Thérèse Goossens — G, 1 juni 1786. — G — werkman — op 4 juli 1809 wordt hij « présent aux Bataillons de Guerre » gemeld.
  12. GOVAERT Jean — Jean François & Dorothee Verbeken — O, 3 sept 1786 — Lokeren — Landbouwwerkman.
  13. METDEPENNINGEN Jacques François — Corneille & Angeline Poppe — Z, 15 maart 1786 — Z, Heikant — Landbouwer. In 1815 zegt men op de mairie: vertrokken als conscrit en niet meer opgedaagd.
  14. VAN EETVELDE Charles François — Marcel & Anne Marie Van Driessche — Z, 26 dec 1785 — Z, Durmen — Landbouwer. Laat zich vervangen door J.P. De Caluwé, cs XIV, Zele; maar deze sterft op weg naar zijn eenheid te St Mihiel (Meuse). Van Eetvelde kan geen tweede maal een vervanger bekostigen en moet zelf optrekken. Hij blijft thuis en wordt als refractaire veroordeeld op 20 jan 1808. Hij meldt zich vrijwillig op 4 dec 1808 maar vlucht op 10 dec 1808 uit de gevangenis te Gent (Klooster der Broeders Alexianen). De maire vraagt om zijn moeder te mogen aanhouden (brief 12 jan 1809, Gaz). Hij meldt zich vrijwillig en wordt op 25 april 1811 naar Vlissingen gestuurd, waar hij aankomt op 29 april. Hij deserteert opnieuw en op 19 mei vraagt de maire de toelating om zijn ouders aan te houden. Op 21 mei meldt de maire dat hij zijn oom François heeft aangehouden, daar zijn ouders op de vlucht zijn. De andere familieleden hebben beloofd de deserteur zelf naar de maire te brengen. Op 24 mei 1811 meldt hij zich weer. Zijn oom wordt vrijgelaten en de familie wil de deserteur op eigen kosten met een gendarm naar Gent laten brengen. Op dezelfde dag wordt hij naar Gent overgebracht. Op 7 nov 1811 vraagt de maire de toelating om het bezit van de moeder (zijn vader is gestorven) te verkopen, om de opgelopen boeten te kunnen innen.
  15. HEIRMAN André — Jean Jacques & Marie Caljon — B, 6 nov 1785 — B, Landbouwer. Krijgt op 9 okt 1806 drie maanden uitstel om pijn in het linkerbeen. Op 25 jan 1807 wordt hij gereformeerd, maar moet over 3 maand opnieuw onderzocht worden. Op 1 september 1808 wordt hij aangeduid om te dienen bij de Pionniers.

B. — Opgeroepen naar Gent op 13 oktober 1806 — bestemd voor het 100e Régt de Ligne — vertrokken uit Gent op 15 oktober en aangekomen bij hun regiment op 3 november 1806, 6 man, namelijk:

1. AENDENBOOM Pierre Jos — Jacques & Thérèse Van Doorselaer — Z, 6 april 1786 — Z, Durmen — Landbouwer. Vervangen door Pierre Neirincx, conscrit van het jaar VIII uit Zandbergen.

2. MATTHIJS André — Thomas & Marie Cath. Coppieters — O, 31 dec 1786 — O — Landbouwer.
3. AUDENAERT Jean Baptiste — Victor & Appolone Verhelst — Z, 1 dec 1785 — Hamme — Werkman.
4. HEIRWEGH Jacques — Josse & Marie Hendrickx — Z, 16 juni 1786 — Z, Kouter — Wever. Gedeserteerd. Aangehouden en gebracht naar het 103e régt de Ligne, waar hij aankomt op 17 juni 1807. Was terdood veroordeeld op 15 juni 1807. Op 29 april 1811 schrijft de mairie: in dienst bij het 103e Régt de Ligne, zoals bewezen door zijn brief uit Nizza op 10 juni 1808. In 1815 noteert het sekretariaat: niet teruggekeerde soldaat.
5. THIJS Jean — Jean & Anne Marie Vandemoortel — Z, 2 dec 1785 — Z, Avermaat — Smid. Op 17 jan 1817 schrijft de maire aan de rekruteringskommissie te Dendermonde: Hij is tien jaar geleden vertrokken als conscrit 1816 (sic) en is niet teruggekomen. Men onderstelt dus dat hij tijdens zijn dienst is gestorven.
6. OSTE Pierre — Pierre & Aldegonde Volleman — G, 1 april 1786 — G — Werkman — Men meldt nog zijn aanwezigheid in het 100e Régt de Ligne, 3e Bon, 5e Cie op 4 juli 1809.

Daarmede zijn de 21 man voor het actief leger opgeroepen. Een maand later reeds volgt de oproeping van de 13 voor de reserve:

A. Opgeroepen naar Gent op 12 november 1806 — bestemd voor het 100e Régt de Ligne — vertrokken uit Gent op 15 november en aangekomen bij hun eenheid op 6 december: 6 man, namelijk:

1. VAN ASSEL Benoit — Pierre Dominique & Jeanne Persoons — U, 5 okt 1786 — U — Werkman. Door zijn regiment te Metz gereformeerd op 10 juli 1808.
2. DE LANDSHEERE Jean Josse — Pierre Jean & Claire Kets — Z, 24 sept 1786 — Z, Dijk — Werkman. Op 4 maart 1811 te 6 uur 's morgens gestorven in het kamp voor Badajoz (Spanje), ten gevolge van een bajonetstoot op het hoofd. Het 100e Régt de Ligne behoorde dan tot de Armée Impériale du Midi en Espagne. Geboekt als Delandelscor.
3. JACOBS Jean — Pierre François & Marie Dhooge — U, 24 dec 1786 — U — Werkman. Gedeserteerd op 14 feb 1807. Veroordeeld tot 7 jaar Travaux Publics. Vrijwillig gemeld op 28 april 1811 en vertrokken naar.... (sic).
4. DEBOCK Pierre Jacques — Alexis & Marie Degroeve — B, 13 maart 1786 — Bornem — Landbouwer.
5. DE RIJCKE Josse — Théodore & Elisabeth Roels — O, 24 nov 1786 — O — Barbier. Gesignaleerd bij het 100e Régt de Ligne, le Bon, 5e Cie op 4 juli 1809.
6. POPPE Paul — Pierre & Marie Jossine Pauwels — B — 13 april 1786 — B — werkman. Gedeserteerd — Aangehouden door de

gendarmerie en naar het depot gebracht te Straatsburg — onderweg op 9 jan 1807 opgenomen in het burgerlijk hospitaal te Luxemburg en er 's anderendaags overleden. Koorts.

B. Opgeroepen naar Gent op 12 november 1806 — bestemd voor het 18e Rég't de Ligne — Vertrokken uit Gent op 15 november en aangekomen bij hun regiment op 5 december: 8 man, namelijk:

1. HAENTJENS Jean Baptiste — Jean Baptiste & Anne Marie Devriendt — Z, 27 okt 1785 — Z, Avermaat — Landbouwer. Refractaire. Meldt zich vrijwillig op 12 nov 1806, na de brief van de prefekt op 18 okt 1806. Deserteert op 25 maart 1807 uit het 18e Rég't de Ligne, 3e Bon, 4e Cie. In maart 1809 certificaat van de mairie dat hij in dienst is bij het 18e. In 1815 wordt hij ondersteld gestorven in dienst van Frankrijk.
2. DEVOS Joseph — Pierre & Isabelle Verrooten — Z, 30 maart 1786 — Z, Heikant — Landbouwer. Refractaire op 13 okt 1806, meldt zich vrijwillig op 1 nov na de brief van de prefekt op 18 okt 1806. Amnestie op 20 juni 1807. Wordt op 10 sept overgeplaatst naar het 48e Rég't de Ligne. In 1815 zegt de mairie: vertrokken als conscrit en sedert niet weergekeerd.
3. WATERSCHOOT Jean Baptiste — Jean & Barbe Van Langenhove — G, 26 jan 1786 — G — Landbouwer.
4. SMEKENS Armand — Henri & Thérèse Roels — Lede, 12 nov 1786 — O — Bakker.
5. VAN DOORSELAERE Armand — Corneille & Jeanne Cath. Jacobs — O, 1 juni 1786 — O — Dagloner.
6. LOWIES François — Livin & Jeanne Cath. Debaere — O — 5 jan 1786 — O — Wever.
7. CATHOIR Ange — Pierre & Pétronelle Verbeke — U, 24 mei 1786 — U — Werkman.
8. DE SCHOENMAEKER Pierre — François & Marie Jacqueline Maes — O, 11 feb 1786 — O — Hoeveknecht. Refractaire op 12 nov 1806.

Op dit ogenblik had het kanton Zele zijn contingent volledig geleverd. Maar op 26 september en 29 november verscheen een ministerieel besluit dat het Scheldedepartement boven zijn oorspronkelijk contingent nog 135 man te leveren had, bestemd voor de Equipages Militaires te Mainz. Tot een eerste groep, 101 man sterk, opgeroepen op 1 december, die op 4 december uit Gent vertrok en op 17 december te Mainz aankwam, behoorden:

1. D'HAESE Livin — Jean Baptiste & Marie Jacqueline Janssens — B, 6 feb. 1786 — B — Landbouwer.
2. GANSEMAN Pierre Joseph — Martin & Cécile Debacker — B, 29 maart 1786 — B — Landbouwer. Te Mainz ingelijfd in het 103e

Régt de Ligne. Gedeserteerd op 26 dec 1806. Op 15 juni 1807 opgenomen in het hospitaal te Sarrebourg en er gestorven op 20 juni daarop volgend. Geen doodsoorzaak vermeld.

3. VANDENBRANDEN Pierre François — Chrétien & Marie Anne Verbeeck — G, 9 juli 1786 — G — Landbouwer. Te Mainz gedesterteerd op 4 december 1806. Veroordeeld op 15 sept 1807.

Behoorden tot een groep die op 13 februari 1807 bij de Equipages Militaires te Mainz aankwam:

1. COPPIETERS Jacques François - Bernard & Jeanne Van Driessche — Z, 30 nov 1785 — Z, Heikant — Landbouwer. In 1815 noteert men op de mairie: Frankrijk, 13e Régt de Ligne, 8 jaar.
2. THOEN Josse François — Josse & Pétronelle Timmermans — B, 2 feb 1786 — B — Landbouwer.
3. CORNELIS Jacques Joseph — Jean Baptiste & Marie Impens — Z, 6 maart 1786 — Z — Schoenmaker.

Werden eveneens nog in 1806 opgeroepen:

1. ROSSEEL Jean François — Josse Ignace & Marie Cath. Goossens — Z, 19 mei 1786 — Z, Heikant — Dagloner. Had zich op de loting niet aangeboden. Als refractaire aangehouden op 12 nov. 1806 en door de gendarmerie bij de Cie des Pionniers gebracht op 21 december 1806. Op 12 sept 1807 opgenomen in het militair hospitaal te Brussel en er op 16 okt 1807 overleden. Koorts.
2. VANDEPOELE Joseph — Marc & Jeanne Cath. De Maere — G, 16 okt 1785 — G — Landbouwer. Als soldaat bij het 31e Régt de Ligne gestorven in het hospitaal van San Sebastian (Spanje) op 25 december 1808. Doodsoorzaak niet vermeld.
3. DEVARE Pierre François — Marcel & Marie Françoise Goossens — Z, 18 okt 1786 — Z, Dries — Wever. Vervangt Séraphin Wille, cs 1806 uit Munte (kanton Oosterzele). Zou op 4 feb 1812 gestorven zijn te Valencia (Spanje).
4. WIERINCK Jean Baptiste — Jean Baptiste & Marie Van Beneden — O, 2 nov 1786 — O — Wever. Opgenomen in het hospitaal te Verona (It.) op 24 dec 1806. Refractaire verklaard op 9 en veroordeeld op 15 sept 1807.

Afzonderlijk dient vermeld:

DE KIMPE Jean-Baptiste — Pierre & Anne Marie Verstraeten — Z, 16 sept 1786 — Z, Dijk — Werkman. Ingeschreven in het register van de marine te Dendermonde. Refractaire. De maire vraagt aan de prefekt de toelating om zijn moeder, die weduwe is, aan te houden. (10 okt 1808) Op 17 nov 1808 laat de maire hem te Dendermonde vrijkomen uit de maison de dépôt. Hij wordt ingescheept als leerling-matros op het schip Le Commerce van

Lyon. Opgenomen in het militair hospitaal van de haven van Antwerpen op 4 dec 1809, sterft hij er op 17 jan 1810. Geen doodsoorzaak vermeld.

Aldus had het kanton Zele in totaal 45 man geleverd. Maar het waren de laatsten niet die te Gent de « revue du départ » zouden meemaken. Om namelijk de angst en de pijn van de conscripts en hun familie te verzachten, gaf men aan het vertrek van de conscripts een feestelijk karakter: de revue du départ. In stoet, geleid door de prefekt en de muziek voorop, werden de conscripts tot aan de grens van de stad gebracht. In officiële rapporten werd volop gewag gemaakt van het entoesiasme van de rekruten en de bevolking, maar men gewaagde niet over de stoet familieleden die hen onder tranen uitgeleide deed.

Globaal gezien waren de conscriptieoperaties voor de klas 1806 gunstig verlopen. Het is dan ook een mooi rapport dat de rekruteringsofficier aan de prefekt op 15 januari 1808 kan voorleggen: (14)

kontingent:	1.349	}	samen: 1.485
Bestemd voor de Equipages Militaires,			
ministerieel besluit 26 sept. 1806	100		
ministerieel besluit 29 nov. 1806	35	}	samen: 1.615
geleverd aan het 9 ^e Régt. Hussards	1		
aangekomen	1.583	}	samen: 1.615
op weg	32		
overschot: 1.615 — 1485 =			: 130

Ile Hoofdstuk

Het jaar 1807.

A. De oorlog tegen Pruisen en de vierde koalitie.

Door de dubbelzinnige houding van Pruisen en van Rusland tijdens de oorlog tegen Napels en door het afbreken van Frankrijks vredesonderhandelingen met Engeland zag Napoleon zich weer gedwongen een beslissing af te dwingen met de wapens. De Pruisen werden door maarschalk Davout vernietigend verslagen bij Auerstedt op 14 oktober 1806 en op dezelfde dag door Napoleon zelf bij Jena. Op 26 oktober reeds, na een maand campagne, trok Napoleon Berlijn binnen.

(14) RAG HF B29. Overzicht over de toestand van de jaren 1806 — 1810.

Er volgde nu een onbeslist gebleven winterveldtocht tegen Rusland. Napoleon, die intussen versterkingen had gekregen, slaagde er tenslotte in het Russisch leger te vernietigen bij Friedland op 14 juni 1807.

Napoleon had nu het toppunt van zijn militaire glorie bereikt. Bij de vrede van Tilsit op 8 juli 1807 stond Pruisen alle gebied af ten Westen van de Elbe, terwijl Rusland zich verbond aan te sluiten bij het Kontinentaal Stelsel dat op 21 november 1806 door het dekreet van Berlijn was uitgevaardigd geworden.

B. Verdere oproepingen van de klas 1806.

Intussen werden de oproepingen van de klas 1806 verder gezet:

A. Opgeroepen op 5 januari 1807, vertrokken 8 conscripts uit het kanton Zele op 8 januari naar het 13e Rég't de Ligne, waar ze op 22 maart aankwamen. Het waren:

1. VAN UYTFANGHE Pierre Ferdinand — Jean Baptiste & Marie Jacqueline Dedecker — Z, 3 febr 1786 — Z, Zandberg — Leurder. Had zich niet op de loting aangeboden, maar meldt zich op 2 dec 1806 vrijwillig bij de prefekt die hem 's anderendaags naar huis terugstuurt. Soldaat bij het 13e Rég't de Ligne, wordt hij gevangen genomen door de Oostenrijkers bij Pontenure (bij Parma, It.) in 1809. Hij neemt dienst in het Regt van Lusignan tot in aug 1817. Ontslagen onder de naam Frédéric Wanetwang wil hij in 1820 nog als plaatsvervanger dienst nemen in het leger van de Verenigde Nederlanden.
2. NEUS Pierre Jean — Marie Thérèse Neus — Z, 26 juli 1786 — Z, Zandberg — Wever. — Vertrokken, maar onderweg gedeserteerd. Aangehouden op 4 feb 1807 en aangekomen bij het 13e Rég't de Ligne op 4 jan 1808. Op de mairie zegt men in 1815: mort à Palmanova (bij Trieste, It.). Geen officieel doodsbericht toegekomen.
3. THIENPOND'T Pierre Joseph — Pierre & Cathérine Dierickx — B, 31 okt 1785 — B — Landbouwer.
4. D'HAESE Jacques — Jean & Jeanne Coppieters — O, 8 jan 1786 — O — Landbouwer.
5. DE RIJCKE André Charles — Joseph & Marie Caljon — B, 21 juli 1786 — B — Landbouwer. Grenadier bij het 13e Rég't de Ligne. Op 11 okt 1809 opgenomen in het hospitaal Waisenhaus (Wezenhuis) te Gratz (Oost.). Er gestorven op 01.01.1810. Koorts.
6. BOEL Daniel François — Martin & Anne Marie Van Hassel — G, 18 aug 1786 — G — Landbouwer.
7. DEBEULE Benoit Emmanuel — Jean Baptiste & Anne Cath. Quintelier — Z, 23 aug 1786 — Z, Bos — Landbouwer. Op 4 juli steeds in dienst bij het 13e Rég't de Ligne. In 1815 zegt de mairie: soldaat, niet meer teruggekeerd sedert acht jaar.

8. DEWILDE Egide François — Jacques & Pétronelle Dedecker — Z, 26 sept 1785 — Z, Veldeken — Dagloner. In 1815 zegt de mairie: soldaat geworden en nooit meer nieuws.

B. Opgeroepen op 12 februari 1807, vertrok drie dagen later als plaatsvervanger van Pierre Van Acker, conscrit 1807 uit Zaffelare,

BEDA Pierre — Jean & Jeanne Marie Hiel — O, 15 april 1786 — O — Hoeveknecht — Hij kwam op 5 maart 1807 aan bij het 27e Rég't Dragons, waar hij nog aanwezig was op 23 dec 1809.

c. Opgeroepen op 21 februari 1807 maar afwezig gebleven:

1. VAN LANGENHOVE Joseph Emmanuel — Jean Baptiste & Jeanne Dewilde — Z, 4 dec 1786 — Menen — Werkman. Als refractaire veroordeeld te Dendermonde op 23 maart 1807. Brief van de maire op 29 april 1811: Hij is op de vlucht, men heeft hem niet meer weergezien. Men heeft zijn moeder (weduwe) niet kunnen aanhouden daar ze op de dool was. Hij heeft aan de loting niet kunnen deelnemen, daar hij een gevangenisstraf van 4 jaar uitzat te Gent wegens diefstal.
2. DEBOCK Bernard — Pierre & Pétronelle De Craecker — O, 22 dec 1786 — O — Hoeveknecht — Als refractaire veroordeeld te Dendermonde op 23 maart 1807. Kwam aan bij het 103e Rég't de Ligne op 17 juni 1807.
3. DEDECKER Josse François — Adrien & Angeline Van Haver — Z, Zandberg — Leurder. Als refractaire veroordeeld te Dendermonde op 23 maart 1807. Op 29 april 1811 bericht van de mairie: in dienst bij het 5e Rég't de Ligne zoals blijkt uit zijn brief uit Vlissingen op 25 sept 1807.
4. DEROUCK Constantin — Pierre & Marie Thérèse Declene — B, 1 nov 1785 — B — Werkman. Refractaire, veroordeeld te Dendermonde op 23 maart 1807. Aangehouden op 4 mei 1808. Overgebracht naar Rijsel, aankomst op 17 mei. Aankomst bij het 2 Rég't Dragons op 24 sept 1808. Gedeserteerd op 20 okt 1808. Op 8 dec 1808 bij verstek veroordeeld tot 5 jaar Travaux Publics. Gestorven op 12 mei 1812 in het militaire hospitaal te Metz. Koorts.
5. VERGAUWEN Jean Baptiste — Pierre & Thérèse Meeus — Z, 17 maart 1786 — Z — Werkman. Als refractaire aangehouden en door de gendarmerie naar het 18e Rég't de Ligne gebracht. Aankomst op 4 april 1807.
6. VERHERBRUGGEN Pierre Léandre — Jeanne Marie Verherbruggen — Z, 17 dec 1786 — Z, Zandberg — Werkman. Op 26 sept 1806: uitstel (broeder gestorven in legerdienst). Op 15 sept 1807 opgeroepen als fusilier bij de Garde Nationale du Département de l'Escaut. Opgenomen in het Rijke Gasthuis (Hoogstraat)

te Gent op 14 nov 1809 en er gestorven op 24 nov 1809. Waterzucht (Hydropsie).

C. Conscriptie van de klas 1807.

I. De wet.

Op 4 dec 1806 had een senaatsbesluit 80.000 man uit de lichter van het jaar 1807 ter beschikking van de keizer gesteld (15). Veertien dagen later reeds, 18 december, volgde het uitvoeringsbesluit (16). Het schreef de lichter voor van 60.000 man voor het actief leger en 20.000 voor de reserve. Alle operaties die de zitting van de rekruteringskommissie voorafgingen, moesten geëindigd zijn voor 15 januari 1807, zodat deze kommissie op die datum zou kunnen haar werkzaamheden beginnen. Het eerste detachement rekruten uit elk departement zou reeds op 25 januari optrekken. De mannen bestemd voor de reserve zouden kort nadien opgeroepen worden.

Voor het Scheldepartement betekende dit dat 1.404 jonge mannen, geboren tussen 1 januari en 31 december 1787 zouden gelicht worden, namelijk 1.053 voor het actief leger en 351 voor de reserve.

Voor het kanton Zele was dit $35 + 12 = 47$.

II. Het opmaken van de conscriptielijst 1807 voor Zele.

Van het opmaken van de lijst van de conscripts 1807 is in het archief te Zele slechts één spoor overgebleven: een onvolledige alfabetische lijst van de in 1787 te Zele geboren jongens. Ze bevat slechts 49 namen en eindigt met de naam Thienpondt Pierre Jean. In het archief te Gent evenwel vinden we een volledige lijst per geboortedatum van 1 januari tot 31 december 1787. (17). Ze bevat 136 namen. 66 van deze jongens zijn reeds gestorven (48,5%), zodat er nog 70 in aanmerking komen. Van die 70 zijn er 3 verhuisd naar een andere gemeente, terwijl 2 inwijkelingen zich te Zele hebben laten op de lijst zetten. Dit geeft dus een totaal van 69.

De werkzaamheden in de vijf gemeenten van het kanton moeten wel goed opgeschoten zijn: reeds op 2 januari 1807 kan de onderprefekt te Dendermonde de « Liste générale alphabétique des conscripts de 1807 » voor het kanton naar Zele opsturen (18). Deze lijst moet tot op de dag van de aanduiding van de opgeroepen in het gemeentehuis uitgehangen worden en wel op een plaats die veilig is voor kwaadwillige handen. Zo zal elkeen er kennis van kunnen nemen. Opmerkingen en klachten

---

(15) Bulletin 127, nr 2072.

(16) Bulletin 128, nr 2073.

(17) RAG ZM 600.

(18) Gaz.

moeten in een speciaal daartoe geopend register opgetekend worden. In het archief is deze lijst evenwel niet terug te vinden.

Op 9 januari volgde een brief van de prefekt te Gent met nadere inlichtingen over de conscriptie 1807 vanwege de «*conseiller d'état, directeur général des revues et de la conscription*». (19) Na gesproken te hebben over de voorwaarden om achteraan het depot geplaatst te worden, over de vervangingen en over de maatregelen tegenover conscripts die zichzelf verminken, bepaalde hij dat het laatste vertrek op ten laatste 28 februari zou gebeuren. Alle werkzaamheden voor de lichte moesten dus tegen die datum beëindigd zijn en het proces verbaal moest hem tussen 1 en 10 maart opgestuurd worden. De prefekt zelf voegde er aan toe dat de oproeping dus op 1 februari zouden beginnen.

In het archief te Zele vinden we verder een «*Liste des conscrits à être mis en activité de service et de ceux réformés et placés à la fin du dépôt*» voor het kanton Zele. Het is een kopie van de lijst te Gent opgemaakt door de rekruteringskommissie, door de onderprefekt naar Zele gestuurd op 18 augustus 1807. In de rand draagt ze de noot: *reçu le 9 février 1808*. Deze lijst bevat 147 namen, verdeeld als volgt:

	Z	B	G	O	U	Totaal	
mis en activité placés à la fin du dépôt réformés	47	15	8	24	2	96	nrs 1 à 96
	5	4	3	5	1	18	nrs 97 à 114
	21	3	6	3	—	33	nrs 115 à 147
Totalen	73	22	17	32	3	147	

Als eindstadium vinden we te Gent een «*Tableau général des conscrits 1807*» voor elk van de vier arrondissementen van het Schelvedepartement. Voor het kanton Zele bevat deze lijst eveneens 147 namen (20).

III. Oproeping van de klas 1807.

Eerste fase: oproeping van de conscrits bestemd voor het actief leger:

Deze werden opgeroepen te Gent op 25 januari 1807. Van de 35 uit het kanton Zele beantwoordden er 31 het oproepingsbevel.

(19) GAZ.

(20) RAG Schelvedepartement 1584.

Op 6 februari vertrokken ze dan naar hun bestemming:

a. *19 waren ingedeeld bij een groep bestemd voor het 24e Rég't de Ligne (Armée d'Allemagne), waar ze aankwamen op 20 februari. Het waren:*

1. TEMMERMAN Jean Baptiste — Pierre & Angeline De Kimpe — Z, 31 dec 1787 — Z, Hoek — Wever. In 1815 zegt de mairie: vertrokken als conscrit en sedert niet meer opgedaagd.
2. ROELANDT Egide François — Jacques & Marie Corneille Willems — Z, 14 nov 1787 — Z, Mespelaar, nu Waasmunster — Landbouwer. Op 28 aug 1807 opgenomen in het militair hospitaal te Spandau (Duitsl.) en er gestorven op 1 okt 1807. Koorts.
3. D'HONDT Emmanuel — Pierre & Anne Cath. Vanhecke — Z, 24 maart 1787 — Z, Heikant — Werkman. Vertrokken maar onderweg gedeserteerd. Aangehouden op 28 feb 1807 en gestuurd naar het 3e Bon Train d'Artillerie. Zeker is dit de zgn Emmanuel Manoval, zoon van Pierre en Cathérine Vaneck, 20 jaar oud, geboren te Zeel, fusilier bij het 103e Rég't de Ligne, 3e Bon, 4e Cie, eerst opgenomen in het hospitaal te Brieg (bij Breslau) op 25 aug. en geëvacueerd naar het militair hospitaal te Breslau op 24 sept 1808, waar hij op 30 sept 1808 overleed. Buikloop. (Extrait mortuaire, Hopital militaire de Breslau, Silésie in GAZ). Volgens een brief van de mairie, 22 juni 1808, hadden zijn ouders hem een brief vertoond waaruit bleek dat hij met het 103e Rég't verbleef te Niederwald bij Fiesch (Zwitserland). Op 18 juli vraagt de prefekt inlichtingen aan het 3e Bon Train d'Art. waarheen hij gestuurd was. Uit Landau antwoordt de Commandant 3e Bon d'Art. op 24 aug 1808: «le dénommé n'a jamais fait partie du 3e Bon». In 1815 heet het op de mairie: vertrokken als conscrit en niet meer opgedaagd.
4. VANDERBURGHT Pierre François — Jean & Marie Desmet — B, 7 nov 1787 — B — Landbouwer. Veroordeeld als refractaire op 2 april 1807. Aangehouden door de brigade van Dendermonde op 8 juni. Aangekomen te Rijsel op 20 juni 1808. Ingelijfd bij het 12e Rég't Chasseurs à Cheval op 6 okt 1808. Deserteert maar meldt zich vrijwillig en wordt op 27 juli 1809 naar Rijsel gebracht. Ingelijfd bij het 72e Rég't de Ligne op 7 sept. Deserteert opnieuw en wordt bij verstek veroordeeld tot 5 jaar Travaux Publics op 12 okt 1809.
5. DE BACKER Donat — Jacques & Angeline Beirnaert — U, 23 mei 1787 — U — Werkman. Op 4 nov 1807 opgenomen in het hospitaal te Maagdenburg en er op 16 nov 1807 overleden. Koorts (Fièvre adynamique).
6. VAN MIEGROET Pierre Ludgère — Jacques & Marie Decock — Z, Dijk — Wever. Hij is op 1 jan 1809 aanwezig bij het 24e Rég't de Ligne. Maakte de campagne mede van 1807, 1808 en 1809 in de Grande Armée en in Spanje. «Réformé pour avoir perdu l'usage de

- la jambe droite à la suite d'une chute qu'il a faite en activité de service». In GAZ zit zijn brevet van solde de retraite, 111 frs, (9 april 1810). Hij stierf te Zele op 15 maart 1814.
7. VAN KERSCHAUER Charles Joseph — Marcel & Anne Temmerman — Z, 27 juni 1787 — Z, Hoek, maar nu Waasmunster — Werkman.
  8. OOSTERLINCK Amand — Bernard & Jeanne Dekeyzer — O, 6 nov 1787 — O — Dienstknecht.
  9. DE MAESSCHALCK Pierre Jos — Josse & Anne Janssens — B, 1 maart 1787 — B — Dagloner. Veroordeeld als refractaire op 2 april 1807, aangehouden door de brigade van Dendermonde op 25 dec. Naar Rijsel gebracht, waar hij op 17 jan 1808 aankomt. Op 2 april 1808 ingelijfd bij het 1e Bon Colonie te Vlissingen.
  10. DEWILDE Augustin — Jacques & Marie Anne Janssens — G, 20 sept 1787 — G — «imprimeur d'indiennes» (katoendrukker). In juli 1809 aanwezig bij het 4e Bon 24e Rég't de Ligne, Armée d'Allemagne.
  11. VELDEMAN Jean Denis — Pierre & Anne Cath. Dedecker — Z, 9 okt 1787 — Z, Zandberg — Werkman. In 1815 luidt het op de mairie: ondersteld gestorven als soldaat in Frankrijk.
  12. HEIRMAN François — Jean & Livine Martens — O, 29 okt 1787 — O — Dienstknecht. Op 14 april 1810 overleden in het hospitaal te San Sebastian (Sp.). Geen doodsoorzaak opgegeven.
  13. IDE Jean Louis — Pierre & Isabeau Vanderstraeten — Lokeren, 15 juli 1787 — Z, Durmen — Kleermaker. Opgenomen in het hospitaal te Metz op 8 feb 1807 en eerst op 4 maart 1807 bij het 24e Rég't de Ligne aangekomen. In 1815 schrijft men in het register te Zele: 7½ jaar dienst in Frankrijk, gedeserteerd bij het naderen van de vijand.
  14. VANDEVELDE Silvestre — Adrien François & Isabelle Hoogewijs — U, 11 april 1787 — O — Dienstknecht.
  15. DE LEENHEER Pierre Jean — Engelbert & Jeanne Jossine Drossaert — Z, 18 maart 1787 — Z, Huivelde — Werkman.
  16. HERTECANT Benoit — Jean & Marie Anne Roggeman — B, 18 sept 1787 — B — Werkman. Onderweg gedeserteerd. Aangehouden en op 24 april 1807 aangekomen bij het 24e Rég't de Ligne. Fusilier 4e Bon le Cie. Op 25 april 1807 opgenomen in het tijdelijk hospitaal te Huningue (bij Mulhouse, Fr.) en er op 13 juli 1807 overleden. Koorts en uitputting (Fièvre et marasme).
  17. VANDER LAENEN Jean Baptiste — Livin & Anne Marie Dewilde — B, 10 juli 1787 — B — Landbouwer. Voltigeur 4e Bon 6e Cie bij het 24e Rég't de Ligne. Op 20 feb 1807 opgenomen in het mil. hospitaal van Giessen (Darmstadt, Dtsl.) en er op 18 okt 1807 overleden. Buikloop.
  18. SERRUYS Jean Baptiste — Benoit & Marie Jossine Clinck — B,

28 okt 1787 — B — Dagloner. Aangehouden als refractaire door de brigade van Dendermonde op 16 april 1807 en naar Rijsel gebracht. Daar aangekomen op 25 april 1807.

19. VERBEKEN François — Gilles & Jossine Van Kerckhove — O, 22 jan 1787 — O — Landbouwer. Kwam eerst op 18 maart 1807 bij het 27e Rég't de Ligne aan. Is aanwezig bij de 2e Cie Voltigeurs, 24e Rég't de Ligne in Spanje op 1 sept 1811.

b. *6 waren ingedeeld bij een groep bestemd voor het 103e Rég't de Ligne.*

Het waren:

1. BURM Jean Baptiste — Daniel & Jeanne Pétronelle Demey — Z, 3 maart 1787 — Z, Durmen — Landbouwer. Aangekomen op 8 april 1807. De mairie in 1815: soldat rentré dans ses foyers.
2. VAN MIEGROET Jacques — Egide & Dorothée Christiaens — Z, 1 jan 1787 — Z, Kouter — Leurder. Als refractaire veroordeeld te Dendermonde op 2 april 1807. Aangekomen bij het 103e Rég't de Ligne op 14 mei 1807. Gedeserteerd. Aangehouden op 5 juli 1809 komende van Mons (Bergen). Naar het depot gebracht te Rijsel. Weer ontvlucht. Moeder aangehouden als gijzelaarster op 29 april 1811. — De mairie: soldaat, zonder nieuws.
3. DE MEYER Bernard — François & Anne Vandenhende — O, 18 1787 — O — Dienstknecht. Aangekomen op 8 maart 1807.
4. DEWILDE Josse Jean — Joseph & Thérèse Verbeeck — G, 31 maart 1787 — Dendermonde — Schrijnwerker. Aangekomen op 19 februari 1807. Gedood op het slagveld te Ronda (Andaloesië, Sp.) op 6 mei 1810.
5. SAEYS Vital — Joseph & Catherine Coppens — Z, 24 juli 1787 — Z, Kouter — Leurder. Aangekomen bij het 103e Rég't op 20 maart. Fusilier 3e Bon, 8e Cie. Op 10 jan 1808 opgenomen in het hospitaal te Straatsburg en er overleden op 23 feb 1808. Koorts.
6. SEGERS Pierre — Gerard & Isabeau Maes — G, 21 sept 1787 — G — Dienstknecht. Aangekomen bij het 103e op 8 april 1807.

c. *4 man behoorden tot een derde groep bestemd voor het 10e Rég't Cuirassiers, waar ze aankwamen op 24 feb 1807.*

Het waren:

1. VAN LOKEREN Jean Pierre — Marcel & Jeanne Marie Steeman — Z, 27 mei 1787 — Gent — Beenhouwer.
2. CLAUWAERT Jacques Benoit — Egide & Marie Cath. Verloosen — Z, 13 dec 1787 — Z, Hoek — Werkman.
3. TEMMERMAN Amand — Philippe Jacques & Marie Joseph Debock — B, 8 april 1787 — B — Landbouwer. Kwam aan op 12 maart 1807.

4. THIENPONDY Pierre Jean — Jean & Marie Anne Willems — Z, 6 mei 1787 — Z, Kamershoek — Landbouwer. Kwam aan op 7 april 1807. Opgenomen op 2 juni 1809 in het hospitaal van de Académie Joséphine te Wenen en er overleden op 21 sept 1809. Koorts.
- d. Een vierde groep was bestemd voor het 2e Rég't Fusiliers de la Garde, waar ze aankwamen op 17 feb 1807. Daartoe behoorden twee Zelenaars:*
1. ROELS Jean Baptiste — Bernard & Anne Cath. Van Uytfaenge Z, 14 feb 1787 — Z, Klooster — Landbouwer. Gedeserteerd uit het 83e Rég't de Ligne te Kassel op 19 juni 1807. Mairie in 1815: niet teruggekeerde soldaat.
  2. VANDERCRUYSSEN Pierre François — Jean Emmanuel & Barbe Stevens — Z, 1 maart 1787 — Z, Burg — Verver (teinturier). Grenadier à pied bij het 2e Rég't Fusiliers de la Garde Impériale, 2e Bon le Cie. Volgens een bericht van dit Rég't op 15 nov 1811 behoorde hij tot een detachment dat naar het hoofdkwartier te Burgos (Sp.) gezonden werd om sergeant te worden in een liniereg't. Ze weten niet waar Vandercruyssen terecht kwam.

Tweede fase: oproeping van de reserve.

Een deel van de reserve werd reeds op 21 februari 1807 naar Gent opgeroepen, vanwaar ze op 24 februari naar hun bestemming vertrokken. Hiertoe behoorden 6 man uit het kanton Zele.

a. drie man behoorden tot een groep die op 8 maart aankwam bij het 14e Rég't de Ligne:

1. D'HOEY Josse — Laurent & Pétronelle Hendrickx — Z, 11 sept 1787 — Z, Kouter — Wever. Werd bij vergissing later vooraan geplaatst (nr 8) op de conscriptielijst 1809.
2. BRACKE Jean Benoit — Pierre & Marie Françoise Fernande — Z, 12 nov 1787, Z, Kouter — Wever. Op 24 juni 1807 schrijft de maire aan de prefekt: bleef afwezig op de zitting van de rekruteringskommissie. Kreeg berouw en trok naar Gent om zijn eenheid te vervoegen. Deserteerde onderweg. Vraagt nu een paspoort om naar Gent te gaan (ik had zijn moeder doen aanhouden). Aankomst bij het 14e op 22 juli 1807. Op 28 mei 1811 schrijft de maire: volgens brieven aan zijn moeder zou hij nu in dienst zijn bij het 14e. In 1815 luidt het: vertrokken als conscrit en niet teruggekeerd.
3. BOEL Joseph Charles — Jean Jossine Dekeyzer — Z, 2 feb 1787 — Z, Rinkhout, nu te Melle — Landbouwer. Vervangen door M. Cubbers, cs 1807 uit Nederbrakel. Deze: Aangekomen. Gedeser-

teerd. Op 17 dec 1811 aangehouden door de gendarmerie van Geraardsbergen.

b. drie man behoorden tot een groep die op 21 maart bij het 9e Rég't Hussards aankwam :

1. DE MAESSCHALCK Pierre François — Jean François & Marie Anne Deneve — Z, 21 aug 1787 — Z, Zandberg — Wever. Opgenomen in het mil. hospitaal te Schlestadt (Duitsl.) op 20 jan 1809 en er overleden op 21 feb 1809. Koorts.
2. YDENS Charles Jean — Jean Baptiste & Isabelle Cleef — Z, 29 mei 1787 — Z, Avermaat — Werkman. De mairie in 1815: vertrokken als conscrit en niet teruggekeerd.
3. CLINCKSPOOR Joseph — Jean Baptiste & Jeanne Van Swarm — B, 19 april 1787 — B — Werkman.

Het tweede deel van de reserve werd op 15 maart te Gent opgeroepen, om op 18 maart naar zijn bestemming op te trekken. Hierbij waren vier man uit het kanton Zele.

a. Drie man waren bestemd voor het 24e Rég't de Ligne, waar ze op 12 april aankwamen :

1. ROELS Jean Baptiste — Paul Josse & Anne Cath. Pieters — Z, 8 feb 1787 — Z, Avermaat — Werkman.
2. GEERINCK Jean Baptiste — André & Véronique Heirwegh — Z, 14 jan 1787 — Z, Huivelde — Landbouwer. Op 7 mei 1807 gedeserteerd. Na de amnestiewet van 24 maart 1810 meldt hij zich vrijwillig op 30 juni 1810. Op 9 sept 1810 aankomst bij het 24e Rég't de Ligne. Op 1 okt 1810 op tegenspraak als deserteur vrijgesproken.
3. VERBEECK Pierre Jos — Jean Ange & Marie Breseel — Z, 9 april 1787 — Z, Avermaat — Landbouwer. Op 7 mei gedeserteerd. Vrijwillig gemeld op 30 juni 1810 (amnestie 24 maart 1810). Terug bij zijn eenheid op 9 sept 1810. Op tegenspraak vrijgesproken op 1 okt 1810. Opgenomen in de militaire zalen van het burgerlijk hospitaal te Grenoble op 7 dec 1810 en er gestorven op 3 jan 1811. Venerische ziekte.

b. Een man was bestemd voor het 21e Rég't Chasseurs à Cheval, waar hij op 21 maart toekwam.

DE LOOSE Benoit — Guillaume & Marie Thérèse Permentier — Z, 25 mei 1787 — Z, Burg — Wever. De mairie in 1815: 7 jaar in Franse dienst bij de lichte calaverie.

Derde fase: aanvullende oproepingen.

Om de leernten aan te vullen veroorzaakt door refractaires en deserteurs

werden nadien nog verschillende conscrits 1807 opgeroepen.

a. vier man, die oorspronkelijk achteraan het depot geplaatst geworden waren, werden opgeroepen op 31 maart 1807: ze waren bestemd voor het 21e Régnt Chasseurs à Cheval (één) en voor het 24e Régnt de Ligne. (drie).

1. 't KINT Augustin — Bernard & Jeanne Rijckaert — Z, 25 feb 1787 — Z, Zandberg — Wever. Op 24 april aangekomen bij het 21e Régnt Chasseurs. De mairie in 1815: in zijn haardstede teruggekeerde soldaat.
2. BRACKE Joseph — Livin & Barbe Haeck — Kalken, 26 april 1787 — O — Wever. Aangekomen bij het 24e Régnt de Ligne op 27 april 1807. Op 17 jan 1808 fusilier bij het 4e Régnt de Ligne, 2e Bon 6e Cie te Berlijn.
3. DE VEIRMAN Laurent — Livin & Marie Haentjens — O, 14 jan 1787 — O — Dienstknecht. Aankomst bij het 24e Régnt de Ligne op 27 april 1807.
4. MOERMAN Pierre — Jacques & Claire Verhulst — O, 18 nov 1787. Aankomst bij het 24e Régnt de Ligne op 27 april 1807. Later gedeseerteerd.

b. Tenslotte werden nog vier man afzonderlijk opgeroepen:

1. VAN GOETHEM Antoine — Pierre & Anne Marie Permentier — G, 13 feb 1787 — G — Smid. Op 7 april 1807 aangekomen bij het 27e Régnt Dragons. In 1808 in dienst bij het 10e Régnt Cuirassiers.
2. OOSTERLINCK François — Gilles & Marie Debock — O, 7 okt 1787 — Kalken — Dienstknecht. Op 25 april 1807 vertrokken naar de Train d'artillerie te Mainz. Op 15 mei 1807 aankomst bij het 1e Bon principal d'artillerie.
3. DESCHRIJVER Pierre — Jacques & Christine De Craecker — O, 13 nov 1787 — Z — Werkman. Als refractaire veroordeeld op 2 april 1807. Meldt zich vrijwillig. Naar Rijsel gebracht, waar hij aankomt op 12 juli 1807.
4. OSTE Daniel François — Corneille & Jeanne De Loose — G, 15 mei 1787. — G — Werkman. Op 23 jan 1807 uitgesteld tot 1808 wegens zwakke konstitutie. Op 10 juni 1807 goedgekeurd. Op 10 juli aankomst bij de Légion de Rennes.

Hiermede eindigden voor de klas 1807 de oproepingen in het jaar 1807. Zele had hierbij zijn kontingent van 47 met twee eenheden overschreden. Ook in de andere kantons van het departement waren de oproepingen zonder grote moeilijkheden verlopen. In zijn overzicht over de toestand van de conscriptiejaren 1806 tot 1810 noteerde de rekruteringskapitein: (21)

---

(21) RAG HF B 29

1807: kontingent	:	1.404
aangekomen	:	1.536
overschot	:	132

D. Conscriptie van de klas 1808.

I. De wet.

Reeds op 7 april 1807 stelde een senaatsbesluit 80.000 man uit de lichtung 1808 ter beschikking van het leger (22), vrijwel onmiddellijk (18 april) gevolgd door een Décret Impérial om tot de uitvoering over te gaan (23). Uit de klas 1808, geboren in 1788, werden 60.000 man opgeroepen voor het actief leger en 20.000 voor de reserve. Alle voorbereidende operaties moesten op 15 mei geëindigd zijn, zodat de conseil de recrutement zijn werkzaamheden op 20 mei zou kunnen aanvatten. Het eerste detachement van elk departement moest op 5 juni vertrekken.

Voor het Scheldedepartement betekende dit de oproeping van 1408 conscrits (1049 + 359) op 6093, voor het arrondissement Dendermonde 441 (323 + 118) op 1702 en voor het kanton Zele 35 (27 + 8) op 124. (24)

II. Het opmaken van de conscriptielijsten 1808 voor Zele.

Er werd voorwaar geen tijd verloren: op de dag zelf van het senaatsbesluit, dus 7 april 1807, zond de prefekt uit Gent het bevel aan de maires om terstond over te gaan tot het opmaken van de conscriptielijst voor de klas 1808. Te zelfdertijd stuurde hij een affiche op, eveneens gedagtekend op 7 april, waarbij de conscrits van de klas 1808 aangemaand werden zich bij de meyer aan te bieden om zich, ten laatste op 25 april, op de conscriptielijst te laten inschrijven. (25)

Ook te Zele treuzelde men niet. Er werd vooreerst een lijst opgemaakt van de jongens geboren in 1788. Er waren er 145, van wie er reeds 79 overleden waren (54,4%). Van de 66 overigen waren er vier onvindbaar en waren er twee uitgeweken, terwijl er anderzijds twee naar Zele waren komen wonen. Zo bereikte men een saldo van 62. (26) Hierop steunend werd dan een alfabetische lijst opgemaakt van de conscrits 1808 voor de gemeente Zele. (27)

Met bekwame spoed werd deze lijst, samen met die van de andere vier gemeenten van het kanton, naar de rekruteringskommissie te Dendermonde gezonden. Daar werd dan een algemene alfabetische lijst voor het kanton opgemaakt.

(22) *Bulletin* 141, nr 2276.

(23) *Bulletin* 142, nr 2277.

(24), *RAG HF A357*.

(25), (26), (27) *GAZ*.

CONSCRIPTIE

1808.

DEN PREFECT van 't departement der Schelde,
BESLUYT het gene volgt:

Alle de jonge Lieden van 't departement der Schelde geboren sedert en daer onder begrepen den 1 January 1788 tot ende met den 31 December zelfde jaer, welke hun gestalte, hunnen lichaems-staet of zelfs hunne krankheden zyn mogen, zyn gehouden zig aente-bieden, te rekenen van heden tot den 25 dezer loopende maend, voor den Meyer hunner woonplaets, ten eynde van de verklaering te doen hunner Naemen en Voornaemen, van den Dag en de Plaets hunner Geborte, van hun Hand-gedaed en Huysvesting; alsmede van de Naemen, Voornaemen, Bedryfen Wooning van hunne Vaders en Moeders of Voogden.

In geval van afwezigheyd of ziekte, zullen de Vaders, Moeders, Voogden of naeste Bloed-vrienden der jonge Lieden in plaets van deze de boven-gemelde verklaeringen doen.

Naer den 25 dezer maend zullen de gene die zig voor den Meyer niet zullen aangeboden hebben, om de voorschreven onderrigtingen te geven, aengeteekent worden als geweygert hebbende van zig te doen inschryven en aldus bestemd zyn om de eerste opte-trekken.

Gedaen tot Gend den 7 April 1807.

Geteekend FAIPOULT.

Op 29 april had de onderprefekt een affiche gestuurd om te verwittigen dat op 7 mei te 7 uur 's morgens in de mairie te Dendermonde zou overgegaan worden tot het onderzoek van deze lijst, de bepaling van de rangorde of loting en tot het onderzoek van de conscrits zelf. Zoals een tweede exemplaar van dezelfde affiche bewijst, werd deze zitting uitgesteld tot 11 mei, te 2 uur in de namiddag (28). Alle conscrits uit het kanton moesten daarop aanwezig zijn.

Reeds op 11 mei 1807 kon onderprefekt Devos het verslag over deze zitting opsturen, samen met de « Tableau général alphabétique des conscrits de 1808. Canton de Zele ». (29) Naast de 62 conscrits uit Zele zelf, zijn er 14 uit Berlare, 18 uit Grembergen, 21 uit Overmere, en 9 uit Uitbergen. Van deze 124 waren er 21 ongeschikt bevonden en werden er 4 achteraan het depot geplaatst. Zo bleven er voorlopig 99 over die voor de dienst waren goedgekeurd.

Van deze lijst bevindt zich te Zele een kopie, ondertekend door onderprefekt Devos en gedagtekend op 8 mei 1807. (30) Volgens de begeleidende brief werd ze eerst op 21 december 1807 naar Zele opgestuurd ter inzage voor de betrokkenen (31).

In het archief te Gent vinden we dan de uitslag van het definitieve onderzoek (32):

Totaal conscrits		:	124	
gereformeerd :	onvoldoende gestalte	:	20	} 42
	lichaamsgebrek	:	6	
	ziekte	:	8	
	uitgesteld	:	8	
achteraan het depot geplaatst		:	9	
beschikbaar :	voor het aktief leger	:	27	} 73
	voor de reserve	:	8	
	voor het depot	:	38	

Eveneens te Gent vinden we een « Tableau des conscrits suivant le rang qui leur a été désigné par le sort » voor het Scheldedepartement, met als onderdeel het kanton Zele. (33) Daar staan 125 namen op: op het laatste ogenblik werd er als laatste bijgevoegd de supplémentaire Séraphin Moerman uit Zele, geboren in 1782.

Tenslotte vinden we eveneens te Gent een « Tableau général des conscrits de l'an 1808 du département de l'Escaut » (34). De 6096 conscrits staan

(28) GAZ.

(29) RAG HF B94.

(30) en (31) GAZ.

(32) RAG HF A 357.

(33) RAG Schelde 1586.

(34) RAG Schelde 1587.

eerst gerangschikt per arrondissement. Het arrondissement Dendermonde bevat 1702 namen. In hetzelfde register volgt dan een alfabetische lijst per arrondissement. In beide lijsten bevat het kanton Zele dezelfde 125 namen.

III. *Oproeping van de klas 1808.*

De eerste oproepingen kwamen, zoals voorzien, reeds begin juni. Op verschillende data vertrokken uit het kanton groepjes conscrits naar Gent om zich vandaar, samen met de conscrits uit de andere kantons naar hun bestemming te begeven.

a. *Werden ingedeeld bij het 14e Rég't de Ligne:*

1. DE VLEESSCHAUWER Jacques — Jean François & Jeanne Cath. Symoens — G, — 14 jan 1788 — G — Werkman. Aangekomen op 19 juni 1807 — Fusilier 3e Bon 7e Cie. — Opgenomen in het burgerlijk hospitaal te Sedan (Fr.) op 21 aug 1807 en er gestorven op 5 okt 1807. Koorts.
2. WAGEMAN Jean Benoit — Jean François & Marie Vercauteren — G, 2 feb. 1788 — G — Werkman. Aangekomen 19 juni 1807 — le Bon 3e Cie. Overleden op 20 feb 1809 in het hospitaal te Pamplona (Sp.). Koorts.
3. MOERMAN Séraphin — Benoit & Anne Françoise Debeule — Z, 1 dec 1782 — Z — geen beroep aangegeven. Conscrit jaar XI, heeft nooit aan de conscriptie deelgenomen. Wordt door de kapitein van het Departement van de Dijle aan de gendarmerie overhandigd om naar Gent gebracht te worden op 18 juni 1807. Aankomst bij het 14e op 13 juli 1807. (35)
4. VAN LOKEREN Jean — Livin & Thérèse Steeman — Z, 9 juni 1788 — Z, Veldeken — Dienstknecht. Aankomst 22 juli 1807. Fusilier 3e Bon 6e Cie. Op 10 maart 1809 opgenomen in het militair hospitaal te Tudela (Sp.) en er op 3 april 1809 overleden. Koorts.
5. ROELS Corneille — Josse & Pétronelle Vandersteen — U, 23 juni 1788 — U — Landbouwer. Aangekomen op 22 juli 1807.
6. NELIS Jean Baptiste — Ambroise & Marcella Staeljansens — Z, 22 nov 1788 — Z, Avermaat — Werkman. Vertrokken uit Gent op 11 en aangekomen op 22 juli 1807. Zou in 1810 gestorven zijn.
7. DE VYLDER Donat Théodore — Joseph & Pétronelle Saeys — Z, 14 aug 1788 — Z, Hoek — Hovenier. Aangekomen op 22 juli 1807. Fusilier 3e Bon 7e Cie. Opgenomen in het burgerlijk hospitaal te Sedan op 5 en er overleden op 18 nov 1807. Koorts.
8. VAN HECKE Jean Baptiste — Pierre François & Anne Cath. Heirman — Z, 12 feb 1788 — Z, Wezepoel — Landbouwer.

---

(35) *Briefwisseling over hem in RAG HF B 21.*

Aangekomen op 22 juli 1807. Fusilier 4e Bon 3e Cie. Gestorven op 19 jan 1809 om 9 uur 's morgens bij het beleg van Saragossa (Sp.). Gewond door een kogel.

b. Werden ingelijfd bij het 1e Régiment d'Artillerie à pied:

1. RAEMDONCK Pierre Marcel — Pierre & Marie Thérèse Nobels — G, 9 jan 1788 — G — Landbouwer. Aangekomen op 29 juni 1807.
2. DE VLEESCHAUWER Jean François — Jean Baptiste & Jeanne Thérèse Van Laer — G, 23 april 1788 — G — Metselaar. Aangekomen op 15 juli 1807. Opgenomen in het militair hospitaal te Passau (Duitsl.) op 10 en er overleden op 25 jan 1810. Koorts.
3. EVERAERT Pierre Jean — Jean Baptiste & Agnes Debeule — Z, 15 juni 1788 — Doornik — Partikulier. Vervangen door Jean François Debeule, cs 1807 uit Zele. Aankomst van deze op 16 juli 1807.

c. Werden ingedeeld bij de Légion de Rennes (Boulogne):

1. GANSEMAN Jean Baptiste — Martin & Cécile Debacker — B, 11 jan 1788 — B — Dagloner.
2. JACOBS Jean — Bernard & Marie Haentjens — O, 17 nov 1788 — O — Landbouwer.
3. TACK Egide François — Joseph & Angelique Buyst — B, 10 juni 1788 — B — Landbouwer. Op 16 dec 1811 meldt het 112e Régiment de Ligne (Vendôme): Hij werd op 19 juli 1808 krijgsgevangen gemaakt te Baylen (Sp.).
4. BUYST Josse — Egide François & Aldegonde Van Malderen — B, 24 maart 1788 — B — Molenaar.
5. DE RIJCKE Emmanuel — Jacques François & Amelberghe Verbeken — U, 5 jan 1788 — U — Landbouwer.
6. DEWINTER André Joseph — Jacques & Livine Raes — Z, 29 jan 1788 — Z, Burg — Wever.
7. NAUTS Donat — Charles Bernard & Isabeau Tilley — Wetteren, 3 juli 1788 — B — Dagloner.
8. D'HOLLANDER Ferdinand — Jean Charles & Isabeau Klinck — B, 31 mei 1788 — Z — Dienstknecht.
9. RAEMDONCK André Emmanuel — Jean Baptiste & Amélie Staes — Z, 13 maart 1788 — Z, Dijk — Dienstknecht.
10. GANSEMAN Jacques — Pierre Joseph & Thérèse Uyttendaele — Eksaarde, 4 nov 1788 — B — Bakkersknecht.
11. CLOPTEROP Joseph Louis — Emmanuel & Anne Jacqueline Baetens — Z, 12 nov 1788 — Hamme — Dienstknecht.

De eerste vier zijn aangekomen op 2 juli, nr. 5 tot 9 op 16 juli, nr. 10 op 27 aug en nr. 11 op 15 okt 1807.

d. *Werd ingelijfd bij de Fusiliers de la Garde Impériale:*

HAEGENS Jean — Jean Baptiste & Jossine Van Kerckhoven — Z, 1 sept 1788 — Z, Burg — Knopenmaker (Boutonnier). Aangekomen op 18 juli 1807.

e. *Werd ingelijfd bij het 4e Rég de Ligne:*

VAN DOORSELAER Romain — Jacques & Marie Françoise Van Langenhove — O, 28 feb 1788 — O — Brouwer. Vervangen door E.F. Govaert, cs X uit Grembergen. Deze werd opgenomen in het hospitaal te Péronne (Fr.) en kwam op 23 juli 1807 bij het 4e aan.

f. *Werden ingedeeld bij het 9e Rég Hussards:*

1. VAN EETVELDE Pierre Jean — Marcel & Jeanne Cath. Nobels — Z, 29 aug 1788 — Z, Durmen — Werkman. Aangekomen op 30 juli 1807. Overgebracht naar het 2e Rég Hussards provisoire, détachement du 9e Rég. même Arme, 3e Corps d'armée d'Espagne. Op 27 okt 1808 te 6 uur 's morgens overleden te Falset (Katalonië). Geen doodsoorzaak opgegeven.
2. VAN CAUTEREN Jean Ange — Pierre Jean & Pétronelle Haegens — Z, 9 april 1788 — Z, Durmen — Werkman. Aangekomen op 30 juli 1807. Op 1 maart 1811 gesignaleerd als deserteur. Zijn familie toont een brief uit Madrid, 23 jan 1811. Hieruit blijkt dat hij dient bij de 2e Cie du Train d'artillerie de la Garde Royale d'Espagne. Certificaat van aanwezigheid bij zijn korps op 25 maart 1811. De mairie in 1815: 7 1/2 jaar in Franse dienst bij de art. à pied. Teruggezonden als vreemdeling.

g. *Werden ingedeeld bij het 100e Rég de Ligne:*

1. FAMAHEY Jean Baptiste — Jean Baptiste & Jeanne Françoise Permentier — G, 12 maart 1788 — G — Landbouwer. Op 30 mei vervangen door Pierre Jos. Valé, cs X uit Dendermonde. Deze komt aan op 1 aug 1807, maar deserteert en wordt op 18 nov 1808 bij verstek veroordeeld tot 5 jaar ijzers. Op 20 jan 1808 vervangen door Pierre D'hondt, cs 1806 uit Kruishoutem. Deze komt bij het 100e aan op 10 maart 1808.
2. ROSSEEL Josse François — Gilles François & Anne Jacqueline Desmet — Z, 29 okt 1788 — Z, Hansevelde — Landbouwer. Aangekomen op 10 sept 1807.

h. *Werden ingelijfd bij het 12e Rég de Ligne, waar ze op 5 aug 1807 aankwamen:*

1. DE BAERE Jean — Pierre François & Jeanne Van Linter — O, 2 maart 1788 — O — Landbouwer. Vervangen door Louis François

Helleman, cs XII uit het kanton Ronse.
2. D'HOOGHE Pierre François — Joseph & Anne Jacqueline Heirman — Z, 16 feb 1788 — Z, Veldeken — Landbouwer. Op 20 maart 1808 gedeserteerd voor de vijand — 5 mei 1808 ter dood veroordeeld. Uit Zele verdwenen en nog steeds op de vlucht op 29 april 1811.

i. *Werd ingelijfd bij het 27e Rég't Dragons:*

TERLINDEN Edouard Charles — Jacques & Marie Cornélie Beeckman — Aalst, 8 maart 1788 — U — Partikulier. Aangekomen op 11 aug 1807.

j. *Werd ingedeeld bij het 48e Rég't de Ligne:*

SACK Emmanuel — Adrien & Cathérine Haentjens — O, 20 juli 1788 — O — Werkman. Als refractaire veroordeeld op 10 dec 1807. Aanwezigheidscertifikaat van zijn regiment.

Aldus werden 32 man uit het kanton opgeroepen. Daarvoor had men de lijst moeten aanspreken tot en met het nummer 86. Inderdaad uit die eerste 86 waren er 32 gereformeerd, 13 in het depot geplaatst en 9 uitgesteld tot de klas 1809. 54 waren er dus niet beschikbaar, al zullen er enkelen later toch nog opgeroepen worden.

IIIe Hoofdstuk.

Het jaar 1808.

A. 1807—1808. De oorlog tegen Spanje en Portugal.

Omwille van het Kontinentaal Stelsel moest ook Portugal bezet worden om het te dwingen zijn havens te sluiten voor de Engelsen. In oktober 1807 drong Junot met 25.000 man tot Lissabon door, dat op 30 november bezet werd. De koninklijke familie wist op Engelse schepen naar Brazilië te ontkomen.

Om zich van de trouw van Spanje te verzekeren plaatste Napoleon zijn broeder Jozef op de Spaanse troon op 5 mei 1808. Reeds op 26 mei was het schiereiland in volle opstand, geholpen door een Engels leger van 15.000 man dat te Porto was geland. Aanvankelijk kon het Franse leger het niet halen. Op 22 juli moest generaal Dupont smadelijk kapituleren bij Baylen (Andaloesië) en in Portugal werd ook Junot op 30 augustus bij Cintra tot kapitulatie gedwongen. Uiteindelijk trok het Franse leger zich achter de Ebro terug. Toen verscheen Napoleon zelf op het krijgstoneel en dreef op korte tijd de Spaans-Engelse legers uiteen. Reeds op 4 december 1808 was hij te Madrid. Het overschot van de Spaanse

legers trok zich in Zuid-Spanje terug, maar het grootste deel voegde zich bij de benden die van nu af een bloedige guerilla zouden voeren.

Tot in 1814 zou dit voortduren: terwijl Napoleon in de rest van Europa het steeds moeilijker kreeg, immobiliseerde deze guerilla steeds grotere troepenmassas met steeds minder sukses.

B. De conscriptie van de klas 1809.

1. De wet.

Op 21 januari 1808 verscheen een senaatsbesluit dat 80.000 man van de klas 1809 ter beschikking stelde van het leger (36). Op 7 februari werd het gevolgd door het Décret Impérial, dat de lichte beval van 60.000 man voor het actief leger en 20.000 voor de reserve te nemen uit de klas 1809, geboren in 1789. Alle voorafgaande operaties moesten voleindigd zijn voor 15 maart, zodat de conseil de recrutement op die datum zijn werkzaamheden zou kunnen beginnen. Het eerste detachement uit elk departement zou op 1 april moeten vertrekken. (37)

Voor het Schelvedepartement betekende dit 1074 man voor het actief leger en 359 voor de reserve, samen dus 1.433. Voor het kanton Zele werd het aandeel vastgesteld op 29 + 10 man = 39.

II. Het opmaken van de conscriptielijst 1809 voor Zele.

Van het opmaken van deze lijst voor de gemeente Zele zelf is in het archief alhier niets terug te vinden, noch de lijst van de jongens geboren in 1789, noch de daaruit afgeleide lijst van de conscrits 1809 voor de gemeente.

Toch zal deze lijst wel te gepasten tijde naar Dendermonde opgestuurd geweest zijn, samen met die van de andere vier gemeenten van het kanton. In elk geval vinden we in het archief een brief van de onderprefekt te Dendermonde, gedateerd op 4 mei 1808, waarin hij bericht dat hij de alfabetische lijst opstuurt van de conscrits 1809 van het kanton. Deze lijst moet in het sekretariaat uitgehangen worden opdat de betrokkenen er kennis zouden van kunnen nemen.

Deze lijst, wel in het archief bewaard, is opgemaakt op 21 december 1807 en bevat 154 namen: 78 uit Zele, 22 uit Berlare, 16 uit Grembergen, 29 uit Overmere en 9 uit Uitbergen. Na deze 154 namen volgen er nog twee zonder enige nadere aanduiding. (38)

---

(36) Bulletin 175, nr 2944.

(37) Bulletin 178, nr 2976.

(38) Brief en lijst in GAZ. Brieven waarin de mairie van Zele de toelating vraagt om beide inwijkelingen op de lijst te zetten in RAG ZM 49, nr 42 en 43, 27 en 28 februari 1808

Verder vinden we te Gent een verslag door onderprefekt Devos over de werking van de rekruteringskommissie te Dendermonde op 20 maart 1808. (39) De algemene lijst voor het kanton werd er zonder opmerkingen goedgekeurd. Twee conscrits uit voorgaande klassen werden er aan toegevoegd: Jan Baptiste Leroy, «enfant de militaire autrichien», uit Luxemburg en Charles Sabijn, «enfant abandonné» uit Brussel, beiden te Zele verblijvend. Dit brengt het deel van Zele op 80 en het algemeen totaal op 156. Daarna werd er overgegaan tot het onderzoek van de conscrits en tot de loting. Bij de 156 conscrits van de lijst werden er nog 12 namen bijgevoegd: het zijn 9 uitgestelden van de klas 1808, 2 vergissingen en een die nu opgeroepen wordt omdat zijn vervanging vernietigd is. Zo krijgen we een algemeen totaal van 168; voor Zele wordt het 90 en voor Grembergen 18. Voor de andere drie gemeenten blijft het aantal ongewijzigd.

Tenslotte vinden we te Gent: «Conscription 1809. Tableau des conscrits suivant le rang qui leur a été désigné par le sort.» Op deze algemene lijst voor het departement vinden we de 168 namen voor het kanton Zele terug. (40)

Op 30 april 1808 werd het proces-verbaal opgemaakt van de afsluiting van de conscriptielijst van de klas 1809. (41)

	<i>Kanton Zele</i>	<i>Dep. Schelde</i>
Totaal aantal conscrits		
klas 1809	154	6.231
vorige klassen	14	340
totaal	168	6.571
Geschrapte		
1 jaar uitgesteld	6	121
Afgekeurd: te klein	29	1.019
misvormd (difformités)	7	236
gebrekkelijk (infirmités)	12	727
totaal	48	1.982
totaal geschrapten	54	2.154
Op de lijst behouden		
aktief	29	1.074
reserve	10	359
depot	75	2.984
totaal	114	4.417

(39) RAG HF B9.

(40) RAG Scheldedepartement 1589.

(41) RAG HF A300.

Opgeroepen		
vooraan geplaatst	—	53
door loting	39	1380
Achteraan het depot geplaatst	13	371
Overschot van het depot	62	2.606

Later bijgeschreven bij kolom Departement Schelde:

+ 3 naar het hospitaal gestuurd

+ 4 na afsluiting.

III. Oproeping van de klas 1809.

Zoals voorzien werden de conscrits 1809 in de maand april 1809 opgeroepen.

a. *De eersten werden opgeroepen op 5 april en waren bestemd voor het 18e Rég^t Dragons te Hagenau (Nederrijn). Op 9 april vertrok een groep van 68 man uit Gent en kwam op 30 april ter bestemming. Onder hen waren er 9 man uit het kanton Zele:*

1. ROSSEEL Pierre François — Pierre & Jeanne Decoster — Z, 31 jan 1789 — Z, Wezepoel — Werkman.
2. HAENTJENS Jean — Louis & Barbe Debacker — U, 16 aug 1789 — Lokeren — Dienstknecht.
3. DIERICK Gilles — Adrien & Marie Thérèse Van Pottelberghe — Z, 11 dec 1789 — Z — Landbouwer.
4. GOOSSENS Jacques François — Pierre Jean & Jeanne Cath. Debock — B, 18 sept 1789 — Z, Heikant — Dagloner.
5. VANHECKE Ambroise — Charles Jean & Anne Marie Raemdonck — B, 20 nov 1789 — B — Dagloner.
6. GOOSSENS Jean Jacques — Jean & Anne Van Oost — Z, 6 april 1789 — Z, Zandberg — Wever.
7. KETS Jean François — Jean Baptiste & Jeanne Marie Debock — B, 7 jan 1789 — B — Landbouwer.
8. DE LEENHEER Charles Benoit — Pierre & Anne Goossens — Z, 17 maart 1789 — Z, Wezepoel — Landbouwer. Opgenomen in het militair hospitaal te Straatsburg op 26 aug 1808 en er op 20 sept 1808 gestorven. Koorts.
9. BAETENS Pierre Charles — François & Jeanne Thienpondt — Z, 21 dec 1789, — Z, Burg — Dagloner.

b. *Eveneens op 5 april werd voor het 26e Rég^t de Ligne te Napoléon (naam voor La Roche-sur-Yon, Vendée, tijdens het keizerrijk) een eerste groep opgeroepen. Op 15 april vertrokken 211 man uit Gent en kwamen op 20 mei ter bestemming. Onder hen telde men 11 man uit het kanton Zele:*

1. CRAEY Benoit — Pierre François & Marie Deschrijver — Z, 7 april 1788 — Z, Kouter — Wever. Cs 1808, uitgesteld tot 1809. Opgenomen in het hospitaal te Béthune (Pas de Calais) en eerst bij zijn regiment aangekomen op 10 juni 1808.
2. DESMET Paul — Jean Baptiste & Jeanne Van Laer — G, 9 jan 1788 — G — Werkman. Cs 1808, uitgesteld tot 1809. Op 11 mei 1808 gedeserteerd en op 31 mei 1808 aangehouden. Aankomst bij zijn regiment op 20 sept 1808.
3. ROELS Jean Baptiste — Dominique & Jeanne Cath. Boon — G, 5 aug 1788 — G — Dienstknecht. Cs 1808, uitgesteld tot 1809. Op 11 mei gedeserteerd te Poitiers — aangehouden op 31 mei 1808 en aangekomen bij zijn regiment op 20 nov 1808.
4. SEGERS Jacques — Livin & Jeanne Van Goethem — Z, 26 feb 1788 — B — Landbouwer. Cs 1808, uitgesteld tot 1809.
5. HAENTJENS Jean Baptiste — Jean & Marie De Rouck — B, 15 jan 1789 — O — Dagloner.
6. SMEKENS Jean François — Jean & Elisabeth Van Vossel — Z, 2 okt 1789 — Z, Veldeken — Dagloner.
7. TABBAUT Pierre Emmanuel — Gilles François & Marie Jossine Zaman — Z, 7 okt 1789 — Z, Kouter — Wever.
8. ROGGEMAN Emmanuel — Pierre Jacques & Marie Van Malderen — B, 25 dec 1789 — B — Landbouwer.
9. VANDEWIELE Silvestre — Jean François & Cathérine Debacker O — U, 5 nov 1789 — Vlierzele — Dienstknecht.
10. DE KEGEL Pierre Livin — Jean Baptiste & Marie Madeleine Vermeire — Z, 29 dec 1789 — Z, Kouter — Wever.
11. D'HOOGHE Séraphin — Pierre Corneille & Angeline D'hooghe Z, 7 sept 1789 — Z, Burg — Schoenmaker. Als soldaat 26e Rég de Ligne, 6e Bon 2e Cie opgenomen in het hospitaal van Rioseco (Sp.) op 1 feb en er overleden op 10 maart 1810. Koorts.

c. Op 19 april riep men een tweede groep op bestemd voor het 26e Rég de Ligne. Ze vertrokken uit Gent op 24 april en kwamen op 28 mei ter bestemming. In deze groep van 237 zaten er 8 man uit het kanton Zele:

1. DAELEMAN Donat — Mathieu & Thérèse Van Driessche — U, 6 nov 1789 — U — Landbouwer.
2. GOOSSENS Jean Baptiste — Charles Jean & Marie Heydens — Z, 8 april 1789 — Z, Avermaat — Landbouwer. Vervangen door Egide François Heirman, cs 1807 uit Zele.
3. DE GEEST Jacques Joseph — Pierre Jean & Anne Cath. De Kimpe — Z, 4 mei 1789 — Z, Kamershoek — Landbouwer.
4. THIÈRE Séraphin — François & Jeanne Delvael — Kalken, 10 nov 1789 — O — Wagenmaker.
5. VAN DOORSELAER Ferdinand — Marin & Dorothée Walgrave — Lokeren, 2 sept 1789 — Z, Veldeken — Landbouwer. Ontslagen

uit het 122e Rég't de Ligne, maakte de campagnes mede van 1809 & 1810 in Holland.

6. BUYLE Jean François — Pierre & Jeanne Cath. De Leenheer — B, 11 feb 1789 — Z, Dijk — Dagloner. Gedeserteerd. Meldde zich vrijwillig op 4 maart 1811 en werd naar Rijsel gestuurd. Aankomst aldaar op 15 maart 1811.
7. VAN HAVERMAET Benoit — Jean & Marie Anne Vandevoorde — B, 27 jan 1789 — B — Landbouwer. Overgeplaatst naar het 122e Rég't de Ligne. Op 6 dec opgenomen in het hospitaal (plaats niet vermeld). Op 30 juni 1810 geschrap't van de controlelijst van zijn regiment. Meldde zich vrijwillig op 18 feb 1811 en werd door de gendarmes naar zijn eenheid gebracht.
8. DE COEN Philippe — Jean Baptiste & Marie Thérèse Wamback — Brussel, ... feb 1789 (sic) — G — Werkman.

d. Eveneens op 19 april werden de conscrits opgeroepen bestemd voor het 9e Rég't Cuirassiers te Mainz. Op 22 april vertrokken 13 man uit Gent en kwamen ter bestemming op 12 mei. Onder hen bevond zich één man uit het kanton Zele:

DE WALSCHE Jean François — Dominique & Godelieve Van Vossel — Z, 20 juli 1789 — Z, Kouter — Wever.

e. Op 25 april werden de mannen opgeroepen bestemd voor de Equipages de vaisseaux te Paimboeuf (haven op de Loire). Een groep van 106 man vertrok uit Gent op 30 april en kwam aan op 5 juni. Onder hen telde men 7 man uit het kanton Zele:

1. DEVOS Jean Baptiste — Pierre & Isabelle Verrooten — Z, 7 okt 1787 — Z, Heikant — Landbouwer. Cs 1807, uitgesteld wegens broederdienst. Bij gebrek aan bewijzen hiervan opgeroepen met de klas 1809.
2. DEWILDE Marcel Joseph — Jacques & Pétronelle Dedecker — Z, 16 dec 1787 — Z, Avermaat — Werkman. Uitgesteld wegens broederdienst als cs 1807. Wegens gebrek aan bewijzen opgeroepen met klas 1809. De mairie in 1815: niet teruggekeerde soldaat, geen nieuws sedert 5 jaar.
3. GEERTS Dominique — Marcel & Anne Françoise Geerinck — G, 7 mei 1789 — G — Werkman.
4. KETS Marcellin — Adrien & Caroline Vandewiele — B, 26 juli 1789 — B — Landbouwer.
5. NOBELS Jean Baptiste — Dominique François & Adrienne Scholiers — G, 9 okt 1789 — G — Werkman. Aanwezigheidscertificaat bij het 13e Bon de marine in maart 1808.
6. VAN WINCKEL Jacques François — Jean Baptiste & Marie Jossine Baroen — Z, 4 maart 1789 — Z, Stokstraat — Dagloner. Bij zijn aankomst op 5 juni ingelijfd in het 13e Bon de la marine en ingescheept op het fregatschip La Pallas.

7. RINGOET Pierre Jean — Jean Antoine & Anne Cath. Schelfaut — Z, 14 sept 1781 — Z, Hansevelde — Dagloner. Als cs supplémentaire door de gendarmerie op 23 april gebracht naar het 13e Bon de la marine te Paimboeuf.

f. *Nog op 25 april werden de mannen opgeroepen voor de Train d'Artillerie. Ze vertrokken uit Gent op 30 april en kwamen aan op 26 mei. Onder hen waren er twee conscrits uit het kanton Zele:*

1. ROELS Emmanuel — Thérèse Roels — Z, 2 sept 1789 — Z, — Landbouwer.
2. DE BLOCK Jean François — David & Cathérine Meert — Z, 3 april 1789 — Z, Kouter — Wever. Op 22 mei 1808 opgenomen in het hospitaal te St Dié (Vosges, Fr.). Op 12 sept 1808 aangekomen bij het 8e Bon principal du Train d'Artillerie. Op 10 dec 1808 afgekeurd wegens breuk van het rechterbeen.

g. *Op zijn eenje vertrok op 9 mei uit Gent naar het 112e Rég't de Ligne te Alessandria (It.) waar hij op 11 feb 1809 aankwam:*

DE ROUCK Jean Baptiste — Pierre Jean & Marie Thérèse De Cleene — B, 1 jan 1789 — B — Visser.

Op 13 mei 1808 maakt rekruteringskapitein Perret te Gent volgend bilan op: (42)

	<i>Kanton Zele</i>	<i>Arrondissement Dendermonde</i>
kontingent	39	451
aangekomen	39	429
deserteurs	—	15
niet verschenen	—	11
nog op te roepen	—	7

C. Aanvullende lichte van de klassen 1806, 1807, 1808 en 1809.

1. De wet.

Op 4 september 1808 verscheen een « Message de sa Majesté l'Empereur des Français, Roi de l'Italie et Protecteur de la Confédération du Rhin au Sénat », waarin de keizer mededeelde dat de strijd tegen Engeland in Spanje nieuwe lichten zou vergen (43). Hierop antwoordde de senaat op 10 september met een besluit dat 20.000 man uit elk van de klassen 1806, 1807, 1808 en 1809, in totaal dus 80.000 man ter beschikking stelde

(42) RAG HF A259.

(43) RAG Bulletin 202, nr 3726.

van het leger, aanstonds op te roepen voor het actief leger. Wie op dat ogenblik gehuwd was en wie uit de klassen van de jaren VIII, IX, X, XI, XII, XIII en XIV voldaan had aan zijn militieverplichtingen of niet werd opgeroepen, zou verder niet opgeroepen worden. Hetzelfde senaatsbesluit stelde eveneens 80.000 man uit de klas 1810 ter beschikking van het leger. Dit betekende dus de oproeping van 160.000 man. (44)

Op 12 september volgde het Décret Impérial dat de onmiddellijke inlijving in het actief leger beval van de 80.000 man uit de klassen 1806 tot 1809. De datum van hun vertrek zou later bepaald worden (45).

Inderdaad, op 21 september kwam een nieuw keizerlijk dekreet: de opgeroepen conscrits zouden zich moeten melden in de hoofdstad van hun departement onderscheidelijk op 17 oktober (klas 1806), 20 oktober (klas 1807), 23 oktober (klas 1808) en 26 oktober (klas 1809). Voor het Scheldedepartement was dit dus te Gent, in het klooster van de ex-Kapucijnen. (46) Voor het departement gold het $377 + 370 + 390 + 347 = 1484$ man, voor Zele $9 + 8 + 6 + 9 = 32$ man. (47)

II. *De lijst van de opgeroepen voor het kanton Zele.*

In het archief te Zele vinden we volgende bericht :

Conscriptie van 1806, 1807, 1808 en 1809. Canton van Zele. Departement der Schelde.

Lijste der Conscrits opgeroepen om te leveren het aendeel van t'zelve Canton in uytwerkinge van t' Keyzerlyk Decreet van den 12. september 1808, en dewelke ingevolge het Keyzerlyk Decreet van den 21 der zelve maend zig zullen moeten bevinden binnen de hoofdplaats van t' Departement ; te weten : de Conscrits van 1806 den 17 oktober, de gonne van 1807 den 20, de gonne van 1808 den 23 en de gonne van 1809 den 26 der zelve Maend.

Daarop volgen 49 namen : Klas 1806, 14 ; Klas 1807, 12 ; Klas 1808, 9 ; Klas 1809, 14.

Het zijn er 25 uit Zele, 8 uit Berlare, 4 uit Grembergen, 10 uit Overmere en 2 uit Uitbergen.

De lijst is geverifieerd, gesloten en ondertekend door de raadsheer van de prefektuur C.L. Beaucarne op 5 oktober 1808 (48). Onderprefekt Devos

---

(44) Bulletin 203, nr 3736.

(45) Bulletin 204, nr 3748.

(46) RAG HF B97.

(47) RAG HF A 247.

(48) Op 10 september 1808 was in Bulletin 207, nr 3782 een Décret Impérial verschenen waarbij M. d'Houdetot tot prefekt van het Scheldedepartement werd aangesteld in plaats van Faipoult.

heeft er, samen met een brief, op dezelfde 5 oktober een afschrift van gestuurd.

Onderaan staat de volgende noot van de mairie: Den Meyer van t' gemeente van Zele verwittigt de Conscrits hier vooren beroepen, dat het aendeel van dees Canton met de helft is vermeerderd ingevolge d'instructiën van den Minister, om te kunnen voorsien in t'remplacement van de nros die souden kunnen afgekeurt of op t'eynde van den depot gestelt worden, maer soo haest den raed van recrutement sijne uytspraeke sal gedaen hebben, sal den heer onderprefect daer van kennisse geeven t'gonne op de bovengenoemde lyste sal gebracht worden, waervan de conscrits t'allen tijde sullen kunnen kennisse neemen en ondervinden dat sij voor hunnen tour niet geroepen worden. Geteekent T. Roels.

III. Oproeping van de aanvullende lichte 1806 — 1809.

a. Klas 1806. — 14 opgeroepen op 17 oktober, van wie er slechts acht uit Gent vertrokken:

1. ROSSEEL Pierre Jacques — François & Joséphine Fruythof — Z, 19 sept 1786 — Z, Hoek — Dagloner. Aankomst bij het 5e Rég't d' Artillerie à pied te Metz op 2 nov 1808. Gedeserteerd en aangehouden op 23 sept. Weer gedeserteerd en op 29 nov 1808 veroordeeld tot 5 jaar Travaux Publics. In dienst bij het 5e Rég't d'Art. volgens zijn brief uit Metz op 22 maart 1811.
2. DE ROUCK Daniel — Joseph & Anne Van Avermaet — Z, 27 mei 1786 — Z, Hoek — Landbouwer. Aangekomen bij het 5e Rég't d'Artillerie à pied te Metz op 2 nov 1808.
3. DEGEYTER Jacques François — Joseph & Marie Jacqueline Christiaens — Z, 22 okt 1785 — Z, Kouter — Werkman. Aankomst bij het 5e Rég't de ligne te Cherbourg op 6 nov 1808, 5e Bon 3e Cie. Gestorven in het hospitaal van de marine te Cherbourg op 16 april 1809. Geen doodsoorzaak gegeven.
4. VAN MOSSEVELDE Pierre — Pierre & Ange Geest — O, 22 okt 1786 — O — Landbouwer. Op 6 dec 1808 aankomst bij het 10e Train principal d'Artillerie.
5. GOOSSENS Joseph Emmanuel — Jean & Jeanne Heirman — Z, 1 maart 1786 — Z, Veldeken — Landbouwer. Vervangen door Vanderspieten Daniel, cs VII uit Aalst. Deze komt op 6 dec 1808 aan bij het 10e Train principal d'Artillerie.
6. DECLERCQ Jacques — Pierre & Jeanne Timmermans — G, 29 april 1786 — G — Landbouwer. Vervangen door Vandenaabeele Livin uit Kalken. Deze komt aan op 6 dec bij het 10e Train principal d'Artillerie.
7. LANDUYT Josse — Paul Benoit & Elisabeth Moens — Z, 10 maart 1786 — Doornik — « Pensionnaire ». Vervangen door Bruny

Charles, cs VII uit Aalst. Deze komt op 11 nov 1808 aan bij de Fusiliers de la Garde.

8. VANCAUTEREN Paul — Mathieu & Amelberghe Vandenberghe — Z, 26 jan 1786 — Z, Veldeken — Landbouwer. Komt aan op 16 nov 1808. Eenheid niet vermeld. Gedeserteerd en op 3 april 1809 veroordeeld tot 5 jaar Travaux Publics. De mairie in 1815: vertrokken als conscrit en niet meer opgedaagd.

b. KLAS 1807. — 12 opgeroepen op 20 oktober, van wie er zeven uit Gent vertrokken:

1. VAN LANGENHOVE Benoit Jean — Jean Baptiste & Anne Cath. Janssens — Z, 17 jan 1787 — Z, Burg — Bakker. Vertrokken op 24 okt en op 6 nov 1808 aangekomen bij het 1e Rég't Fusiliers de la Garde Impériale te Parijs. Op 21 jan 1811 opgenomen in het militair hospitaal te Vitoria (Sp.) en er de 23e van dezelfde maand overleden. Koorts.
2. VAN HESPEN Jacques — Corneille & Anne Cath. Dierickx — O, 12 april 1787 — O — Beenhouwer. Op 8 nov 1808 aangekomen bij de Equipages militaires.
3. COENE Jean — Jean Baptiste & Dorotheé Wierinckx — O, 10 nov 1787 — Landbouwer. Vervangen door Bourdaud'huy Pierre, cs VII uit Nukerke. Deze komt op 6 nov 1808 aan bij het 34e Rég't de Ligne.
4. BLANCKAERT François Xavier — Joseph & Jeanne Françoise De Kinder — Z, 23 april 1787 — Z, Avermaat — Kuiper. Vertrokken op 28 okt uit Gent naar het 25e Rég't de Ligne. Gedeserteerd onderweg. Zijn vader wordt aangehouden door de gendarmerie. Hij meldt zich op 29 nov 1808 en komt op 7 jan 1809 bij het 25e aan. In 1814 is men sedert een jaar zonder nieuws van hem.
5. FIERLAFIJN Dominique — Jacques & Jossine Desmet — G, 31 okt 1787 — Rumbeke (Roeselare) — Smid. Aankomst bij het 12e Rég't Dragons op 14 nov 1808.
6. VAN HOESEN Ferdinand — Jacques & Elisabeth Cleynender — O, 18 maart 1787 — U — Molenaar. Op 8 nov 1808 ingelijfd bij de Equipages militaires.
7. DE BEULE Jean François — Pierre Jean & Marie Anna Buyst — Z, 29 okt 1787 — Z, Bos — Landbouwer. Gehuwd en woonachtig te Appels. Vervangt Pierre Jean Everaert, cs 1808 uit Zele. Op 16 juli 1807 aangekomen bij het 1e Rég't d'Artillerie. Aanwezig gemeld bij de 14e Cie van dit regiment bij de Armée d'Espagne op 23 dec 1809.

c. KLAS 1808. — 9 opgeroepen op 23 oktober, van wie er vijf vertrokken:

1. VAN UYTFANCK Pierre Ferdinand — Marcel & Jeanne Van

- Kershaver — Z, 14 maart 1788 — Z, Durmen — Werkman. Op 10 dec 1808 aankomst bij het 10e Bon du Train principal.
2. DECOSTER Joseph Benoit — Jean François & Jeanne Cath. Craey — Z, 19 jan 1788 — Z, Burg — Timmerman. Aankomst op 10 dec 1808 bij het 10e Bon du Train principal.
  3. MADRI Benoit — Jean André & Marie Jeanne Coppieters — Z, 15 sept 1787 — Z, Zandberg — Werkman. Vertrokken als vervanger van Fr. Gijselinck, cs 1809 uit Gent. Op 8 dec 1808 aankomst bij het 15e Rég't de Ligne.
  4. VERLAECKT André — Joseph & Anne Marie De Rijcke — O, 10 dec 1788 — O — Werkman. Op 8 dec 1808 aangekomen bij het 15e Rég't de Ligne.
  5. FELIES Jacques — Egide & Isabelle Van Driessche — Denderbelle, 10 juli 1788 — Z, Kouter — Wever. Op 8 dec 1808 aangekomen bij het 15e Rég't de Ligne, Fusilier, 4e Bon 4e Cie. Op 25 okt 1810 opgenomen in het hôpital du Saint Esprit te Ciudad Rodrigo (Sp.) en er op 22 nov 1810 overleden. Koorts.

d. KLAS 1809. — 14 opgeroepen op 26 okt, van wie er negen vertrokken uit Gent:

1. WUYLENS Joseph — Jean & Jossine Temmerman — O, 10 juni 1789 — O — Wever. Op 20 maart 1808 een jaar uitgesteld wegens zwak gestel. Op 1 nov 1808 vertrokken naar de Légion de Réserve te Versailles. Op 15 nov 1808 ingelijfd bij het 15e Rég't de Ligne.
2. BLANCKAERT Pierre Jacques — Charles Benoit & Jeanne Van Lokeren — Z, 13 juli 1789 — Z — Landbouwer. Op 1 nov 1808 vertrokken naar de Légion de Réserve te Versailles. Op 15 nov 1808 ingelijfd bij het 15e Rég't de Ligne, Chasseur. Gedeserteerd en op 19 mei 1809 veroordeeld tot 3 jaar Travaux Publics. Op 29 april 1811 meldt de mairie: hij is nog steeds voortvluchtig. Zijn vader is burgerlijk veroordeeld tot 12 jaar ijzers (hij sterft in het hôpital du Bagne te Lorient (Fr.) op 16 juni 1810). De moeder, alleen achtergebleven met zes kleine kinderen, is op de dool. De maire heeft er geen weet van dat de voortvluchtige conscrit ooit in de gemeente is verschenen.
3. VERSCHULDEN Joseph — Livin & Marie Cath. Van Waes — O, 22 april 1789 — O — Wever. Op 1 nov 1808 vertrokken naar de Légion de Réserve te Versailles en op 15 nov ingelijfd bij het 15e Rég't de Ligne.
4. RAEMDONCK Jean François — Jean & Jossine D'heer — Z, 15 nov 1789 — Z, Hansevelde — Landbouwer. Als de vorige, maar op 17 nov 1808 gedeserteerd. Zijn vader wordt aangehouden en hij meldt zich op 25 nov 1808. Op 22 jan 1813 zendt men hem zijn brevet de la solde de retraite: hij is gereformeerd na getroffen gewest te zijn door een kogel die zijn rechterhand heeft doorboord

- tussen duim en wijsvinger, zodat zijn twee vingers nu stijf zijn.
5. SMEKENS Pierre Livin — Jean & Marie Thérèse De Bilde — Z, 28 aug 1789 — Z, Hoek — Dagloner. Eveneens vertrokken op 1 nov 1808 naar de Légion de Réserve te Versailles, maar op 2 nov tussen Gent en Rijsel gedeserteerd. Heeft berouw en vraagt op 5 nov een feuille de route om zijn regiment te vervoegen. Aankomst op 2 dec 1808 en 's anderendaags ingelijfd bij het 15e Rég't de Ligne. Op 20 maart 1809 deserteert hij opnieuw en wordt op 19 mei 1809 veroordeeld tot 5 jaar Travaux Publics. Op 29 april 1811 is hij nog steeds voortvluchtig en zijn moeder wordt als gijzelaarster aangehouden.
  6. DE MAESSCHALCK Jean Dominique — Cathérine De Maeschalck — Z, 2 juni 1789 — Z — Dienstknecht. Eveneens vertrokken op 1 nov naar de Légion de Réserve te Versailles en op 15 nov 1808 ingelijfd bij het 15e Rég't de Ligne.
  7. VERGEYLEN Pierre Livin — Florent & Marie Jacqueline Deloose — Z, 11 okt 1789 — Z, Kamershoek — Landbouwer. Op 17 nov 1808 vervangen door Benoit Augustin Gobert, cs VII uit Gent. Deze vertrekt op 19 nov 1808 naar de Légion de Réserve en wordt op 3 dec 1808 ingelijfd bij het 15e Rég't de Ligne.
  8. VANHENDE Joseph — Pierre Jean & Colette Vandevondel — U, 3 april 1789 — U — Landbouwer. Op 31 okt uit Gent vertrokken en op 6 nov 1808 aangekomen bij het 34e Rég't de Ligne te Givet.
  9. BLOMMAERT Pierre — Henri & Anne Elisabeth Strackx — Mechelen, 17 jan 1789 — O — Dienstknecht. Idem als vorige.

We komen aldus tot volgende tabel:

	1806	1807	1808	1809	Totaal
Gevraagd	9	8	6	9	32
Opgeroepen	14	12	9	14	49
Vertrokken	8	7	5	9	29

IVe Hoofdstuk.

Het jaar 1809.

A. 1809. Veldtocht tegen Oostenrijk.

Gebruik makend van het feit dat Napoleon in beslag genomen was door zijn strijd tegen Spanje, had aartshertog Karel van Oostenrijk een nieuw leger op de been gebracht, 300.000 man sterk. Stout geworden door Napoleons afwezigheid, achtte Oostenrijk zich nu in staat de strijd tegen Frankrijk weer op te nemen. Officieel bleef Rusland intussen aan de zijde

van de Fransen, maar het bepaalde zich tot een observatieleger in Galicië.

Napoleon verloor geen tijd. Op 23 januari was hij terug in Parijs en nam aanstonds de nodige maatregelen om zijn troepen in stelling te brengen. Reeds op 3 april vertrok hij voor deze nieuwe campagne en op 13 mei was Wenen in Frans bezit. Na enkele tegenslagen wist Napoleon op 5/6 juli een beslissende nederlaag toe te dienen bij Wagram. Op 14 juli werd een wapenstilstand gesloten, maar de vrede werd eerst getekend op 14 oktober te Schönbrunn (Wenen).

Na Wagram trok Napoleon met 30.000 man naar Tirol waar op 9 april een opstand was uitgebroken onder de leiding van Andreas Hofer. Op 1 november was Napoleon de toestand weer meester. Op 20 februari 1810 werd Hofer te Mantua (It.) gefusilleerd.

B. Lichting van de klas 1810.

1. De wet.

Het senaatsbesluit van 10 september 1808 had dus, naast de 80.000 man uit de aanvullende lichting 1806 — 1809, eveneens 80.000 man uit de klas 1810 ter beschikking gesteld van het leger. Het Décret Impérial van 12 september riep dan ook de klas 1810 binnen: 60.000 man voor het actief leger en 20.000 voor de reserve. Ook voor dezen zou de vertrekdatum later bepaald worden. Deze conscripts waren geboren in 1790 en op dat ogenblik nauwelijks 18 jaar oud.

Op 31 januari 1809 verscheen nu het keizerlijk dekreet, dat als tijdstip voor de oproeping de maand februari aanduidde. (49)

Voor het Scheldedepartement betekende dit dat $1074 + 359 = 1433$ man zouden opgeroepen worden, voor het kanton Zele was dit $36 + 12 = 48$ man.

II. Het opmaken van de conscriptielijst 1810.

Zoals altijd begon dit met een lijst van de jongens geboren in het jaar 1790. Deze lijst, geverifieerd en getekend door maire Roels op 15 november 1808, bevat 140 namen (50). 60 onder hen zijn intussen gestorven (bijna 43%), 5 zijn verhuisd, 1 bleef afwezig. Aan de loting hebben er dus 74 deelgenomen. De nummers die ze hierbij getrokken hebben staan op de lijst aangetekend.

Deze lijst werd naar Dendermonde opgestuurd, samen met die van de andere vier gemeenten van het kanton. Daar werd dan de alfabetische

(49) Bulletin 222, nr 4056.

(50) GAZ. Achteraan zijn nog twee namen bijgevoegd van conscripts die niet aan de loting hebben deelgenomen.

«Tableau général des conscrits de 1810» voor het kanton opgemaakt. Op 30 november 1808 berichtte de onderprefekt aan maire Roels dat hij hem de lijst van de conscrits 1810 opstuurde (51). Deze lijst was gedagtekend op 26 november 1808 (52). Ze bevat 139 namen: 78 uit Zele (53), 22 uit Berlare, 12 uit Grembergen, 20 uit Overmere en 7 uit Uitbergen.

Tenslotte vinden we te Gent: «Conscription 1810. Département de l'Escaut, Arrondissement de Termonde, Canton de Zele. Tableau des conscrits suivant le rang qui leur a été désigné par le sort». (54) Deze lijst bevat diezelfde 139 namen; helemaal vooraan is een nieuwe naam bijgevoegd: Ringoet Pierre Jean, uit Zele, geboren in 1781 en ingeschreven als supplémentaire. Dit brengt het totaal in dit register op 140.

Op 12 januari 1809 stuurde de prefekt d'Houdetot een rondschrijven aan de maires om hen te verwittigen dat de werkzaamheden voor de conscriptie 1810 weldra zouden beginnen. Hij deed een beroep op de zorg en de waakzaamheid van de maires en op de moed en de gewilligheid van de jonge conscrits. Tevens waarschuwde hij tegen het optreden van sommige lieden die de vrees van de enen en de onwetendheid van de anderen wisten uit te buiten, door hen hun steun aan te bieden en een bedrieglijke hoop voor te spiegelen. Daarbij eisten ze steeds hogere sommen. Het was aan de maires de conscrits duidelijk voor te lichten over de conscriptiewetten, die klaar genoeg zijn (55).

Op 13 januari nodigde de onderprefekt de vijf maires van het kanton uit om op 21 januari te 9 uur te Dendermonde over te gaan tot het onderzoek van de lijst, tot de lottrekking en tot het onderzoek van de conscrits. Ze moeten een bericht uithangen om de bevolking daarover in te lichten. Daarenboven moet elke conscrit per brief verwittigd worden om op de aangegeven plaats en het aangeduide uur aanwezig te zijn (56).

III. Oproeping van de klas 1810.

De eerste voor deze lichtung aangeduide conscrits werden opgeroepen om zich op 26 februari in het klooster van de ex-Kapucijnen te Gent aan te bieden. Vandaar zouden ze na een laatste onderzoek deelnemen aan de revue du départ en naar hun eenheid optrekken. De oproepingen zouden aanhouden tot in april.

---

(51) en (52) GAZ.

(53) De 74 uit de voorgaande lijst, plus die van drie man die niet aan de loting hebben deelgenomen, plus Felies Charles Joseph, geboren te Denderbelle en wonend te Zele.

(54) RAG Schelde 1591.

(55) GAZ.

(56) GAZ.

a. *Op 2 maart vertrok een groep van 12 man naar het le Régiment d'Artillerie à pied te Straatsburg, waar ze op 23 maart aankwamen. Onder hen waren er drie uit het kanton Zele:*

1. VAN ROY Jean — Pierre & Marie Cath Van Linter — O, 8 maart 1790 — O — Dienstknecht.
2. AMELINCKX Jean François — Jean & Jossine Van Overdeyn — Asse, 4 okt 1789 — Z, Durmen — Wagenmaker. Was ziek bij de opschrijving van zijn klas (1809) en werd opgenomen in de klas 1810. Als 2e Canonnier à la 19e Cie du 1er Régt d'Art. à pied op 31 aug 1810 opgenomen in het hospitaal te Salamanca (Sp.) en er op 5 sept daaropvolgend gestorven. Waterzucht (hydropsie universelle).
3. VERMEIREN Silvestre — Charles & Isabelle Gietaert — Wichelen, 28 april 1790 — O — Dienstknecht.

b. *Op dezelfde 2 maart vertrok een groep van 24 man naar het 3e Régiment Cuirassiers te Sarreguémies (Moezel), waar ze op 18 maart aankwamen. Onder hen waren er twee uit het kanton Zele:*

1. VERSCHULDEN François — Dominique & Claire Beertens — U, 22 mei 1790 — U — Landbouwer.
2. HEIRMAN Séraphin — Egide François & Marie Thérèse Blankaert — B, 7 okt 1790 — B — Landbouwer. Als Cuirassier 3e Régt 3e Esc. 7e Cie op 21 nov 1809 opgenomen in het hospitaal te Rheydt (bij Dusseldorf) en er twee dagen later gestorven. Koorts.

Een tweede groep, opgeroepen op 20 maart, vertrok op 23 maart naar hetzelfde regiment en kwam er aan op 8 april. De groep telde 14 man waaronder een uit het kanton Zele:

QUINTELIER Jean Baptiste — Antoine & Thérèse Maes — St Niklaas, 3 juli 1790 — Z, Bos — Dienstknecht.

c. *Op 3 maart vertrok een groep van 77 man naar het 7e Régt. Hussards te Roermond, waar ze op 11 maart aankwamen. Er waren 4 man bij uit het kanton Zele:*

1. VERDONCK Jacques — Pierre Jean & Charlotte Heirman — Z, 14 nov 1790 — Z, Kamershoek — Landbouwer. Zijn vader kreeg een brief uit Roermond, gedateerd op 6 juli zonder jaartal, hem bezorgd door dame J.E. Matthei, handelaarster aldaar, waarin gemeld werd dat hij ziek was. Op 18 maart 1811 kreeg hij zijn congé de réforme. Feuille de route, gedateerd 27 maart 811, in GAZ. Hij nam deel aan de campagne 1809 met de Armée du Nord.
2. VAN LOKEREN Jean François — Pierre & Marie Joséphine Vlassenroot — Z, 14 okt 1790 — Z, Rinkhout — Landbouwer.
3. DESCHRIJVER Jean Baptiste — Pierre & Jeanne Cath. Christiaens — Z, 2 jan 1790 — Z, Kamershoek — Dagloner.

Gedeserteerd. Op 23 sept 1809 veroordeeld tot 5 jaar Travaux Publics. Op 22 feb 1810 vraagt de maire aan de prefekt de toelating om zijn vader aan te houden. Vader aangehouden door de maire van Berlare en naar Gent gestuurd. Protest van vrouw Deschrijver: de ouders kunnen er toch niets aan doen dat hun zoon deserteert. Vader Deschrijver wordt op 25 okt vrijgelaten. In de nacht van 24 op 25 april 1811 wordt de deserteur aangehouden door de gendarmerie te Destelbergen (Brief in GAZ, 29 april 1811).

4. GOOSSENS Alexander — Egide François & Cath. Berckmoes — Z, 22 feb 1790 — Z, Veldeken — Landbouwer. Vervangen door P.J. Steppe, cs 1808 uit Aalst.

d. Op 4 maart vertrok een groep van 206 man naar het 4e Rég't de Ligne te Nancy en kwam aldaar aan op 20 maart. 21 man uit het kanton Zele maakten er deel van uit:

1. DE CALUWE Jean Baptiste — Philippe & Adrienne Haentjens — O, 11 april 1790 — O — Landbouwer.
2. DE GRAUWE Jean — Jean Baptiste & Jeanne Vanhecke — B, 16 juli 1790 — B — Dagloner.
3. VAN HEMELRIJCK Ferdinand — Hubert & Anne Van Hallenis — O, 13 mei 1790 — O — Kleermaker. Sedert 3 juni 1809 afwezig uit zijn eenheid en in nov 1810 van de regimentslijsten geschrapt. Reden onbekend.
4. GOOSSENS Jean — Pierre Emmanuel & Marie Coppieters — O, 12 maart 1790 — O — Landbouwer.
5. DE PUYSSOLAER Dominique — Eloi & Jossine Marie Drieghe — O, 17 feb 1789 — O — Landbouwer.
6. COPPIETERS Charles Louis — Pierre François & Isabeau De Bock — Z, 9 okt 1790 — Z, — Dagloner. Afwezig bij de loting, refractaire verklaard op 28 sept en veroordeeld op 2 dec 1809. Op 29 april 1811 schrijft de maire: men gelooft dat hij in dienst is bij de Hollandse marine. Hij is niet meer verschenen in de gemeente en heeft geen ouders meer.
7. PELEMAN Pierre Joseph — Jean Baptiste & Jeanne Cath. Demey — G, 17 april 1790 — G — Landbouwer.
8. ROELS Henri — Jean Baptiste & Jeanne Marie Derijcke — Z, 23 nov 1790 — Z, Bos — Kleermaker. Als fusilier 4e Rég't de Ligne, 4e Bon 4e Cie opgenomen in het Grand Hôpital de l'Académie de Joséphine te Wenen op 10 juni en er overleden op 18 juni 1809. Koorts.
9. DE BOCK Pierre François — Josse & Cathérine Roels — Z, 12 sept 1790 — Z, Stokstraat — Wever.
10. TRIEST Pierre — Corneille & Marie Cath. Steels — B, 3 dec 1790 — B — Wever.
11. COPPEJANS Augustin — Emmanuel & Anne Cath. Devetter — O, 18 aug 1790 — O — Dienstknecht.

12. DEWILDE Charles François — Egide François & Jeanne Marie Mees — Z, Durmen — Landbouwer. Gedeserteerd, op 7 okt 1809 bij verstek ter dood veroordeeld. Op 29 april 1811 schrijft de maire dat hij nog steeds voortvluchtig was en dat zijn moeder als gijzelaarster werd aangehouden. Hij gaf zich vrijwillig aan op 26 april 1811 en werd 's anderendaags door de veldwachter naar Gent gebracht. Vandaar werd hij naar het depot gezonden te Vlissingen waar hij op 13 mei 1811 aankwam.
13. VAN DRIESSCHE Constantin — Adrien François & Cathérine Klinck — B, 18 feb 1790 — B — Landbouwer.
14. VAN MALDEREN Dominique — Josse & Jeanne Marie Coppie-
ters — B, 26 maart 1790 — B — Dagloner.
15. DEVOS Guillaume — Egide & Louise Vergeylen — Wichelen, 1
jan 1790 — G — Werkman.
16. AENDENBOOM François — Jacques & Isabeau Van Doorslaer —
Z, 10 okt 1790 — Z, Durmen — Landbouwer. Op 21 maart 1809
vervangen door Emmanuel Duykers, cs 1808 uit Gent, die op 31
maart vertrekt en op 15 april 1809 aankomt bij het 4e Régt de
Ligne. Toen deze zelf opgeroepen werd bij de Levée Complémentaire,
is Aendenboom zelf opgetrokken in zijn plaats naar het 25e
Régt de Ligne. Gedeserteerd en na zijn desertie vervangen door
J.P. Detemnerman, cs 1808 uit Oosterzele, die op 4 jan 1810 bij
het 25e aankomt.
17. HEIRWEGH Jacques Ferdinand — Jean François & Jeanne
Jacqueline D'Hulst — Z, 30 april 1790 — Z, Stokstraat — Wever.
18. JANSSENS Jean Baptiste — Michel & Marie Debacker — B, 15
aug 1790 — B — Herder.
19. DECK Amand — Jean Baptiste & Marie Schickx — B, 24 okt 1790
— B — Schoenmaker. Op 17 feb 1809 vervangen door zijn broeder
Séraphin, cs 1808, Wetteren, die op 20 maart aankomt bij het 4e.
20. VAN AVERMAET Jean Josse — André & Madeleine Delandsheer
Z, 23 juli 1790 — Z, Dijk — Leerlooier. Vervangen door J.B.
Guilliaems, cs 1809, Scheldewindeke, die op 13 mei 1809 bij het 4e
aankomt.
21. VERGEYLEN Egide François — Jacques & Anne Cornélie
Méchant — Z, 13 april 1790 — Z, Bos — Landbouwer. Vervangen
door Josse Elegeert, cs 1808, Heusden, die op 26 maart aankomt bij
het 100e Régt de Ligne.

Werden op 28 maart naar Gent opgeroepen en kwamen op 15 april bij het 4e Régt de Ligne te Nancy aan:

1. DE BOCK Pierre — Pierre Jean & Marie De Maerschalck — B, 30
juli 1790 — B — Landbouwer.
2. COPPENS Pierre Joseph — Jean Baptiste & Marie Adrienne
Debock — Oudegem, 4 sept 1790 — Z, Durmen — Wagenmaker.

Een volgende groep van 25 man, onder wie een uit het kanton Zele, opgeroepen op 10 april, vertrok op 12 april naar hetzelfde regiment en kwam daar op 28 april aan:

ROSSEEL Benoit Jerome — Josse Ignace & Marie Cath. Goossens — Z, 25 feb 1790 — Z, Heikant — Landbouwer. Gedeserteerd onderweg te Brussel op 19 april, aangehouden en naar zijn regiment gestuurd op 29 april. Op 6 juli uitgesteld wegens klieren tot 1811 en op 27 nov 1809 definitief afgekeurd.

Een laatste groep van 12 man, waaronder een uit het kanton Zele, vertrok naar hetzelfde regiment en kwam op 13 mei te Nancy aan:

QUINTELIER Jean François — Jacques & Marie Jacqueline Coppeters — Z, 8 maart 1790 — Z, Bos — Landbouwer.

e. Op 12 maart vertrok een groep van 36 man naar Parijs om deel uit te maken van de Garde Impériale. Ze kwamen aan op 24 maart. Onder hen was er een man uit het kanton Zele:

VAN LANGENHOVE Martin — Jean Baptiste & Pétronelle Dewilde — Z, 18 okt 1781 — Waasmunster — Leurder: Vervanger van Christiaens Jean, cs 1810 uit Elversele. Zelf is hij cs jaar XI. Als fusilier le Rég't de la Garde Impériale 2e Bon 4e Cie opgenomen in het militair hospitaal te Straatsburg op 7 jan en er overleden op 11 jan 1810. Koorts (56 bis).

f. Op 24 maart vertrok uit Gent een groep van 24 man naar het 100e Rég't. de Ligne te Metz waar ze aankwamen op 6 april. Daaronder waren er twee man uit het kanton Zele:

1. JACOBS Séraphin — Jean François & Jeanne Verbeken — O, 22 dec 1790 — O — Landbouwer.
2. D'HOLLANDER Jacques — Egide & Anne Jacqueline Tackaert — B, 11 mei 1790 — B — Landbouwer.

Van het kontingent 36+12 waren aldus reeds 38 man vertrokken.

C. Aanvullende lichte uit de klassen 1806 en 1810.

1. Het senaatsbesluit.

Op 25 april 1809 verscheen een senaatsbesluit dat 30.000 man uit de klas 1810 en 10.000 uit de klassen 1806 - 1809 ter beschikking van de regering stelde (57). Deze laatsten waren bestemd voor de regimenten die de keizer bij het leger vergezelden. Op 9 mei 1809 zond de onderprefekt de

---

(56bis) In het jaarboek *Heem- en Oudheidkundige Kring Zele, 1980-81*, blz 98 werd verkeerdelijk het jaar 1807 opgegeven.

(57) *Bulletin 234, nr 4317.*

lijsten van de conscrits opgeroepen om deel uit te maken van deze aanvullende lichterij (58).

Zestien dagen later, 25 mei, bericht prefekt d'Houdetot dat de opgeroepen conscrits uit de klas 1810 op 20 mei te Gent moeten zijn en die van de andere klassen op de 25e van dezelfde maand. De lijst, ter inzage in het sekretariaat van de gemeente, bevat het aantal vereist voor het kontingent vermeerderd met de helft om de plaats in te nemen van de gereformeerden, de vrijgestelden als gehuwd en de achteraan het depot geplaatsten. (59)

II. Oproeping van de 30.000 man uit de klas 1810.

Twaalf conscrits uit het kanton Zele gaven gevolg aan het bevel om zich op 20 mei te Gent te bevinden en vertrokken van daar naar de hun aangewezen eenheid:

1. BLANCKAERT Jacques Ferdinand — Pierre François & Claire Baeyens — Z, 30 sept 1790 — Z, Heikant — Dagloner. Kwam op 6 juni 1809 aan bij het 25e Rég't de Ligne. Bij vergissing nog eens opgeroepen op 23 okt 1809 en refractaire verklaard. Op 29 april 1811 noteert men op de mairie: in dienst bij het 3e Rég't de Ligne, zoals blijkt uit zijn brief van 9 aug 1810 uit Duinkerke.
2. DEWILDE Joseph Emmanuel — Jacques & Marie Saeys — Z, 27 jan 1790 — Z, Veldeken — Dagloner. Ingelijfd bij het 4e Rég't de Ligne te Nancy op 6 juni 1809. Gedeserteerd en op 5 juli 1809 veroordeeld. Krijgt op 28 juni 1810 een paspoort om zich bij de prefekt te Gent te melden en amnestie te bekomen. Vrijgesproken van desertie en ter beschikking van de gendarmerie gesteld om naar zijn eenheid gebracht te worden op 17 aug 1810. In 1815 noteert de mairie: 4e Chasseurs à pied, teruggestuurd als vreemdeling.
3. DE LEENHEER Jacques — Jean François & Marie Pieters — Z, 21 juli 1790 — Z, Meerskant — Landbouwer. Eveneens aangekomen bij het 4e Rég't de Ligne op 6 juni 1809 en gedeserteerd. Meldt zich eveneens vrijwillig en wordt door de gendarmerie naar zijn eenheid gebracht op 6 juni 1810.
4. DE BLOCK Pierre Joseph — Emmanuel & Marie Jos. Waterschoot — Z, 1 feb 1790 — Z, Dorp — Glazenmaker. Eveneens op 6 juni aangekomen bij het 4e Rég't de Ligne.
5. VAN DRIESSCHE Henri Marin — Jacques & Jeanne Cath. Vandermoeren — Z, 16 feb 1790 — Z, Durmen — Landbouwer. Op 8 juni 1809 aangekomen bij het 12e Rég't de Ligne. Op 1 april 1811 als chasseur bij het 3e Rég't de Ligne, 2e Bon 3e Cie opgenomen in het hôpital St. Cyprien te Gerona (Sp.) en er gestorven op 29 mei 1811. Koorts.

(58) GAZ. De lijsten ontbreken. De brief geeft als datum voor het senaatsbesluit 18 april.

(59) GAZ. De lijsten ontbreken. De eigenaardige datering van de brief is juist.

6. GEERINCK Jean François — Augustin & Claire Van Haver — Z, 9 mei 1790 — Z, Zandberg — Wever. Eveneens op 8 juni aangekomen bij het 12e Rég't de Ligne.
7. VERCAUTEREN Egide François — Marcel & Marie Van Damme — Z, 22 feb 1790 — Z, Veldeken — Landbouwer. Op 11 juni aangekomen bij het 3e Rég't Dragons — gedeserteerd en op 2 juli 1809 veroordeeld tot 5 jaar Travaux Publics. In mei 1810 congé de réforme wegens kwetsuur aan het linkerbeen.
8. DE BOCK François — Jean & Marie Cath. Wesemael — B, 9 maart 1790 — B — Landbouwer. Op 12 juni 1809 aangekomen bij het 2e Rég't Cuirassiers (Sp.). Op 11 jan 1811 als cuirassier 13e Rég't 5e Esc. 2e Cie opgenomen in het militair hospitaal te Saragossa (Sp.) en er op 22 feb 1811 overleden. Koorts.
9. DE GEEST François — Pierre Jean & Jossine Verbeken — O, 22 maart 1790 — O — Landbouwer. Op 24 juni 1809 aangekomen bij het 21e Rég't de Ligne.
10. VAN CAUTEREN Charles Jean — Jean & Marie Jos. Coppieters — Z, 3 jan 1790 — Z, Heikant — Landbouwer. Idem als voorgaande.
11. SCHEPENS Pierre François — Joseph & Jeanne Marie Vlaeminck — Z, 28 sept 1790 — Z, Wezepoel — Landbouwer. Idem als voorgaande. Op 6 maart 1811 schrijft hij dat hij opgenomen is in het hospitaal te Wenen wegens gezwollen benen en roos.
12. DE STROOPER Joseph Emmanuel — Jean Josse & Jeanne Raemdonck — Z, 27 jan 1790 — Baasrode — Kleermaker. Op 5 juli 1809 aangekomen bij het 21e Rég't de Ligne.

III. *Oproeping van de 10.000 man uit de klassen 1806—1809.*

Zeven conscrits uit het kanton Zele waren opgekomen te Gent op 25 mei 1809:

1. COPERS Benoit — Jean Baptiste & Cathérine Lockafeir — Z, 1 okt 1785 — Z, Zandberg — Wever. Klas 1806. Bestemming onbekend. In de mairie noteert men in 1815: soldaat, zonder nieuws sedert 5 jaar.
2. DEWILDE Pierre François — Adrien François & Angeline Dhaese — Z, 6 feb 1787 — Z, Heikant — Landbouwer. Klas 1807. Eerst achteraan depot geplaatst wegens broederdienst, maar uit depot genomen omdat deze refractaire was. Op 19 juni 1809 aangekomen bij de Conscrits de la Garde.
3. DESCHRIJVER Jacques Ferdinand — Jacques & Isabeau Van Lokeren — Z, 28 okt 1788 — Z, Kamershoek — Landbouwer — Klas 1808. Op 25 feb 1808 in depot wegens broederdienst, maar uit depot genomen na de veroordeling van zijn broeder. Aangekomen bij het 2e Rég't Cuirassiers. Op bevel van de minister op 27 juni 1809 overgeheveld naar het 100e Rég't de Ligne. In 1815 schrijft de

- mairie : 5 jaar in Franse dienst, 100e Rég't de Ligne, teruggezonden als vreemdeling.
4. VAN CAUTEREN Augustin — Jean François & Jeanne Eeckhout — Z, 23 feb 1788 — Z, Durmen — Landbouwer — Klas 1808. Eerst achteraan depot wegens broederdienst, maar uit depot genomen na veroordeling van zijn broeder. Op 29 juli 1809 aangekomen bij de Conscrits de la Garde. Als soldaat bij het 2e Rég't conscrits de la Garde Nationale, 2e Bon 3e Cie opgenomen in het hospitaal van Aranda (Sp.) op 8 sept 1810 en er gestorven op 6 okt 1810. Koorts.
  5. COOREMAN Pierre Ferdinand — Pierre Ignace & Marie Haegens — Z, 18 okt 1788 — Z, Kouter — Wever — Klas 1808. Op 22 juli 1807 in depot wegens broederdienst, maar uit depot genomen na de veroordeling van zijn broeder. Op 19 juni 1809 aangekomen bij de Conscrits de la Garde.
  6. VAN DOORSELAERE Pierre — Corneille & Jeanne Cath. Jacobs — O, 14 nov 1788 — O — Dienstknecht — Klas 1808. Op 24 juni 1807 achteraan depot wegens broederdienst, maar uit depot genomen. Op 7 juli 1809 aankomst bij de Conscrits de la Garde.
  7. DE BOCK Jean — Pierre & Marie Decraecker — O, 19 aug 1788 — O — Landbouwer — Klas 1808. Op 22 juli 1807 in depot wegens broederdienst, maar uit depot genomen. Aankomst bij de Conscrits de la Garde op 7 juli 1809.

IV. Enkele afzonderlijke oproepingen.

Om de leemten aan te vullen, veroorzaakt door refractaires en deserteurs, werden ook enkele conscrits afzonderlijk opgeroepen:

1. POPPE Pierre — Bernard & Marie Thérèse Nelis — Z, 25 dec 1786 — Z, Veldeken — Werkman — Klas 1806. Op 1 april 1807 achteraan depot geplaatst. Op 17 jan 1809 opgeroepen te Gent en op 20 jan vertrokken naar het 4e légion de réserve te Versailles. Op 4 feb 1809 ingelijfd bij het 2e Rég't de Ligne.
2. D'HAESE Simon Sévère — Jean & Marie D'hauwe — Z, 7 sept 1786 — Z, Heikant — Landbouwer — Klas 1806. Opgeroepen te Gent op 17 feb 1809 en vertrokken op 20 feb. Onderweg gedeserteerd en veroordeeld op 2 sept 1809. Amnestie op 23 maart 1810. Aangekomen bij het 12e Rég't de Ligne op 10 mei 1810. Schreef als soldaat 12e Rég't de Ligne, 4e Bon 4e Cie brief uit Mézières (Dép. des Ardennes) op 16 juli 1810. In 1815 noteert de mairie: Frankrijk, 50e Rég't de Ligne, 6 jaar, teruggestuurd als vreemdeling.
3. DE RIJCKE Pierre — Jean & Angélique Govaerts — O, 17 april 1786 — O — Dagloner — Klas 1806. Op 20 feb 1809 vertrokken naar het 4e Légion de réserve te Versailles. Ingelijfd bij het 4e Rég't de Ligne op 6 maart 1809.

4. CRAEY Jacques Benoit — Pierre François & Marie Deschrijver — Z, 7 april 1788 — Z, Kouter — Wever — Klas 1808. Op 5 april 1808 vertrokken naar Gent. Op 28 maart 1815 vanuit Brussel door de kommandant van het 4e Bon Infanterie de Ligne gesignaleerd als deserteur sedert 18 maart 1815.
5. DE BRUYCKER Louis — Gilles & Cathérine De Lasnoy — O, 19 jan 1787 — O — Landbouwer — Klas 1807. Op 19 feb 1807 naar depot (broeder gestorven in dienst). Opgeroepen op 10 april 1809. Vervangen door Jean Van Landuyt, cs jaar VIII uit Iddergem, die op 21 april 1809 wordt ingelijfd bij het 2e Rég't de Ligne.
6. JACQUEMIJNS Jean Baptiste — Josse & Angélique Van Hauwermeiren — O, 16 maart 1786 — O — Landbouwer. — Klas 1806. Vervangen door Diaert Louis, cs VII, kanton Herzele. Deze vertrekt op 27 april 1809 naar het 13e Rég't Chasseurs à Cheval en komt aan op 21 mei 1809.

D. Oproeping van de Garde Nationale.

Toen een Engelse vloot de Scheldemonding invoer tot voor Vlissingen, werd op 2 augustus 1809 ijlings een beroep gedaan op de Garde Nationale. Deze was reeds onder het Directoire opgericht (28 prairial III, 16 juni 1795), als een burgerwacht waarvoor alle Fransen van 16 tot 60 jaar konden opgeroepen worden.

Er werd een leger samengetrokken rond Antwerpen onder generaal Bernadotte. Het Scheldedepartement moest hiervoor 6.000 man leveren, maar uit het kanton Zele werden er geen opgeroepen. Op 7 september werd de lichter voor de Garde Nationale uitgebreid tot het gehele keizerrijk.

Intussen maakte Bernadottes leger een treurige indruk. Toen de Engelse vloot zich terugtrok en alle gevaar geweken scheen, schorste Napoleon de mobilisatie. Uit het Scheldedepartement waren er op 15 augustus 1809 1.300 man opgetrokken, die evenwel reeds in januari 1810 terugkeerden. (60)

E. Supplémentaire lichter uit de klassen 1806 tot 1810.

I. Het senaatsbesluit.

Op 5 oktober 1809 verscheen een senaatsbesluit dat nog eens 36.000 man uit de klassen 1806 tot 1810 ter beschikking van het leger stelde (61).

II. *De oproepingen.*

---

(60) *Vanderhaegen, bl. 539-540.*

(61) *Bulletin 245, nr 4741.*

De klas 1806 werd opgeroepen op 20 okt, de andere klassen op 23 oktober.

1. DEWILDE Joseph — Josse & Marie Thérèse De Vleeschouwer — G, 23 juli 1786 — G — Werkman — Klas 1806. Vertrokken op 22 nov 1809. Begin maart 1810 gedeserteerd te Versailles en op 6 maart 1810 aangehouden. Aangekomen bij het 23e Rég't de Ligne op 6 dec 1810.
2. GOVAERT Pierre Daniel — Jacques & Marie Thérèse Dewandel — G, 3 nov 1785 — G — Werkman — Klas 1806. Op 18 dec 1809 aangekomen bij het 25e Rég't de Ligne.
3. VERGEYLEN Jean François — Florentin & Marie Deloose — Z, 26 nov 1786 — Z, Kamershoek — Landbouwer — Klas 1806. Ter aanvulling opgeroepen op 1 dec 1809. Aangekomen bij het 12e Rég't de Ligne op 4 jan 1810.
4. RAPPE Emmanuel — Louis & Anne Cath. De Kimpe — B, 16 jan 1787 — B — Landbouwer — Klas 1807. Op 28 okt 1809 vertrokken naar het 112e Rég't de Ligne te Alessandria (It.). Gedeserteerd.
5. VANDENBOSSCHE Jean — Jean Charles & Marie Matthijs — O, 15 april 1787 — O — Landbouwer — Klas 1807. Op 28 okt 1809 vertrokken en op 24 dec 1809 aangekomen bij het 112e Rég't de Ligne te Alessandria. Gedeserteerd.
6. DEWILDE Joseph Benoit — Jean Baptiste & Jeanne Marie Desmet — Z, 9 juli 1787 — Z, Wezepoel — Landbouwer — Klas 1807. Op 23 okt 1809 vertrokken en op 8 nov 1809 aangekomen bij de Tirailleurs et conscrits de la Garde. De mairie in 1815: niet teruggekeerde soldaat.
7. SAMSON Charles — Jean Baptiste & Anne Blendeman — B, 15 dec 1787 — B — Werkman — Klas 1807. Eerst op 15 maart 1810 opgeroepen. Bleef afwezig. Refractaire verklaard op 19 nov en op 28 nov 1810 veroordeeld. Meldt zich vrijwillig op 15 feb 1811. Vertrokken naar het depot voor refractaires te Breskens, waar hij op 4 maart 1811 aankomt.
8. VAN AVERMAET Jean Baptiste — Daniel & Dorothée Raemdonck — Z, 21 juni 1788 — Z, Burg — Landbouwer — Klas 1808. Op 20 nov 1809 aangekomen bij het 12e Rég't de Ligne. Als chasseur in het depot van dit regiment opgenomen in het hôpital Val-de-Grâce te Parijs op 11 jan 1810 en er op 21 feb 1810 overleden. Koorts.
9. VANDEWIELE Adrien François — Jean Baptiste & Jossine Vandermeulen — B, 13 dec 1788 — B — Dagloner — Klas 1808. Aangekomen bij de Conscrits de la Garde op 8 nov 1808.
10. MARISSSEN David — Egide & Elisabeth Dhaese — B, 10 april 1789 — B — Dagloner — Klas 1809. Op 29 okt 1809 vertrokken naar het 12e Rég't de Ligne en onderweg gedeserteerd. Amnestie en

gebracht naar het 22e Rég^t Chasseurs à Cheval op 24 juni 1810. Weer gedeserteerd en op 14 nov 1810 bij verstek veroordeeld tot 3 jaar Travaux Publics.

11. JANSSENS Pierre Jean — Jacques & Marie Thérèse Goossens — B, 20 feb 1789 — B — Wever — Klas 1809. Op 29 okt 1809 vertrokken naar het 12e Rég^t de Ligne. Onderweg gedeserteerd en op 26 jan 1810 aangehouden. Op 9 maart 1810 aangekomen bij het 12e Rég^t de Ligne.
12. SAMSON Alexis — Jean Baptiste & Anne Blendeman — B, 10 maart 1789 — B — Dagloner — Klas 1809. Broeder van nr 7. Op 29 okt 1809 vertrokken naar het 12 Rég^t de Ligne, maar onderweg gedeserteerd. Amnestie. Op 24 juni 1810 vertrokken naar het 22e Rég^t Chasseurs, waar hij op 7 juli 1810 aankomt.
13. DE CALUWE Emmanuel — Marcel & Jeanne Cath. Craey — Z, 27 okt 1789 — Z, Stokstraat — Landbouwer — Klas 1809. Op 29 okt vertrokken en op 11 nov 1809 aangekomen bij het 12e Rég^t de Ligne.
14. VAN DOOREN Dominique — Marcel & Jeanne De Gelder — Z, 3 okt 1789 — Z, Heikant — Landbouwer — Klas 1809. Zoals de vorige.
15. GOOSSENS Daniel — Jacques & Thérèse Bauwens — Z, 5 sept 1790 — Z, Kamershoek — Landbouwer — Klas 1810. Op 6 dec 1809 aangekomen bij het 25e Rég^t de Ligne (Armée d'Espagne), chasseur au 4e Bon'auxiliaire 3e Cie. Opgenomen in het hospitaal van Leon (Sp.) op 1 aug en er op 15 aug 1810 overleden. Koorts.
16. ZAMAN Benoit — Jean François & Marie Van Linter — B, 1 maart 1790 — B — Landbouwer — Klas 1810. Op 2 dec 1809 vervangen door J.B. Fruythof, cs 1806, Zele. Deze komt op 18 dec 1809 aan bij het 25e Rég^t de Ligne.

Op 3 november kon te Gent volgend bilan opgemaakt worden (62):

<i>Klas</i>	<i>Kontingent</i>	<i>Vertrokken</i>	<i>Te veel</i>	<i>Te weinig</i>
1806	4	3		1
1807	3	3		
1808	2	2		
1809	4	5	1	
1810	1	2	1	
	14	15 (63)	2	1

(62) RAG HF B32.

(63) Van de 16 vermeldde moet nr 7 niet medegemeld worden, daar hij dan nog niet vertrokken is.

IV. *Verdere oproepingen.*

1. Op 28 oktober 1809 bericht de onderprefekt dat, door de vele vrijstellingen bij deze supplementaire lichting, verscheidene kantons hun kontingent niet volledig kunnen leveren. Daardoor ziet de prefekt zich verplicht over te gaan tot nieuwe oproepingen. Voor het kanton Zele zijn dat drie man uit de klas 1806 en een uit de klas 1810. Het blijkt echter dat van de drie uit 1806 er een reeds gestorven is, een gereformeerd en een vrijgesteld als gehuwde. De man uit de klas 1810 wordt bij zijn aankomst te Gent aanstonds gereformeerd zodat de hele operatie niets opbrengt. (64)

2. Op 13 november laat de onderprefekt weten dat een nieuwe oproeping nodig is. Zele moet hiertoe bijdragen met één man uit de klas 1810, namelijk Blanckaert Jacques Ferdinand. Deze is evenwel reeds vertrokken in gevolge het senaatsbesluit van 25 april en is op 6 juni 1809 aangekomen bij het 25e Rég de Ligne. Het wordt dus weer een maat voor niets. (65)

3. Op 23 november komt er een lange brief van prefekt d'Houdetot, waarin hij zijn beklag doet over de gebrekkige afwerking van deze supplementaire lichting, doordat vele conscrits niet zijn opgedaagd. Dit moet gedaan zijn: het is niet goed te praten dat conscrits een goed nummer getrokken hebben en nu moeten inspringen voor minder gelukkige kameraden die hun plicht niet nakomen. De gendarmerie heeft enkele tijd deze binnenlandse vijanden moeten ongemoeid laten om onze kusten te verdedigen. Nu echter zal ze met verdubbelde ijver deze taak weer opnemen. De prefekt zelf zal de wetten terzake met alle gestrengheid toepassen en hij durft rekenen op de ijver van de maires. (66)

Zo eindigde het jaar 1809, waarin niet minder dan 156.000 conscrits opgeroepen werden waarvan 90 in het kanton Zele.

Ve Hoofdstuk.

De jaren 1810 en 1811.

A. Jaren van voorbereiding.

Einde 1809 had Napoleon, die absoluut een dynastie wou vestigen, zijn kinderloos gebleven huwelijk met Joséphine de Beauharnais laten ontbinden. Op 2 april 1810 ging hij een nieuw huwelijk aan met de erfprinses van Oostenrijk Marie Louise.

---

(64), (65), (66) GAZ.

In mei 1810 maakte het bruidspaar een reis door ons land en kreeg de bevolking de gelegenheid de keizer en de nieuwe keizerin toe te juichen. Juichten ze echter Marie Louise toe als bruid van Napoleon of als vertegenwoordigster van hun vroegere Oostenrijks vorstenhuis?

De geboorte van Napoleons zoon, de koning van Rome, wekte wel enig entoesiasme in het land, maar daar werd weldra een domper opgezet door zijn moeilijkheden met de Paus, die hij een gedwongen verblijfplaats aanwees. Toen Napoleon in het najaar van 1811 opnieuw door ons land reisde, was het onthaal vanwege de bevolking heelwat koeler.

Tijdens de jaren 1810 en 1811 konden de Franse generaals in Spanje nog steeds de overwinning niet afdwingen. Hoewel dit een groot deel van het leger in beslag nam, begon Napoleon zich gedurende deze beide jaren onverdroten voor te bereiden op een nieuwe veldtocht: de oorlog tegen Rusland.

B. Enkele alleenstaande oproepingen in 1810.

In het jaar 1810 hadden geen grote lichteningen plaats. Wel werden, om de deserteurs en refractaires te vervangen, nog enkele conscrits opgeroepen, die door de omstandigheden niet met hun klas waren opgeroepen geworden. In het kanton Zele geldt dit:

1. GEERINCK Joseph Emmanuel — André & Véronique Heirwegh — Z, 16 dec 1790 — Z, Huivelde — Landbouwer — Klas 1810. Op 25 dec 1809 achteraan het depot wegens broederdienst (Jean Baptiste, klas 1807). Nadat zijn broeder op 7 mei 1807 deserteerde uit het 24e Rég^t de Ligne, werd hij op 24 feb 1810 uit het depot genomen. Zijn broeder genoot van de amnestie op 25 maart 1810. Hij zelf werd op 25 juli opgeroepen en vertrok op 30 juli 1810 naar de Compagnie de Réserve de l'Escaut. In 1815 noteert men op de mairie: 31/2 jaar in Franse dienst, 37e Rég^t de Ligne, teruggestuurd als vreemdeling.
2. D'HOOGHE Jean Baptiste — Joseph & Anne Jacqueline Heirman — Z, 19 feb 1790 — Z, Veldeken — Landbouwer — Klas 1810. Op 29 maart 1809 achteraan het depot wegens broederdienst. Op 13 okt 1810 uit het depot genomen volgens het Décret Impérial van 8 okt 1810. Op 9 nov 1810 ingelijfd in de Compagnie de Réserve de l'Escaut.
3. D'HEER Bernard — Pierre & Anne Jacqueline Roels — Z, 6 dec 1789 — Z, Hansevelde — Landbouwer — Klas 1809. Opgeroepen op 28 dec 1810 en vervangen door Pierre Story, cs 1809, Gent, die op 22 jan 1811 wordt ingelijfd in de Compagnie de Réserve de l'Escaut.

Wanneer rekruteringsofficier Méchin op 9 november 1810 het bilan

opmaakte van de lichteningen 1809 en 1810, noteerde hij voor het kanton Zele: (67)

1809: te leveren: 53 — geleverd: 51 — tekort: 2.

1810: te leveren: 48 — geleverd: 51 — teveel: 3.

C. Conscriptie van de klas 1811.

I. De wet.

Op 13 december 1810 vaardigde de senaat een besluit uit dat 120.000 man uit de klas 1811 ter beschikking stelde van de regering. (68). Op dezelfde dag besloot de senaat 10.000 man uit elk van de klassen 1813, 1814, 1815 en 1816 ter beschikking van de minister van de marine te stellen. Deze zouden gelicht worden in de 30 zogenaamde maritieme departementen, waartoe ook dit van de Schelde behoorde. (69)

Op 3 februari 1811 volgde het Décret Impérial dat de lichterij beval van 120.000 man uit de klas 1811, namelijk 80.000 man voor het actief leger en 40.000 voor de reserve (70). Alle voorbereidende werkzaamheden moesten tegen 25 maart afgelopen zijn zodat de rekruteringskommissie op die datum haar zitting zou kunnen houden. Het eerste detachement van elk departement moest op 10 april vertrekken.

Op 19 februari 1811 bepaalde een nieuw senaatsbesluit dat voor de lichterij van de 40.000 man voor de marine eveneens een beroep kon gedaan worden op de klassen 1811 en 1812 (71).

Voor het Arrondissement Dendermonde betekende dit een bijdrage van 366 man voor het landleger en 69 voor de marine. Het kanton Zele moest enkel bijdragen voor het landleger en wel 35 man (72).

Op 1 juli 1811 bepaalde een nieuw Décret Impérial dat ook de reserve van de klas 1811 zou opgeroepen worden. De eerste vertrekken werden bepaald op 15 augustus, de laatste op 31 augustus. Op 12 juli bepaalde de prefekt, belast met de verdeling van de 402 man voor het Scheldepartement over de vier arrondissementen, het aandeel voor het arr. Dendermonde op 117 man. Voor het kanton Zele bepaalde de onderprefekt het aandeel op 12 man. (73) De lichterij van de klas 1811 kwam het kanton op 47 man te staan. (35 + 12).

---

(67) RAG HF B33.

(68) Bulletin 331, nr 6160.

(69) Bulletin 331, nr 6161.

(70) Bulletin 348, nr 6495.

(71) Bulletin 352, nr 6533.

(72) Besluit A. Devos, 28 februari 1811, Gaz. (Affiche).

(73) Affiche GAZ, 13 juli 1811.

Conscription 1811.

AVIS.

L'AUDITEUR, PRÉFET, Membre de la Légion d'Honneur, rappelle aux Conscrits de la classe de 1811 du canton de *Selle* que le Conseil de recrutement tiendra sa séance pour l'examen de ceux d'entre eux qui ont réclamé l'exemption ou l'exception, ou le placement à la fin du dépôt, ou leur réforme pour cause d'infirmité, ou enfin la faculté de la substitution ou du remplacement, le *quatre* Avril prochain, à *Termonie*

En conséquence, ceux qui se trouvent dans l'un des cas ci-dessus, devront se présenter devant le Conseil en personne et munis des pièces justificatives de leurs droits, s'ils ne les ont déjà remises au Sous-préfet de leur arrondissement. Ceux qui demanderont à être réformés et qui n'ont pas encore fait la remise du relevé de leurs contributions, devront le déposer sur le Bureau du Conseil avant d'être examinés, faute de quoi ils seront taxés d'office au maximum de l'indemnité qui est de 1200 francs.

Le Préfet invite MM. les Maires à faire connaître cet avis par voie de publication et d'affiches.

Fait à Gand, le 26 Mars 1811.

Signé LE BARON D'HOUDETOT.

II. Het opmaken van de lijst 1811 te Zele.

Het eerste spoor dat we hiervan vinden is een lijst van de jongelingen te Zele geboren tussen 1 januari en 31 december 1791, opgemaakt in maart 1811. Ze is alfabetisch en bevat 78 namen, waarbij achteraan als nrs 79 en 80 de namen gevoegd zijn van twee conscrits 1810 uitgesteld tot 1811. (74) Het is dus de uitgezuiverde lijst, steunend op die gemaakt volgens de doopregisters, die niet weer te vinden is.

Vervolgens vinden we, op het voorgeschreven officieel model, een « Liste alphabétique des conscrits 1811. Commune de Zele », die 78 namen vermeldt. Ze is gedagtekend op 20 maart 1811 (75).

Op 26 maart bepaalde prefekt d'Houdetot dat de rekruteringskommissie te Dendermonde zou zetelen op 12 april te 8 uur om over te gaan tot het onderzoek van de rekruten van het kanton en hun eventuele vragen tot vrijstelling, plaatsing achteraan het depot of vervanging (76). Van deze zitting vinden we geen spoor terug en evenmin van de lijst van de conscrits van het kanton, die er het resultaat moest van zijn.

Wat we gelukkig wel terugvinden is het einddokument, « Canton de Zele. Classe de l'année 1811. Liste du tirage des conscrits » (77). Deze lijst bevat 131 namen, namelijk 79 uit Zele, 20 uit Berlare, 12 uit Grembergen, 14 uit Overmere en 6 uit Uitbergen.

III. Oproeping van de klas 1811.

De voor het actief leger aangeduide conscrits werden opgeroepen om op 25 april te Gent aanwezig te zijn om deel te nemen aan de « revue du départ ». Daartoe behoorden ook de 35 man uit het kanton Zele.

a. *Op 28 april vertrokken 27 van deze 35 naar het 30e Rég't de Ligne te Mainz, waar ze op 21 mei aankwamen. Het waren:*

1. DE MAESSCHALCK Pierre Augustin — François & Anne Cath. Vandesteen — Z, 30 april 1790 — Z, Zandberg — Dagloner. Conscriet 1810, op 21 mei 1809 wegens zwak gestel uitgesteld tot 1811. Vooraan op de lijst 1811.
2. MEERT Pierre Joseph — Jean & Corneille De Brabander — Z, 3 feb 1790 — Z, Huivelde — Dagloner. Conscriet 1810, wegens zwak gestel uitgesteld tot 1811 op 21 juli 1809. Vooraan op de lijst geplaatst. Goedgekeurd op 12 april 1811.
3. VANHENDE Théodore — Ferdinand & Jossine Roels — U, 18 jan 1791 — U — Dagloner. Gedeserteerd, aangehouden en naar zijn

---

(74) (75) GAZ

(76) GAZ, Affiche.

(77) RAG, Schelde 1597.

eenheid geleid. Op 3 aug 1811 kontradiktorisch veroordeeld tot 5 jaar Travaux Publics.

4. STEELS Pierre Joseph — Jean François & Cathérine Raemdonck — Z, 23 jan 1791 — Z, Avermaat — Dagloner, later schoenmaker te O — In de mairie noteert men in 1815: 3 jaar in Franse Dienst, 30e Régt de Ligne, teruggezonden als vreemdeling.
5. DE VRIENDT Jean Antoine — Pierre François & Françoise Vernimmen — Lokeren, 4 september 1791 — Z, Rinkhout, maar dienstknecht te Lokeren.
6. TACKAERT Jean Baptiste — Jean François & Françoise Debock — B, 2 maart 1791 — B — Dagloner.
7. VANDENBERGHE Benoit — Jean & Dorothee Permentier — G, 9 okt 1791 G — Dienstknecht.
8. MOERMAN Amand — Jacques & Claire Verhulst — B, 7 maart 1791 — B — Dagloner.
9. MOERMAN Benoit — François & Isabeau Debeule — Z, 29 jan 1791 — Z, Kouter — Leurder.
10. GEERAERDT Jacques — Guillaume & Marie Jacqueline De Kimpe — Z, 22 juni 1791 — Z, Burg — Wever. Als fusilier 30e Régt de Ligne, 6e Bon le Cie overleden in het militair hospitaal te Hamburg op 15 dec 1811. Geen doodsoorzaak opgegeven.
11. VAN DRIESSCHE Jean Baptiste — Paul & Marie Roggeman — Z, 22 maart 1791 — Z, Dries — Landbouwer.
12. BAUWENS Emmanuel — Egide François & Marie Abbeel — B, 25 jan 1791 — B — Brouwer. Op 21 april 1811 vervangen door J.F. Jansens, cs 1808, Gent-stad.
13. VAN DRIESSCHE Josse — Bernard & Jeanne Permentier — Z, 11 sept 1791 — Z, Dries — Landbouwer.
14. ROMBAUT Pierre Joseph — Adrien François & Marie Debock — Z, 20 mei 1791 — Z, Burg — Dagloner.
15. DE CLEENE Charles Benoit — Marie Anne De Cleene (Burg) — Z, 16 mei 1791 — Z, maar nu hoefsmid te Sinaai.
16. DEDEYN Séraphin — Pierre Jean & Marie Wuylens — B, 19 april 1791 — B — Dagloner.
17. VAN MALDEREN Pierre François — Emmanuel & Dorothee Dhauwe — Z, 30 april 1791 — Z, Stokstraat — Landbouwer.
18. LEEMAN Pierre Jean — Charles Jean & Jeanne Vermeir — G, 25 juni 1791 — G — Dienstknecht.
19. LEBEER Pierre Adrien — Jean & Isabeau Van Loo — Z, 25 dec 1791 — Z, Mespeloir — Landbouwer.
20. MYS Josse — Josse & Pétronelle Cobelé — O, 21 dec 1791 — O — Wever.
21. VAN MALDEREN Donat — Joseph & Cathérine Van Malderen — B, 28 mei 1791 — B — Dagloner. Op 1 mei 1811 opgenomen in het burgerlijk hospitaal te Leuven.

22. PUYLAERT Joseph — Jean Baptiste & Amelbergue Deschrijver — B, 4 aug 1791 — B — Dagloner. Als fusilier 30e Rég't de Ligne, 2e Bon 8e Cie gestorven in het militair hospitaal nr 3 te Hamburg. Geboekt onder de naam Pugloet Joseph. Doodsoorzaak niet vermeld.
23. COPPIETERS Jean Ferdinand — Jean & Jeanne Marie Van Lokeren — Z, 8 nov 1791 — Z, Kouter — Knecht te Waasmunster. Op 29 april 1811 gedeseerteerd te Brussel. Op 2 mei 1811 opnieuw vertrokken en op 18 mei 1811 ingelijfd bij het 85e Rég't de Ligne.
24. DEDONDER Dominique — Jean Baptiste & Cathérine Van Doorselaere — Z, 6 aug 1791 — Z, Elst — Dagloner.
25. TEMMERMAN Pierre Léopold — Jacques & Joséphine Van Lokeren — Z, 2 jan 1791 — Z, Durmen — Landbouwer.
26. BLANCQUAERT Pierre Léopold — Joseph & Marie Jeanne Everaert — Z, 23 jan 1789 — Z, Hoek — Dagloner.
27. VAN HAUTE Jean Joseph — Jacques & Jeanne Van Acker — Z, 21 april 1791 — Z, Durmen — Werkman.

b. Een viertal uit het kanton Zele behoorde tot een groep bestemd voor het 85e Rég't de Ligne, waar ze op 18 mei aankwamen:

1. DE MAESSCHALCK Pierre Jean — Jean & Florence Blanckaert — Z, 20 jan 1791 — Z, Heikant — Landbouwer.
2. VERROOTEN Pierre Joseph — Joseph & Jeanne Pieters — Z, 29 juni 1791 — Z, Hoek — Kleermaker. Slechts op 5 juni 1811 aangekomen.
3. LEEMAN Engelbert — Paul & Pétronille Demeersman — G, 11 aug 1791 — G — Dienstknecht.
4. RODRIGUES Jean Baptiste — Jean Silvestre & Cathérine Sicard (Burg) — B, 4 april 1791 — Z, Burg — Chirurgien te Gent.

c. Een man uit het kanton Zele behoorde tot een groep die op 28 april vertrok naar de Fusiliers de la Garde Impériale en er op 18 mei aankwam:

MAES Pierre Jean — Jean Baptiste & Jeanne Vandervrecken — G, 8 aug 1791 — G — Brouwer.

d. Drie man hadden zich laten vervangen:

1. BAETENS Jean Baptiste — Pierre & Cathérine Heirman — Z, 20 feb 1791 — Lokeren — Landbouwer. Op 30 april 1811 vervangen door J.B. François, cs 1809, Ronse. Deze vertrekt op 7 mei en wordt op 11 mei ingelijfd bij het 11e Rég't Hussards.
2. VANDEN BREENEN Benoit — Jean Joseph & Marie Van Havermaet — B, 24 juni 1791 — B — Schrijver. Op 26 april 1811 vervangen door F. Vandercruyssen, cs 1808, Gent extra muros. Deze wordt op 25 mei 1811 ingelijfd bij het 8e Bon du train d'artillerie.

3. GOOSSENS Jean François — Jean Baptiste & Marie Anne Roels — B, 7 maart 1791 — B — Dagloner. Op 1 mei 1811 vervangen door J.B. Braeckman, cs 1808, Gent-stad. Deze wordt op 20 mei 1811 ingelijfd bij het 1e Bon de Mineurs.

Daarmede had het kanton Zele zijn contingent van 35 volledig geleverd. In het Scheldedepartement was de lichter over het algemeen gunstig verlopen en prefekt d'Houdetot had op 28 mei 1811 fier een verslag gestuurd naar het ministerie van Binnenlandse Zaken: op het contingent van 1426 (1257 voor het landleger + 169 voor de marine) waren er al 1245 vertrokken. De 181 overigen zouden vertrekken einde mei. In zijn antwoord op 15 juni 1811 gaf de minister uiting aan zijn voldoening (78).

Op 7 juli 1811 stuurde rekruteringskapitein Méchin volgend eindverslag aan de prefekt (79):

	<i>Landleger</i>	<i>Marine</i>
vertrokken	1.252	165
aangekomen bij hun eenheid	1.145	158
onderweg	56	5
wettig afwezig	12	4
onderweg gedeserteerd	38	—

Op 1 juli 1811 verscheen het keizerlijk besluit dat ook de conscrits aangeduid voor de reserve onder de wapens riep. Op 12 juli deelde de prefekt dit mede aan de onderprefekt: het contingent voor het arrondissement Dendermonde was bepaald op 117 man. 's Anderendaags deelde de onderprefekt dit mede aan de verschillende kantons. Het kanton Zele zag zijn contingent bepaald op 12 man (80).

Op 29 juli berichtte hij dat de aangewezen conscrits zich op 12 augustus te 2 uur in de namiddag te Gent moesten bevinden. De eerste vertrekken zouden op 17 augustus plaatsvinden (81).

Reeds op 15 augustus vertrokken 10 conscrits uit het kanton Zele met hun groep naar hun regiment:

a. 6 man kwamen op 25 september aan bij het 70e Rég't de Ligne:

1. VERBEKEN Joseph — Gilles & Jossine Van Kerckhoven — O, 9 maart 1791 — O — Landbouwer.

(78) RAG HF B3

(79) *ibidem*.

(80) GAZ, *Affiche*.

(81) *Caz*.

S O U S - P R É F E C T U R E
DE L'ARRONDISSEMENT DE TERMONDE, DÉPARTEMENT
DE L'ESCAUT.

CONSCRIPTION 1811.

*Extrait du Registre aux Arrêtés du Sous-Préfet
de l'arrondissement de Termonde.*

LE SOUS-PRÉFET, Membre de la Légion d'honneur,
Vu l'Arrêté de Monsieur le Préfet de ce Département, en date du 12 de ce
mois, portant la fixation des contingens à fournir par chacun des arrondissemens
composant le Département de l'Escaut, dans la levée de la reserve de la Classe
de 1811, ordonnée par le Décret Impérial du 1.er du mois courant,

ARRÊTE :

Les cent dix-sept hommes pour l'Armée de Terre, que l'arrondissement de
Termonde doit fournir dans la levée de la reserve de 1811, sont repartis ainsi
qu'il suit, entre les cantons de Justice de Paix composant ledit arrondissement :

CANTONS.	POPULATION de chaque Canton.	CONTINGENT à fournir.
ALOST (nord) . . .	26,636	20
ALOST (sud)	12,479	9
GILLES (St.-)	16,410	12
HAMME	16,067	12
LOKEREN	16,709	12
NICOLAS (St.-) . . .	17,246	12
TERMONDE	22,044	16
WETTEREN	17,665	12
ZELE	15,498	12
TOTAL . . .	160,754	117

Fait à Termonde le 13 Juillet 1811. *Signé* A. DE VOS.

Pour expédition conforme,
Le Sous-Préfet,
A. DE VOS.

2. D'HAUWE Pierre Ferdinand — Jean Charles & Charlotte Vehent — Z, 23 okt 1791 — Z, Zandberg — Dagloner.
3. FLECIJN Jean François — Jean & Elisabeth Peleman — Z, 17 juli 1791 — Z, Hansevelde — Dagloner.
4. DE KEYSER Louis — Jeanne Marie De Keyser — G, 4 okt 1791 — G — Leerling—chirurgien.
5. WATERINCKX Frédéric — Jean Baptiste & Joséphine Mignot — Z, 20 aug 1791 — Z, Burg — Zeeldraaier. Op 4 sept 1811 opgenomen in het hospitaal te Caen en op 22 okt 1811 ontslagen uit het hospitaal en naar zijn eenheid vertrokken.
6. VAN MIEGROET Pierre Jean — Jean François & Dorothee Van Uytfanck — Z, 26 sept 1791 — Z, Kouter — Wever.

b. 3 man vertrokken naar het 1e Rég't Chasseurs à Cheval, waar ze op 25 augustus aankwamen:

1. VAN GOETHEM Jean François — Jean Baptiste & Jeanne Van Puyenbroeck — Z, 11 feb 1791 — Z, Kamershoek — Dagloner.
2. DE DECKER Philippe Albert — René & Marie Perdaen — Z, 29 dec 1791 — Z, Zandberg — Leurder.
3. ROGGEMAN Bernard — Pierre & Jossine Coppieters — Z, 9 okt 1791 — Z, Wezepoel — Landbouwer. Is op 23 feb 1813 met dit regiment te Maubeuge.

c. Een man vertrok naar het 8e Rég't d'Artillerie, waar hij aankwam op 24 augustus 1811:

DIERICKX Alexis — Pierre François & Marie Van Hoorick — Z, 9 nov 1791 — Z, Veldeken — Dagloner.

Tenslotte werden nog twee man opgeroepen op 31 augustus door de onderprefekt om tot het vereiste aantal te komen. Ze moesten zich te Gent aanbieden op 11 september 1811 (82):

1. NELIS Henri — Ambroise & Marie Staeljanssens — Z, 28 april 1791 — Z, Zandberg — Landbouwer. Op 29 okt 1811 ingelijfd bij het 13e Bon Equipages militaires.
2. DERKINDEREN Remi — Pierre François & Marie Vandermeeren — Elversele, 3 sept 1790 — Z, Kouter — Dienstknecht. Niet ingeschreven voor 1810, liet zich te Zele inschrijven voor 1811. Op 24 okt 1811 ingelijfd bij het 70e Rég't de Ligne.

Daarmede had het kanton Zele zijn contingent voor de reserve bereikt. Om het totaal van 47 man (35+12) te bereiken had het zijn conscriptielijst moeten aanspreken tot en met nr 65.

Op 30 januari 1812 maakte rekruteringskapitein Méchin de balans op:
Arr. Dendermonde — 470 geleverd op 483, 3 nog onderweg.
Kanton Zele — 46 geleverd op 47, 1 nog onderweg. (83)

BESLUIT

Zo verliep de periode 1806 — 1811, die Napoleon op het toppunt van zijn macht had gebracht in binnen- en buitenland. Napels, Oostenrijk en Pruisen had hij verslagen en zijn wil opgedrongen. Alleen in Spanje bleef hij in een steeds voortdurende guerilla verwickeld die voorlopig uitzichtloos bleef door het falen van zijn generalen.

Hoewel dit hem grote zorgen baarde en een groot deel van zijn leger in beslag nam, kon Napoleon er zich voorlopig niet mee bezig houden. Veel belangrijker was hem de zorg om Rusland. Deze twijfelachtige bondgenoot, die een gevaar betekende voor het Kontinentaal Stelsel, moest dringend aangepakt worden, indien hij er ooit wou in slagen de erfvijand Engeland klein te krijgen.

Nu hij door de opeenvolgende en niets ontziende lichten een overweldigende troepenmacht op de been had gebracht, oordeelde hij het ogenblik aangebroken om met de tsaar af te rekenen.

Hoe het daarbij verliep en welke tol Europa in het algemeen en ons kanton in het bijzonder daarvoor moest betalen, hopen we in een vierde deel te schetsen.

PLAN

DERDE DEEL

NAPOLEON OP HET TOPPUNT VAN ZIJN MACHT

(1806-1811)

I^e HOOFDSTUK. HET JAAR 1806

- A. De oorlog tegen Napels.
- B. De conscriptie van de klas 1806.
  - I. De wet.
  - II. Het opmaken van de conscriptielijst 1806 voor Zele.
  - III. Oproeping van de klas 1806.

IIe HOOFDSTUK. HET JAAR 1807.

- A. 1806-1807. De oorlog tegen Pruisen en de 4^e koalitie.
- B. Verdere oproeping van de klas 1806.
- C. De conscriptie van de klas 1807.
  - I. De wet
  - II. Het opmaken van de conscriptielijst 1807 voor Zele.
  - III. Oproeping van de klas 1807.
- D. De conscriptie van de klas 1808.
  - I. De wet.
  - II. het opmaken van de conscriptielijst 1808 voor Zele.
  - III. Oproeping van de klas 1808.

IIIe HOOFDSTUK. HET JAAR 1808.

- A. 1807-1808. De oorlog tegen Spanje en Portugal.
- B. De conscriptie van de klas 1809.
  - I. De wet.
  - II. Het opmaken van de conscriptielijst 1809 voor Zele.
  - III. Oproeping van de klas 1809.
- C. Aanvullende lichting van de klassen 1806, 1807, 1808 en 1809.
  - I. De wet.
  - II. Het opmaken van de lijsten voor Zele.
  - III. Oproeping van de aanvullende lichting.

IV^c HOOFDSTUK. HET JAAR 1809.

- A. 1809. Veldtocht tegen Oostenrijk.
- B. De conscriptie van de klas 1810.
  - I. De wet.
  - II. Het opmaken van de conscriptielijst 1810 voor Zele.
  - III. Oproeping van de klas 1810.
- C. Aanvullende lichter uit de klassen 1806 tot 1810.
  - I. Het senaatsbesluit.
  - II. Oproeping van 30.000 man uit de klas 1810.
  - III. Oproeping van 10.000 man uit de klassen 1806 tot 1809.
  - IV. Enkele afzonderlijke oproepingen.
- D. Oproeping van de Garde Nationale.
- E. Supplementaire lichter uit de klassen 1806 tot 1810.
  - I. Het senaatsbesluit.
  - II. De oproepingen.
  - III. Bilan.
  - IV. Verdere oproepingen.

V^c HOOFDSTUK. DE JAREN 1810 EN 1811.

- A. 1810 en 1811. Jaren van voorbereiding.
- B. Enkele alleenstaande oproepingen.
- C. De conscriptie van de klas 1811.
  - I. De wet.
  - II. Het opmaken van de conscriptielijst 1811 voor Zele.
  - III. Oproeping van de klas 1811.

BESLUIT.

PLAN.

INHOUD

Verslag over de werking van de kring: dienstjaar 1982	3
Verslag over de werking van de «Kantafdeling» van de kring.	5
Zele in 1982	6
Ons pronkstuk: de toren van de St. Ludgeruskerk	9
Waterstanden van Schelde en Durme	17
Vijfenveertig jaar «Kinderwelzijn»	21
Een generatie uurwerkmakers ging voorbij	24
Evolutie van enkele kenmerken van het landelijk landschap te Zele	25
Van graankorrel tot brood	38
Zeelse soldaten voor Frankrijk. De conscriptie te Zele (3)	44